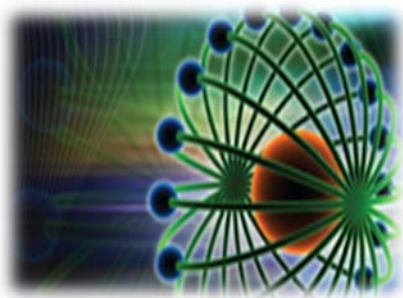

Министерство на образованието и науката
Република България

НАЦИОНАЛНА ПЪТНА КАРТА ЗА НАУЧНА ИНФРАСТРУКТУРА (2017-2023 г.)

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

БАН	Българска академия на науките
БВП	Брутен вътрешен продукт
ЕНП	Европейско научноизследователско пространство
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕСФНИ	Европейски стратегически форум за научни инфраструктури
ИСИС	Иновационна стратегия за интелигентна специализация
МИ	Министерство на икономиката
МОН	Министерство на образованието и науката
МФ	Министерство на финансите
НИИ	Научноизследователска инфраструктура
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
НИФ	Национален иновационен фонд
НПКНИ	Национална пътна карта за научноизследователската инфраструктура
НСРНИ	Национална стратегия за развитие на научните изследвания
ОПИК	Оперативна програма иновации и конкурентоспособност
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
ПК	Постоянен комитет
РЦ	Регионален център
РМС	Решение на Министерския съвет
ЦВП	Център за върхови постижения
ЦК	Център за компетентност

ИЗПОЛЗВАНИ ТЕРМИНИ

Научноизследователска инфраструктура – съоръжения, ресурси и свързани с тях услуги, които се използват от научната общност за провеждане на научни изследвания на високо ниво в съответните области и обхващат мащабни изследователски съоръжения, интегрирани малки изследователски съоръжения и високоскоростни комуникационни мрежи с голям преносен капацитет, разпределени високопроизводителни изчислителни системи като Grid, мрежи от изчислителни системи и др.; основани на знанието ресурси, като колекции, бази данни, архиви и други видове структурирана научна информация; инфраструктурни центрове за компетентност, които предоставят услуги за по-широки изследователски общности, както и всеки друг обект с уникална природа от съществено значение за постигане на върхови постижения в научните изследвания.

Уникална научна инфраструктура – съоръжения, научни центрове и интегрирани комплекси, които разполагат с високоспециализирано оборудване и апаратура, предлагат специализирано научно обслужване, нямат аналог на национално ниво и/или са партньорска структура на инфраструктури, определени от Европейския стратегически форум за изследователски инфраструктури и включени в Европейската пътна карта за научноизследователска инфраструктура.

Електронна инфраструктура за научни изследвания – е-инфраструктура, която предлага изчислителни услуги за научноизследователската общност.

Пътна карта – стратегически национален документ, чрез който се създават условия за решаването на специфичен проблем, очертаващ визия за развитие в областта на науката и иновациите. Съдържа конкретни цели, които трябва да бъдат постигнати на базата на реализирани мерки и инструменти, които са предвидени в европейски документи и стратегии в подкрепа развитието на научна инфраструктура.

Научен комплекс – мрежа от сходни по тематика научни инфраструктури, които могат да са концентрирани в един кампус или да са териториално разпределени.

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА	2
ИЗПОЛЗВАНИ ТЕРМИНИ	3
РЕЗЮМЕ	5
ВЪВЕДЕНИЕ.....	12
ДИАГНОСТИЧЕН ПРЕГЛЕД НА НИИ И ОБОРУДВАНЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ: ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ	14
СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА	18
ЕСФНИ И БЪЛГАРСКО УЧАСТИЕ В ПАНЕВРОПЕЙСКАТА НАУЧНА ИНФРАСТРУКТУРА	23
ВКЛЮЧВАНЕ НА ОБЕКТИ В НПКНИ.....	27
РАМКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ.....	30
Управление	37
Мониторинг & Оценка.....	38
Дългосрочно финансиране и устойчивост.....	40
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	45
ИЗТОЧНИЦИ.....	45
Приложение № 1: ИСТОРИЯ НА РАЗВИТИЕТО НА НПКНИ И ОЦЕНКА НА СЪЩЕСТВУВАЩИ И НОВИ НИИ ПРЕЗ 2014 г.....	47
Приложение №2: МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ОЦЕНКА ЗА ВКЛЮЧВАНЕ НА ОБЕКТТЕ В НПК СПОРЕД КРИТЕРИИТЕ НА ЕСФНИ.....	51
Приложение №3: КОНСУЛТАЦИИ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ НА НАЦИОНАЛНО И РЕГИОНАЛНО НИВО (2015-2017 г.).....	53
Приложение №4: МЕТОДИКА ЗА ПРЕГЛЕД И ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНО- ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ЕФЕКТИ ОТ ИЗГРАЖДАНЕТО И РАЗВИТИЕТО НА НАУЧНИТЕ ИНФРАСТРУКТУРИ В НПК (приета с РМС №569/31.07.2014)	55
Приложение №5: ПРОФИЛ НА НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИТЕ	60
ИНФРАСТРУКТУРИ В НПК НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ	60
Приложение № 6: ПОСТОЯНЕН КОМИТЕТ ЗА НПКНИ: СТРУКТУРА, КОМПЕТЕНЦИИ И МЕХАНИЗЪМ ЗА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЕ.....	125

РЕЗЮМЕ

Учените се нуждаят от достъп до най-съвременни научни съоръжения с цел провеждане на конкурентни изследвания на високо международно ниво. Достъпът до модерна научноизследователска инфраструктура е важен фактор за привличането и задържането на най-добрите студенти, докторанти и изследователи. Научноизследователските инфраструктури служат и като центрове за трансфер на знания, иновации и технологии от научните организации към индустрията. Подобряването на научната инфраструктура би довело до значително разширяване на възможностите на българските учени да провеждат висококачествени изследвания и директно ще подпомогне развитието на високотехнологична индустрия в България.

Националните пътни карти за развитие на изследователски инфраструктури са основни инструменти за изпълнение на националните научни стратегии, които за държавите-членки на ЕС отразяват и приоритетите на ЕС като цяло. Големите научноизследователски инфраструктури са обект на специално внимание на европейско ниво, защото изграждането и оперирането им изисква значителни финансови и човешки ресурси, а често са необходими години преди инфраструктурата да започне да носи ползи за обществото. Затова през 2002 г. е създаден Европейският стратегически форум за научни инфраструктури (ЕСФНИ), който обединява и координира усилията за изграждане и използване на значими научни инфраструктури в рамките на ЕС, включително и като дефинира приоритети за постигане на върхови постижения с европейско и международно влияние.

Първата Национална пътна карта за научна инфраструктура (НПКНИ) на Република България е приета през 2010 г. с РМС № 692 и в нея са дефинирани националните потребности в областта на научната инфраструктура. Тя е обвързана с приоритетите на Европейската стратегия за научна инфраструктура. С РМС № 569 от 31 юли 2014 г. е актуализирана Националната пътна карта, като е направен преглед и оценка на съществуващи и нови научноизследователски инфраструктури и са идентифицирани тези, които се вписват в европейските приоритетни проекти и са очертани приоритетни направления за модернизирването и/или изграждането на нови научни съоръжения.

Проекти с българско участие в паневропейски научни инфраструктури

2008 г.	2010 г.	2016г. Реализирани проекти	2016 г. Приоритетни проекти в процес на изграждане
CLARIN	CLARIN	CLARIN (ERIC)	Actris
EURO ARGO	EURO ARGO	EURO ARGO (ERIC)	Danubius
ESS	ESS		CTA
PRACE	PRACE	PRACE	E-RHS
EPOS		HL-LHC	EuroBioImaging
DARIAH	EPOS		EPOS

Чрез различни инструменти България е осигурила достъп на български научноизследователски екипи в няколко международни и европейски научноизследователски инфраструктури. Например България е пълноправен член на Обединения институт за ядрени изследвания – Дубна от 1956 г.; в периода 1985-2015 г. България е асоцииран член на Международния център за теоретична физика – Италия; България е член на ЦЕРН от 1999 г. В периода между 2014 и 2017 г. държавата е изпълнила финансови ангажименти към определени обекти от НПКНИ за над 30 млн. лв.

Настоящите предизвикателства, които стоят пред българските учени в тази сфера, са свързани с устойчивото развитие и финансиране на местната инфраструктура и достъпа до паневропейските инфраструктури, както и с по-ефективното използване и популяризирането на ползите за обществото като цяло.

Настоящата актуализация на НПКНИ 2017-2023 г. представя основните научни комплекси в страната и съответното им приоритизиране на европейско и национално ниво. Тя дефинира и етапите за развитие на научната инфраструктура в Република България за периода до 2023 г. Настоящата актуализация има следните основни цели:

- ✓ Подпомагане на политиките за развитие на научните изследвания, залегнали в Стратегията за развитие на научните изследвания "По-добра наука за по-добра България 2017-2030", отчитайки приоритетите по Иновационната

стратегия за интелигентна специализация и програмата на ЕСФНИ за създаване на паневропейски инфраструктури;

- ✓ Определяне на приоритетите за устойчиво развитие на НИИ до 2023 г., на базата на изводите от диагностичния преглед на наличното НИ и оборудване, който идентифицира както пропуски и празнини, така и потенциала за интелигентна специализация на България чрез прилагане на политики в областта на научните изследвания и иновациите;
- ✓ Определяне на методологията и процедурата за оценка на съществуващи и бъдещи НИИ;
- ✓ Разработване на план, процедури и срокове за поддържане на НИ в Националната пътна карта до 2023 г.

Изготвен е *диагностичен преглед на научноизследователската инфраструктура* и оборудването в България, за да се осигури база за актуализиране на НПКНИ. Основните изводи по отношение на празнините и потенциала за интелигентна специализация в България на регионално ниво са както следва:

- В **Северозападния регион** налице е огромна празнина, в сравнение с всички останали региони, тъй като научноизследователска инфраструктура е налична само в отраслите, свързани със здравословния живот и биотехнологиите. От решаващо значение е този регион да бъде подкрепен чрез европейско и национално финансиране в областите, които вече са показали потенциал за научни изследвания и бизнес. И все пак, правителствените политики трябва да стимулират представителите на бизнеса и изследователите да си сътрудничат в области, които са нови за региона.
- **Северен централен регион** има потенциал да се специализира повече в ИКТ, но има и потенциал за използване и по-нататъшно укрепване на научноизследователска инфраструктура в индустриите за здравословен начин на живот и биотехнологиите. Поради това е необходимо финансирането да се насочи към ново оборудване във всичките три приоритетни области.
- **Североизточния регион** е силно специализиран в областта на мехатрониката и чистите технологии, но би могъл да засили своя потенциал и в отраслите на индустриите за здравословен начин на живот и биотехнологиите, както и в

творческите и развлекателните индустрии, какъвто приоритет има според ИСИС на България.

- **Югозападният регион** е далеч пред другите региони по отношение на наличието на изследователска инфраструктура във всичките четири приоритетни области на ИСИС. Освен това, българските научноизследователски инфраструктури, които са интегрирани в паневропейски партньорства, се координират изключително от изследователски институти и университети, които се намират в столицата на България.
- **Южен централен регион** изпитва най-голям недостиг по отношение на налична научноизследователска инфраструктура, в контекста на приоритетите на ИСИС на България. Творческите и развлекателните индустрии няма да бъдат подкрепяни от ОПИК, въпреки че има налична силна научноизследователска инфраструктура в областта на социалните и хуманитарните науки. Има ограничена научноизследователска инфраструктура в областта на мехатрониката и чистите технологии, въпреки това тя ще бъде подкрепена от ОП "Иновации и конкурентоспособност".
- **Югоизточният регион** разполага със силна научноизследователска инфраструктура в областта на мехатрониката и чистите технологии, както и в отраслите, свързани със здравословен живот, здравеопазване и биотехнологиите, които също са приоритетни за ИСИС. Ограничената научноизследователска инфраструктура в творческите и развлекателните индустрии би трябвало да бъде подобрена.

От общо 161 научни инфраструктури в България, 12 са с европейско значение (7%), 84 са с национално значение (52 %) и 65 са с регионално значение (40 %).

Дългосрочното устойчиво развитие на научната инфраструктура ще бъде подкрепено в съответствие с приоритетите, дефинирани от Националната стратегия за развитие на научни изследвания 2017-2030 г. и Иновационната стратегия за интелигентна специализация. Тази стратегическа рамка е създадена в резултат на три допълващи се приоритета. На първо място, приложните изследвания ще бъдат стимулирани чрез инвестиции в научна инфраструктура, които са фокусирани върху четирите тематични области, заложили в ИСИС. Това ще бъде основният фокус на финансирането от ЕС, което е разпределено в рамките на ОПНОИР. На второ място области от фундаменталната наука, където има традиции и успехи (напр. природните

науки и математиката, медицински науки, материалознание, и др.), национален и публичен интерес (напр. национална сигурност и отбрана, демографски предизвикателства и др.), също ще бъдат таргетирани, за да могат да осигурят необходимия научен баланс и да увеличат търсенето на интердисциплинарни изследвания. Научните изследвания и оборудването за фундаменталните изследвания, които не са включени в ИСИС, ще бъдат финансирани чрез други инструменти, извън ЕСИФ (напр., ФНИ или бъдещата Изпълнителна агенция към МоН). Трети, хоризонтален приоритет, ще бъде подобряване на участието на България в пан-европейската научноизследователска инфраструктура и цялостният принос към международната научна област.

В резултат на Диагностичен преглед на научните инфраструктури и оборудване, бяха идентифицирани общо 23 научни инфраструктурни комплекси (14 след последната актуализация от 2014 г. и 9 нови проекта), които са включени в настоящата НПКНИ 2017-2023 г.

Центровете за върхови постижения и центровете за компетентност, които ще бъдат избрани на конкурсен принцип по Оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж" (ОП НОИР) през 2017 г., и успешните проекти за научна инфраструктура по "Хоризонт 2020" ще се включат в Националната пътна карта, тъй като инвестициите от Европейските структурни фондове са стратегически и трябва да бъдат подкрепяни с държавно финансиране по устойчив начин. Регионалните научноизследователски центрове, които ще бъдат финансирани по ОП НОИР, могат да бъдат включени в Националната пътна карта, но не непременно, тъй като по-скоро ще имат регионално въздействие върху националната икономика. Въпреки това, тяхната устойчивост ще бъде осигурена с допълнително финансиране от национални източници (напр. Национален иновационен фонд и Фонд „Научни изследвания“).

НПКНИ е съобразена с политиките и инструментите, описани в Националната стратегия за развитие на научните изследвания. Реализацията на настоящата НПКНИ е планирана на три етапа, както следва:

Първи етап: Синхронизация (2017-2018 г.) Акцентира върху поддръжката на съществуващите обекти. През този период ще приключат конкурсите за изграждане на центрове за върхови постижения (ЦВП), центрове за компетентност (ЦК) и регионални центрове (РЦ) по ОП НОИР. На европейско ниво ще бъде актуализиран списък с научноизследователски комплекси в ЕСФНИ. На тази база до края на 2018 г. ще бъде проведена задълбочена оценка на всички съществуващи и други кандидатстващи проекти за включване в НПКНИ, използвайки

идентифицирана методология в съответствие с критериите на ЕСФНИ и социално-икономическа оценка, с цел актуализиране на списъка от обекти за подкрепа и на финансовия план за тяхната поддръжка и развитие. ЦВП и ЦК автоматично ще станат част от НПКНИ.

Втори етап: Изграждане (2019-2020 г.) На базата на актуализацията през 2018 г. ще се подпомогне изграждането и ще се осигури финансова подкрепа за дейността на всички значими научни инфраструктури, включени в актуализираната НПКНИ.

Трети етап: Развитие (2021-2023 г.) Развиват се съществуващите инфраструктури и се прави регулярна оценка на тяхната ефикасност и ефективност от гледна точка на експлоатация, получени научни резултати и потенциала за комерсиализацията на им. До края на 2023 г. се прави нова актуализация на НПКНИ, която съвпада и с актуализацията на Националната стратегия за развитие на научните изследвания на Република България и предопределя следващ цикъл на приоритизиране на значимите инфраструктури за България, в контекста на новите приоритети за развитие на научните изследвания в страната и в ЕС.

Всички значими научни комплекси в НПКНИ, имат ангажимент да разработят План за управление, в т.ч. и да дефинират условия за достъп до научната инфраструктура, формуляри за заявки за извършване на специализирани услуги за граждани и за бизнеса, където това е приложимо.

Изпълнението на Пътната карта и изграждането на научни комплекси ще бъдат обект на международен мониторинг и оценка относно ефективността от участието в Европейската пътна карта и на провежданите изследователски програми и дейности. Мониторингът на изпълнението на НПКНИ предвижда създаване на **Постоянен комитет за НПКНИ** като консултативен орган към министъра на образованието и науката.

Дългосрочното финансиране и устойчивостта на Националната пътна карта изискват индикативните средства за изграждане и експлоатация да бъдат отчетени в средносрочната бюджетна прогноза, като част от публични разходи за развитие на науката в България и в съответствие с планираните средства съгласно Националната стратегия за развитие на научните изследвания.

Общият размер на средствата за изграждане, разработване и поддръжка на НПКНИ до 2023 г. възлиза на 986.5 млн. лв., в т.ч. финансирането на центрове за върхови постижения, центрове за компетентност и регионалните научни центрове, по конкурсите на ОП НОИР. Общият размер на средствата по линия на

ЕСИФ за научни изследвания (НИ) се оценява на 55%, като по този начин се осигурява баланс между държавното финансиране и финансирането от ЕС.

ВЪВЕДЕНИЕ

Научноизследователската инфраструктура е основен стълб в националната научна и иновационна екосистема на всяка държава-членка на Европейския съюз. Наличната НИИ с модерно оборудване и добра организация на достъп за използване, с цел извършване на научноизследователска и развойна дейност, представлява фундамент, необходим за натрупване на критична маса от материални, финансови и човешки ресурси и технологично знание. Научноизследователската инфраструктура създава благоприятна среда за развитие на **триъгълника на знанието** - образование, научни изследвания и иновации. Добрата НИИ позволява да се комерсиализират онези научни резултати, които се развиват в иновативни продукти и услуги, подобряващи конкурентоспособността в свободния пазар. Свободният достъп до модерна научноизследователска инфраструктура подпомага развитието на учените. Изграждането и поддържането на научна инфраструктура е ангажимент на всяка държава-членка на ЕС и представлява основен приоритет в Европейската пътна карта за изграждане на Европейско научноизследователско пространство, което е в центъра на Стратегия „Европа 2020“.¹ Пътните карти се обновяват периодично, за да отразят промените в технологичното равнище на научните изследвания.

НИИ и мащабните научноизследователски комплекси гарантират високо ниво на научни изследвания и създават условия за бърз икономически растеж и заетост.² В рамките на Програма Хоризонт 2020 НИИ са ключови за постигане на върхови научни резултати. Научноизследователските инфраструктури обединяват съществуващия научен капацитет в европейски, национален, и регионален мащаб за работа по съвместни научни задачи. Те са важни за обвързването и изграждането на мрежи от научни институции и висши училища, което гарантира мащабност на провежданите научни изследвания и преодоляване на фрагментираността на националната и европейската научна система. В европейски мащаб се постига обединяване на финансовите и човешките ресурси, което гарантира ефективност и ефикасност на средствата при

---

¹ http://www.esfri.eu/sites/default/files/20160308_ROADMAP_single_page_LIGHT.pdf;

² http://ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/council_regulation_eric.pdf;

изграждането на НИИ от европейско и световно значение, следвайки динамиката на развитие в основните приоритетни направления.³

Предвид настоящите предизвикателства и нови възможности основните цели на НПКНИ 2017-2023 са:

- Подкрепа на политиките за развитие на научните изследвания, описани в Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2030, адресирайки приоритетите на ИСИС и отразявайки дневния ред на ЕСФНИ за създаването на пан-европейски научни инфраструктури;
- Идентифициране на приоритетите за устойчиво развитие на научните инфраструктури до 2023 г., чрез надграждане на Диагностичния преглед на научните инфраструктури и оборудване, който разкри пропуски, но също така и потенциал за интелигентна специализация на България чрез политики в областта на научните изследвания и иновациите;
- Идентифициране на методология и процедури за оценка на всички съществуващи и бъдещи научни инфраструктури, които търсят достъп до Националната пътна карта;
- Разработване на План от задачи, процедури и крайни срокове за поддържане на научните инфраструктури в НПК до 2023 г.

Настоящият документ е структуриран по следния начин: на първо място - представя основните констатации от диагностичния преглед на НИ и изследователското оборудване в България, последвано от разработване на стратегическата рамка. След това, документът представя стратегическата рамка, която осигурява взаимосвързаността между политиките и инструментите, които оказват влияние върху НПКНИ. Следващият етап е свързан с преглед на приоритетите на ЕСФНИ и участието на български проекти в общоевропейски НИ. Следва преглед на специфичното групиране на НИ в Националната пътна карта, към текущия етап на развитие. В допълнение, в документа се обсъждат също етапите на реализация, управление на отделни НИ, мониторинг и оценка. и финансирането на изпълнението на Националната пътна карта. Тя набляга на

---

³http://ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/esfri/publications/esfri_regional_issues_wg_2008_en.pdf#view=fit&pagemode=none.

дългосрочното финансиране и устойчивост на Националната пътна карта, което включва: (1) НИ, намиращи се в страната; (2) НИ, намиращи се в чужбина, но които са под националната юрисдикция; 3) достъпът до НИ на база междуправителствени споразумения; (4) достъп до ЕСФНИ НИ; и (5) достъп на учени и заинтересовани страни от индустрията до европейски

ДИАГНОСТИЧЕН ПРЕГЛЕД НА НИИ И ОБОРУДВАНЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ: ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Диагностичният преглед на научната инфраструктура и научното оборудване в Република България бе приключен през март 2017 г. Четири основни научни направления бяха анализирани, както следва: (1) физически науки, материалознание и инженерство; (2) медицински и агробιο науки; (3) социални и хуманитарни науки; (4) електронна инфраструктура за мултидисциплинарни изследвания. Тези области покриват добре целият спектър от научноизследователски области, където българската наука е традиционно силна, и в същото време, нови изследвания биха могли да донесат силна основа за развитие на конкурентна икономика, основана на знанието.

В тези направления бяха оценени наличните лаборатории и оборудване на университети и научноизследователски институти, човешкия капацитет и финансовия ресурс. SWOT анализ допълни картината на оценката, а освен това беше представен и регионален анализ на специализация по тези четири тематични направления.

Сред основните изводи се откроява факта, че електронните инфраструктури, основно концентрирани в столицата, имат най-широко включване в паневропейски проекти, в сравнение с останалите научни области. Тези НИИ са също така сред най-добре финансираните през последните пет години.

Друг извод от анализа е, че повечето от НИИ в научната област „Физически науки, материалознание и инженерство” имат национално значение. Това е изследователската област с най-голям процент на остаряла инфраструктура, но в същото време има и най-висок процент на модернизирана инфраструктура за последните три години.

Медицинските и агробιο науки разполагат с голям брой инфраструктури от регионално значение. Това се отнася в голяма степен за

научноизследователските инфраструктури в сферата на агро-био науки. Това е и научното направление с най-слабо финансиране за последните пет години, а в същото време инфраструктурите в медицинските науки са с най-висок дял на ново оборудване и апарати, закупени през последните пет години.

НИИ в сферата на социалните и хуманитарни науки е най-равномерно разпределена в страната, като в същото време разполага с най-слабо финансиране на конкурентен принцип за последните пет години.

Като цяло, Диагностичния преглед обобщава, че са налице **12 инфраструктури с европейско значение (7%), 84 с национално значение (52%) и 65 с регионално значение (40%)**. Еврофинансирането е основен източник на проекти за покупка на ново оборудване и инструменти. Около 30% от цялата инфраструктура е в експлоатация през последните 15 години или повече. Около 40% от инфраструктурата е привлякла едва 100,000 евро на година за последните пет години. За около 30% от цялата инфраструктура привлеченото финансиране възлиза на едва 25,000 евро на година.⁴

Други изводи от прегледа за общото качествено състояние на наличната научна инфраструктура са:

- ✓ Липсват достатъчно модерни инфраструктури, които да отговарят на съвременните изисквания за НИИ;
- ✓ Неадекватно управление на съществуващите научни съоръжения, неефективна натовареност и поддържане;
- ✓ Неравномерно териториално и тематично разпределение на НИИ ;
- ✓ Неадекватно квалифициран персонал за поддръжка на научното оборудване;
- ✓ Финансова нестабилност и неадекватна ангажираност от страна на частния сектор.
- ✓ Идентифициране на някои потенциални, но също така регионални пропуски, които трябва да се поправят, за да се подкрепи интелигентната специализация на България.

Предвид спецификата на ИСИС на България, която дава приоритет на четири сектора на икономиката в шестте икономически региона на страната, бихме могли да обобщим наличието на следните пропуски на регионално ниво, които изискват конкретни действия.

---

⁴ За повече информация, Вж. Диагностичен преглед на научните инфраструктури и оборудване на Република България (МОН, март 2017 г.).

- В *Северозападния регион* налице е огромна празнина, в сравнение с всички останали региони, тъй като научноизследователска инфраструктура е налична само в отраслите, свързани със здравословния живот и биотехнологиите. От решаващо значение е този регион да бъде подкрепен чрез европейско и национално финансиране в областите, които вече са показали потенциал за научни изследвания. И все пак, правителствените политики трябва да стимулират представителите на бизнеса и изследователите да си сътрудничат в области, които са нови за региона.
- *Северен централен регион* има потенциал да се специализира повече в ИКТ, но има и потенциал за използване и по-нататъшно укрепване на научноизследователска инфраструктура в индустриите за здравословен начин на живот и биотехнологиите. Поради това е необходимо финансирането да се насочи към ново оборудване във всичките три приоритетни области.
- *Североизточния регион* е силно специализиран в областта на мехатрониката и чистите технологии, но би могъл да засили своя потенциал и в отраслите на индустриите за здравословен начин на живот и биотехнологиите, както и в творческите и развлекателните индустрии, какъвто приоритет има според иновационната стратегия (3) на България.
- *Югозападният регион* е далеч пред другите региони по отношение на наличието на изследователска инфраструктура във всичките четири приоритетни области на ИСИС. Освен това, българските научноизследователски инфраструктури, които са интегрирани в паневропейски партньорства, се координират изключително от изследователски институти и университети, които се намират в столицата на България.
- *Южен централен регион* изпитва най-голям недостиг по отношение на налична научноизследователска инфраструктура, в контекста на приоритетите на ИСИС на България. Творческите и развлекателните индустрии няма да бъдат подкрепяни от ОПИК, въпреки че има налична силна научноизследователска инфраструктура в областта на социалните и хуманитарните науки. Има ограничена научноизследователска инфраструктура в областта на мехатрониката и чистите технологии,

въпреки това тя ще бъде подкрепена от ОП "Иновации и конкурентоспособност".

- **Югоизточният регион** разполага със силна научноизследователска инфраструктура в областта на мехатрониката и чистите технологии, както и в отраслите, свързани със здравословен живот, здравеопазване и биотехнологиите, които също са приоритетни за ИСИС. Ограничената научноизследователска инфраструктура в творческите и развлекателните индустрии би трябвало да бъде подобрена.

Диагностичният преглед обобщава, че има неравномерно регионално разпределение на научно оборудване и научен потенциал. Стратегията е насочена към подкрепа на най-добре развитите инфраструктури, с потенциал в тематичните области на ИС(3) на национално и регионално ниво. Сътрудничеството между публичните научноизследователски институции и местните индустрии ще бъде насърчавано на регионално равнище.

Гореизложеният регионален анализ и заключенията от него ще бъдат взети под внимание при подготовката на бъдещи процедури за финансиране по европейските структурни фондове. Що се отнася до SWOT анализа, който поставя акцент върху водещия НИ като двигател за икономическото развитие, планът е да продължи подкрепата за тях и в бъдеще. Това е особено валидно за НИ, подкрепяни по линия на ЕСИФ през рамковия период 2014-2020 г., които са стратегически и служат като ключови двигатели за подобряване на състоянието на националната научна система в паневропейска перспектива.

Диагностичният преглед подпомага планирането на следващите етапи за развитие на НИИ в България. Научните изследвания в страната изискват изграждането и ефективното използване на модерна и устойчиво поддържана научноизследователска инфраструктура. Освен това следва да се осигури достъп на изследователите до ключова уникална НИИ в чужбина, която не е възможно или не е целесъобразно да се изгради в страната. Залегнали са следните принципи:

- ✓ избягване на дублиране на уникална и скъпа научна апаратура;
- ✓ осигуряване на висока натовареност на научната инфраструктура и достъп на заинтересованите ползватели;
- ✓ поддържане на наличната инфраструктура в добро функционално състояние;

- ✓ осигуряване на балансирано разпределяне на научната инфраструктура по институции и региони;
- ✓ интегриране към научните инфраструктури в рамките на Европейския съюз.

Подобряването на инфраструктурата би довело до значително разширяване на възможностите на българските учени да провеждат висококачествени научни изследвания на световно ниво и директно би подпомогнало развитието на високотехнологична индустрия в Република България.

СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

Националната пътна карта на научната инфраструктура е инструмент за реализиране на политики, който описва нуждите на страната по отношение на научноизследователските инфраструктури за следващите години, въз основа на методика, препоръчана от ЕСФНИ и призната от всички заинтересовани страни (университети, научноизследователски институти, високотехнологични компании). Процесът на създаване и прилагане на Националната пътна карта на научната инфраструктура има за цел подготовка и приоритизиране по отношение бъдещето на политиката за научните изследвания и иновациите и дългосрочните национални и европейски инвестиции. Този процес взема предвид приноса на съответните държавни институции, научноизследователски организации и промишлеността. Националната пътна карта на научната инфраструктура представя основните изследователски комплекси в страната и тяхното съответно приоритизиране на европейско и национално ниво.

Националната пътна карта за научна инфраструктура 2017-2023 г. представя основните научни комплекси в страната и съответното им приоритизиране на европейско и национално ниво. По-долу са отразени основните взаимоотношения между политиките и инструментите в сферата на науката на Република България, които оказват влияние върху формирането на НПКНИ.

Фиг. №1: Политики и инструменти на влияние върху НПКНИ на Република България

Източник: МОН

Основните стратегически документи и основните инструменти за прилагането им са схематично представени във Фигура 1. Техните отношения могат да се обяснят по следните начин.

Националната стратегия за развитие на научните изследвания (НСРНИ) в Република България 2017-2030 е основополагащ документ, който очертава рамката за развитие на научната система в страната. Този документ определя стратегическата визия, основните цели, политики и инструменти за развитието на научноизследователската екосистема в България през следващите години. Анализът на състоянието на националната система за научни изследвания и динамиката в позициите на България показва нужда от наваксване на страната спрямо останалите страни.⁵ Тази тенденция е една от причините за негативната тенденция на България спрямо другите държави в ЕС в областта на иновациите и развитието на високотехнологична индустрия. Тази стратегия подчертава решаващата роля на НИИ, човешкия капитал и пълната интеграция на българските учени в ЕНП за развитието на висококачествените научни изследвания, които ще бъдат полезни както за страната, така и за ЕС като цяло.

Националната стратегия за научни изследвания 2017-2030 дефинира шест приоритетни области за научни изследвания (вж. Таблица 2). Четири от тях са много подобни на тематичните приоритети на ИСИС. Друг приоритет в националната

⁵ Национална стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030, публикувана на www.mon.bg.

стратегия (защита на околната среда, екологичен мониторинг, оползотворяване на ресурси и биоресурси, технологии за управление на отпадъците) адресира екологичните предизвикателства пред страната. Шестият приоритет (материалознание, нано-и квантум технологиите) е хоризонтален, тъй като обхваща научната база за модерно материалознание, което намира приложение в повечето модерни и нововъзникващи технологии (вкл. медицина, фармация, храни, квантово изчисление, и др.). Българската наука има своите силни страни и традиции във всички тези изследователски приоритетни области, които предоставят научната база за по-нататъшно технологично развитие на българската икономика.

Дългосрочното устойчиво развитие на научната инфраструктура ще бъде подкрепено в съответствие с приоритетите, дефинирани от Националната стратегия за развитие на научни изследвания 2017-2030 г. и Иновационната стратегия за интелигентна специализация. Тази стратегическа рамка е създадена в резултат на три допълващи се приоритета. На първо място, приложните изследвания ще бъдат стимулирани чрез инвестиции в научна инфраструктура, които са фокусирани върху четирите тематични области, заложен в ИСИС. Това ще бъде основният фокус на финансирането от ЕС, което е разпределено в рамките на ОПНОИР. На второ място, области от фундаменталната наука, където има традиции и успехи (напр. природните науки и математиката, медицински науки, материалознание, и др.), национален и публичен интерес (напр. национална сигурност и отбрана, демографски предизвикателства и др.), също ще бъдат таргетирани, за да могат да осигурят необходимия научен баланс и да увеличат търсенето на интердисциплинарни изследвания. Научните изследвания и оборудването за фундаменталните изследвания, които не са включени в ИСИС, ще бъдат финансирани чрез други инструменти, извън ЕСИФ (напр., ФНИ или бъдещата Изпълнителна агенция към МОН). Трети, хоризонтален приоритет, ще бъде подобряване на участието на България в пан-европейската научноизследователска инфраструктура и цялостният принос към международната научна област.

Иновационната стратегия за интелигентна специализация (ИСИС) на Република България 2014-2020 г. е отделен стратегически документ, който очертава потенциала на научните направления и иновационния потенциал на икономиката. Приемането на ИСИС е предварително условие за осигуряване на еврофинансирането по ОПНОИР и по Оперативна програма Иновации и конкурентоспособност (ОПИК) за рамковия период 2014-2020 г. Тази стратегия

очертава четири основни приоритетни иновативни сектора на икономиката, които концентрират финансов ресурс по европейски и национални програми:

- ✓ Информационни и комуникационни технологии и информатика
- ✓ Индустрии за здравословен начин на живот и биотехнологии
- ✓ Мехатроника и чисти технологии
- ✓ Нови технологии в креативните и рекреативни индустрии

Основни инструменти за постигане на заложените цели по отношение на научните изследвания в тези две стратегии са средствата от държавния бюджет и от ОПНОИР. Няколко основни принципи ще се прилагат при интервенциите от тези ОП:

- Разработване на критична маса инвестиции в НИИ;
- Осигуряване на условия за конкурси;
- Въвеждане на международна партньорска оценка.
- Изграждане на дългосрочна устойчивост, вкл. чрез капацитет за сътрудничество с бизнеса и привличане на частни инвестиции.

Планирано е ОП НОИР да финансира на конкурсен принцип изграждането и развитието на четири центъра за върхови постижения (ЦВП) и осем центъра за компетентност (ЦК) и няколко Регионални научни центрове (РЦ) във всеки от регионите за икономическо планиране според тематичните приоритети на ИСИС. ОПИК ще допринесе за развитието на капацитета за научни изследвания и иновации, чрез съвместни инициативи между бизнеса и научните среди. София тех парк е също един от приоритетите за инвестиране на ОПИК. Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) са стратегически и НИ които получат финансиране на база одобрени проекти по съответни конкурси, ще имат значително въздействие върху Националната пътна карта на научната инфраструктура. Предвижда се центрoвете за върхови постижения и за компетентност, избрани на конкурентна основа в рамките на ОП НОИР (проектите бяха подадени в края на февруари 2017 г.) автоматично да влязат в списъка на НИ в Националната пътна карта на научната инфраструктура до края на 2017 г. Регионалните научноизследователски центрове, които ще бъдат финансирани по ОП НОИР, не е задължително да бъдат включени в НПКНИ, тъй като по-скоро ще имат регионално въздействие върху националната икономика. И все пак, тяхната устойчивост ще

бъде осигурена с допълнително финансиране от национални източници (напр. Национален иновационен фонд и Фонд научни изследвания).

Неикономическата изследователска дейност (научни изследвания, оповестяване на резултатите, защита на интелектуалната собственост и др.) на научноизследователските инфраструктури в Националната пътна карта, ще бъдат подкрепени от публично финансиране, чрез целеви процедури на Фонд „Научни изследвания“ и/или чрез целеви бюджетни линии за финансиране на висшето образование и научноизследователските институти, които участват в консорциуми за национална научна инфраструктура.

Тематичните области на Националната пътна карта на Република България отговарят на приоритетите на Националната стратегия за научни изследвания 2030 и на ИСИС, а също така са в унисон и с основните тематични области на ЕСФНИ.

Таблица 2: Приоритети на ключови стратегически документи

Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2030 Тематични приоритетни области за научни изследвания	ИСИС Тематични приоритетни области за иновации и експортно-ориентирана икономика	ЕСФНИ Тематични области	НПКНИ Тематични области
1. Нови енергийни източници и енергийно-ефективни технологии. 2. Мехатроника и чисти технологии. 3. Здраве и качество на живот. Превенция, ранна диагностика, терапия, зелени -, сини - и екологични технологии, биотехнологии, еко-храна. 4. Опазване на околната среда. Екологичен мониторинг. Ефективно използване на източници и биологични ресурси. Технологии за управление на	1. ИКТ. 2. Мехатроника и чисти технологии. 3. Здравословен начин на живот и биотехнологии. 4. Нови технологии в творческите и развлекателните индустрии.	1. Физически науки и инженеринг 2. Здраве и храна 3. Околна среда 4. Енергетика 5. Социални и културни иновации 6. Е-инфраструктура	1. Физика, материални науки и инженеринг. 2. Медицински и агро-био науки. 3. Социални и хуманитарни науки. 4. Е-инфраструктура за мултидисциплинарни изследвания.

отпадъците. 5. Материалознание, нано- и квантови технологии. 6. ИКТ.			
---	--	--	--

В НПКНИ са комбинирани принципите и методологията на ЕСФНИ и националните тематични приоритетни области, както е описано по-горе, за да се осигури пълна интеграция на българската НИИ в ЕНП.

Националната пътна карта ще подкрепя следните приоритети на НСРНИ, както следва:

- Баланс в разпределението на НИИ по институции и региони по тематичните приоритети на ИСИС;
- Интегриране на българските НИИ в паневропейската НИИ;
- Избягване на дублиране на много скъпи и уникални НИИ.

ЕСФНИ И БЪЛГАРСКО УЧАСТИЕ В ПАНЕВРОПЕЙСКАТА НАУЧНА ИНФРАСТРУКТУРА

ЕСФНИ подкрепя съгласуван и стратегически подход към правенето на политики за научните инфраструктури на паневропейско равнище също така и чрез Националните пътни карти.⁶

Пътните карти на Европейският стратегически форум за научни инфраструктури включват научни инфраструктури, които съответстват на

⁶ http://ec.europa.eu/research/infrastructures/index_en.cfm?pg=esfri-other-roadmaps.

научните потребности за следващите едно до две десетилетия (спрямо годината на публикуване на съответната пътна карта).⁷ Методологията за анализ на научните инфраструктури в тематично направление, както и степента им на развитие, е призната от всички заинтересовани страни – държавите-членки на ЕС и асоциираните държави към ЕСФНИ. Националните пътни карти за изследователски инфраструктури са инструмент за изпълнение на съответната национална научноизследователска стратегия, която за държавите-членки на ЕС отразява и интересите на ЕС като цяло. Самото изграждане на изследователските инфраструктури поглъща няколко години и често са необходими допълнителни години преди инфраструктурата да започне да носи ползи за потребителите и за страната като цяло.

ЕСФНИ беше създаден през 2002 г. с цел да обедини управлението на изграждането на научните инфраструктури в рамките на ЕС като дефинира приоритети за постигане на върхови постижения с европейско и международно влияние. През 2006 г. е публикувана първата Пътна Карта за изграждането и развитието на 34 паневропейски научноизследователски инфраструктури. Пътната карта е обновена през 2008 г. и включва 44 проекта; през 2010 г. включва 48 проекта, предназначени за насърчаване на европейското лидерство в широк спектър от научни области.

Методологията за изграждане на национална пътна карта, развита от ЕСФНИ, също така улеснява установяването и оценката на националните пътни карти за научна инфраструктура.

Тези Национални пътни карти представляват конкретни планове, позволяващи на държавите членки и на асоциираните страни да идентифицират национални приоритети и да разпределят средства за национални и Паневропейски научноизследователски инфраструктури, вкл. тези на ЕСФНИ. Участието на страна-членка в дадени паневропейски научноизследователски инфраструктури се определя от научните и икономическите потребности и приоритети. НИИ може да бъде концентрирана на едно място или да бъде разпределена (организирана мрежа от ресурси) според чл. 2(a) на Регулация на ЕС *No 723/2009* от 25 юни 2009 г., относно правната рамка на ЕС за Консорциум на Европейската научноизследователска инфраструктура.

---

⁷ http://ec.europa.eu/research/infrastructures/index_en.cfm?pg=esfri

**Таблица №3: Съгласуване между национална и европейска политика
за научноизследователските инфраструктури**

Национално ниво	Европейско ниво
Стратегия за развитие на научните изследвания 2017-2030 г. (приета на 7 юни 2017 г. от Народното събрание)	Кохезионна политика на ЕС – Европа 2020. Стратегия на ЕС за растеж
Иновационна стратегия за интелигентна специализация, ИСИС (приета от МС, предстоящо приемане от Народното събрание)	Стратегия за интелигентна специализация
Национална пътна карта за научна инфраструктура (актуализация в отговор на новите тенденции)	Пътна карта ЕСФНИ 2016 г., Пътна карта ЕСФНИ 2018 г. (в процес на изготвяне)

Пътната карта на ЕСФНИ е актуализирана отново през 2016 г., като понастоящем включва 50 инфраструктури, разпределени в две групи: (1) в стадий на изграждане (projects) – 21 инфраструктури; (2) в стадий на използване (landmarks - забележителности) - 29 инфраструктури.⁸

Тези 29 паневропейски центрове за върхови научноизследователски постижения (landmarks) са важни стълбове на европейските научни изследвания и иновации за следващите десетилетия и ще изискват непрекъсната подкрепа, за да изпълнят мисията си и да се гарантира тяхната устойчивост в дългосрочен план.

През 2016 г. беше прието и ново правило от ЕСФНИ: ако един проект (инфраструктура) не се достигне до фаза „изграждане“ в разстояние на една декада след включването му в пътната карта, проектът се изтегля.

България е осигурила достъпа на български научноизследователски екипи в няколко международни и европейски научноизследователски инфраструктури. Например, България е пълноправен член на Обединения институт за ядрени изследвания – Дубна от 1956 г.; в периода 1985-2015 г. България е асоцииран член на Международния център за теоретична физика – Италия; България е член на ЦЕРН от 1999 г. Плащането на съответните вноски за достъп до тези организации се осигурява чрез решения на Народното събрание.

За първи път България е спомената в Пътната карта на ЕСФНИ 2008 г. – след като страната стана член на ЕС. Български екипи участваха в подготвителните фази

⁸ http://ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/era_100216.pdf;
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/142794.pdf.

на EURO ARGO, ELI, SPIRAL, ESS, CLARIN, DARIAH и CERN. Проектите с българско участие са посочени по-долу.

Таблица № 4: Проекти с българско участие в паневропейски научни инфраструктури

2008 г.	2010 г.	2016 г. Реализирани проекти	2016 г. Приоритетни проекти в процес на изграждане
CLARIN	CLARIN	CLARIN (ERIC)	Actris
EURO ARGO	EURO ARGO	EURO ARGO (ERIC)	Danubius
ESS	ESS		CTA
PRACE	PRACE	PRACE	E-RIHS
		HL-LHC	EuroBioImaging
EPOS	EPOS		EPOS
DARIAH			

В Европейските научноизследователски инфраструктури в Пътната Карта на ЕСФНИ от 2016 г., изброени по-горе, участват или са асоциирани български научни организации. Административна и финансова подкрепа от страна на българската държава по отношение на членския внос е осигурена само за четири от инфраструктурите (PRACE, CLARIN и BioImaging), а за две от тях са осигурени и средства за изграждане (PRACE).

Анализът на проектите, описани в Таблица 2, показва, че българските екипи участват в подготвителната фаза на проектите (създаване на инфраструктурата на концептуално равнище и установяване на научните участници), но тъй като не могат да осигурят финансова подкрепа за оперативната фаза, тези екипи обикновено отпадат, когато се подписва правния документ за използването на съответната инфраструктура – Европейския консорциум за научноизследователска инфраструктура (ERIC). Проектите CLARIN и PRACE са изключения, при които участието на българските екипи е финансово осигурено и екипите работят устойчиво в периода между 2008 и 2017 г.

ВКЛЮЧВАНЕ НА ОБЕКТИ В НПКНИ

Включването на национални обекти в НПКНИ е резултат от Диагностичния преглед, идентифицирането на научни приоритети от Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2030 г., и участието на български изследователски проекти в Пътната карта на ЕСФНИ.

Въз основа на методологията на ЕСФНИ, направеният Диагностичен преглед на налична инфраструктура и оборудване, дефинираните приоритети от Националната научна стратегия и ИСИС, и потвърденото членство в международни проекти, проектите с европейски измерения попаднаха в една от следните три категории: реализирани проекти от пътната карта ("landmarks"), приоритетни международни проекти ("projects") и нововъзникващи проекти ("emerging projects").

В резултат на бизнес оценките и участието на обектите в ЕСФНИ бяха оформени три групи проекти. Тези групи отчитат: (1) оценката на досегашното членство и статут на европейските обекти в ЕСФНИ, потвърдено от националния делегат в Борда на ЕСФНИ (2) проследени и измерени (заявени) възможности за икономически дейности, (3) изпълнен до сега финансов ангажимент на държавата към определени обекти от НПКНИ.

Анализът по-горе очерта съвкупност от **23 научни инфраструктурни комплекси** (14 след последната актуализация от 2014 г. и 9 нови проекта), които попадат в една или повече от описаните групи, както е обяснено по-долу. На база оценка на членство и статут на европейските обекти в ЕСФНИ се препотвърждава националния ангажимент към 7 национални инфраструктурни обекти на Република България (вж. Приложение №5).

Тези 23 комплекси от научна инфраструктура ще бъдат финансирани от държавния бюджет (напр. чрез ФНИ или бъдещата Изпълнителна агенция към МОН) или от други финансови източници, които могат да привлекат. Тяхната селекция в настоящата Национална пътна карта не им гарантира каквато и да е привилегия за достъп до ЕСФНИ, което ще се осигури чрез конкурси на конкурентна основа.

Центровете за върхови постижения и Центровете за компетентност, които ще бъдат селектирани на базата на конкурси към ОПНОИР, ще бъдат автоматично интегрирани в Националната пътна карта до края на 2017 г. Бъдещи конкурси по ОПНОИР ще идентифицират Регионални научни центрове в България, които може

също така да имат достъп до Националната пътна карта, но това не е задължително, тъй като те ще имат предимно регионално влияние.

НПКНИ приема конкурентния процес на включване на нови НИИ. Бъдещият конкурс по ОП НОИР ще идентифицира РЦ в България, които също ще имат достъп до НПК, но не задължително, тъй като имат по-скоро регионално влияние.

През периода между 2014 и 2017 г. държавата е изпълнила финансов ангажимент към определени обекти от НПКНИ, както следва:

- ✓ 4 млн. лв. за изграждане и обновяване на Националния център за високопроизводителни и разпределени пресмятания;
- ✓ 4 млн. лв. за изграждане на Националния Циклотронен Център;
- ✓ 1.1 млн. лв. за ремонт на Научноизследователския кораб „Академик“, който е част от Инфраструктура за устойчиво развитие в областта на морските изследвания, обвързана и с участието на България в Европейската инфраструктура (Euro-Argo).
- ✓ 740 000 лв. за частично оборудване на Регионалния астрономически център за изследвания и образование-Рожен
- ✓ 174,000 лв. (за периода 2014-2016 г.) - членски внос за участието в европейски консорциуми от Пътната карта на ESFRI на присъединените национални обекти: Национален център за високопроизводителни и разпределени пресмятания за участие в CLARIN и EGI; Център за съвременна микроскопия за фундаментални и приложни изследвания в областта на биологията, медицината и биотехнологиите – за участие в EuroBioImaging.
- ✓ 7 350 000 лв. годишно за ЦЕРН
- ✓ 40 000 лв. годишно членски внос за ИТЕР
- ✓ 500 000 лв. годишно за Българската антарктическа база по Националната програма за полярни изследвания

Деветте нови проекта, които участват вече чрез международни договори и/или национални и европейски програми за изграждане или споделено използване на уникални инфраструктури са:

1. Европейският център за ядрени изследвания
2. Център по растителна системна биология и биотехнология
3. Научно-технологичен парк „София Тех Парк“

4. Българската антарктическа база – Национална програма за полярни изследвания;
5. Изследвания в областта на управляемия термоядрен синтез (ITER)
6. Обединен институт за ядрени изследвания (ОИЯИ, гр. Дубна)
7. Международно сътрудничество в сферата на астрофизиката на частиците (СТА-MAGIC)
8. Национална научно-изследователска инфраструктура за наблюдение на атмосферните аерозоли, облаци и газове замърсители, интегрирана в рамките на пан-Европейската инфраструктура ACTRIS;
9. Изследване на здравето, остаряването и пенсионирането в Европа (SHARE*).

* ИИОЗ-БАН е институционален член на SHARE-ERIC от 30.11.2016. Процедурата по членство на България предстои да бъде иницирана през 2017 г.

Тези 23 обекта включват инфраструктури, които се намират на много различен етап от тяхното специфично развитие. В зависимост от степента на реализация на тези обекти, трябва да се предвидят разходи за тяхното изграждане, поддържане, модернизиране, развитие, членски внос в съответната паневропейска инфраструктура и оперативна дейност, вкл. осигуряване на необходимия човешки ресурс.

Таблица №5: Групиране на научните инфраструктури според класификация на ЕСФНИ за 2016 г.

I ГРУПА – реализирани проекти (landmarks)

1. Национална интердисциплинарна изследователска Е-инфраструктура за ресурси и технологии за българското езиково и културно наследство, интегрирана в рамките на европейските инфраструктури CLARIN и DARIAH (КЛаДА-БГ)
2. Европейско социално изследване за България (ESS)
3. Разпределена инфраструктура от центрове за производство и изследване на нови материали и техните приложения, както и за консервация, достъп и е-съхранение на артефакти (археологически и фолклорни) – Инфрамат/INFRAMAT
4. Регионален астрономически център за изследвания и образование (РАЦИО)

5. Национален център за високопроизводителни и разпределени пресмятания (EGI и PRACE)
6. Европейски център за ядрени изследвания - ЦЕРН
7. Научно-технологичен парк „София Тех Парк“-лабораторен комплекс
8. Обединен институт за ядрени изследвания (ОИЯИ, гр. Дубна)
9. Българска Антарктическа База „Св. Климент Охридски“
10. Национален университетски комплекс за биомедицински и приложни изследвания

II ГРУПА – приоритетни проекти в процес на изграждане (projects)

11. Национален циклотронен център
12. Инфраструктура за устойчиво развитие в областта на морските изследвания, обвързана и с участието на България в Европейската инфраструктура (Euro-Argo)
13. Съхранение на енергия и водородна енергетика (CEBE-ECCSEL)
14. Център за съвременна микроскопия за фундаментални и приложни изследвания в областта на биологията, медицината и биотехнологиите (EuroBioImaging)
15. Изследвания в областта на управляемия термоядрен синтез /ИТЕР/
16. СТА-MAGIC
17. Национална научноизследователска инфраструктура за наблюдение на атмосферните аерозоли, облаци и газови замърсители, интегрирана в рамките на пан-Европейската инфраструктура ASTRIS
18. Научна инфраструктура по клетъчни технологии в биомедицината (НИКТБ)
19. Проучване на здравето, застаряването и пенсионирането в Европа (SHARE)

III ГРУПА – нововъзникващи проекти (emerging projects)

20. Национален геоинформационен център
21. Еко и Енергоспестяващи технологии
22. Национална инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните (RINA)
23. Център по растителна системна биология и биотехнология (ЦРСББ-PlantaSyst)

Това групиране на НИИ в НПКНИ е обект на промяна на базата на оценка на всяка НИИ и нивото ѝ на развитие през 2017-2018 г. и особено след избора нови ЦВП и ЦК. Устойчивостта и инвестиционния интензитет на НИИ ще бъдат налични в края на 2018 г.

РАМКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ

Реализацията на НПКНИ 2017-2023 г. е планирана да протече в рамките на три етапа, както следва:

Етап 1: Синхронизация (2017-2018 г.) През този етап акцентът е върху поддръжката на съществуващите обекти и провеждането на задълбочена

сравнителна оценка на всички проекти с потенциал за развитие. През този период ще приключат конкурсите за изграждане на ЦВП, ЦК и РЦ по ОП НОИР. На европейско ниво ще бъде актуализиран списъка с научноизследователски комплекси в ЕСФНИ. На тази база до края на 2018 г. ще бъде проведена задълбочена оценка на всички включени досега в НПКНИ и други кандидатстващи проекти, използвайки идентифицирана методология в съответствие с критериите на ЕСФНИ и социално-икономическа оценка, с цел актуализиране на списъка от обекти в НПКНИ и на финансовия план за тяхната поддръжка и развитие. При оценка на обектите ще се използва международна методология за оценка на научните резултати и на потенциала за тяхната комерсиализация. Обектите, които все още нямат развит бизнес план, ще подготвят такъв, използвайки методиката и подхода от настоящата пътна карта, вкл. Планове за комерсиализация, с цел да се гарантира устойчивостта на изградените инфраструктури.

Съществуващите научни комплекси имат ангажимент, където е приложимо, да предоставят услуги за бизнеса и да работят съвместно за създаването на ново научно знание и за приложението му в полза на местния и национален частен сектор. Научните комплекси имат ангажимент също да разработят актуални планове за управление, в т.ч. и да дефинират условия за достъп до научната инфраструктура, формуляри за заявки за извършване на специализирани услуги за граждани и за бизнеса, където това е приложимо.

До края на юни 2017 г. комплексите, които планират да се включат в пан-европейски проекти, трябва да попълнят детайлните въпросници (апликационни форми) за присъединяване към новата Пътна Карта на ЕСФНИ 2018. Това е препоръчано и на потенциалните ЦВП, ЦП и РЦ. Към март 2018 г. борда на ЕСФНИ ще излезе с класиране и крайно решение за новия списък с пан-европейски проекти, които ще бъдат разгледани от форума на ЕСФНИ през юни 2018 г.

През септември 2017 г. се предвижда да се сформира **Постоянен комитет** на НПКНИ със заповед на министъра на образованието и науката, както и да се утвърдят правила за работата на този комитет (Приложение №6).

До края на 2017 г. предстои новите обекти включени в НПКНИ-2017 г. да преминат бизнес оценка чрез изградената методологията, която вече оцени 14-те обекта. През 2018 г. всички 23 проекта в НПКНИ, както и други възможни кандидати формирани в резултат на конкурсите по ОП НОИР, трябва да преминат през външна оценка с единна методика за оценяване. ЦВП и ЦК по ОП НОИР автоматично ще бъдат включени в НПКНИ.

Очаква се актуализация през 2018 г. (която да приключи до края на 2018 г.) на НИ в НПКНИ, която ще доведе до идентифициране на списъка с обекти, които обхващат тези проекти, подкрепени чрез европейско и национално финансиране. Актуализацията ще включва проектите, които отговарят на съответния Консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура в рамките на ЕСФНИ.

При последваща актуализация на обектите, включени в Националната пътна карта на научната инфраструктура, ще се прилагат следните разграничения и групиране:

А) В раздел нови инфраструктури с готовност за изграждане могат да бъдат включени само тези, които имат:

- юридическа регистрация или нотариално заверено договорно партньорство между участващите институции (изследователски институти, университети, фирми);
- достъпна уеб страница, която е на разположение на потребителите по 24 часа, 365 дни в годината;
- списък на предлаганите услуги, начина и средствата за получаване на услугите – платени, безплатни, чрез използване на договор (може да бъде номинирано лице за контакт с информация за достъп);
- определени източници на финансиране за оперативни разходи, приложими само за публични, частни или публично-частни организации.

Б) Инфраструктурите, които все още не са в експлоатация, се категоризират на две нива:

- подготвително ниво - това е подготвителна фаза, в която се оценява и определя кои научни задачи могат и ще бъдат решени, ако бъде изградена инфраструктурата;
- строителство - с изискване да се посочи кой е финансирал процеса, т.е. разходите за строителство (държавен бюджет, ЕК, НАТО, други).

В планираната предстояща актуализация ще има отделен раздел за бъдещите инфраструктури, чиито разходи за изграждане ще бъдат покрити от ОП НОИР на базата на текуща конкуренция.

Структурите, включени в проектите на ЕСФНИ, са само част от цялостната система за наблюдение и актуализиране. Българските учени може да имат нужда от достъп до инфраструктури, които нямат местен партньор, като например SPIRAL (Франция); ELI (Румъния, Чехия) и др. Тъй като такъв достъп може да изисква заплащане, един от проблемите, които последващата актуализация трябва да разреши, е осигуряването на средства и финансови източници за такъв достъп. Такива източници са например покани за набиране на проектни предложения,

финансирани от ФНИ, бюджетите на университетите, бюджетите на изследователските институти на Българската академия на науките и на Селскостопанска академия, ОП НОИР (уникални инфраструктури), конкурсите на Хоризонт 2020 - FET, INFRADEV, SWAFS и други. През 2017 и 2018 г. се предвижда ограничено финансиране от държавния бюджет за подкрепа на наличните научноизследователски инфраструктури и, където е възможно, те ще получат конкурентно финансиране от ФНИ, ОП НОИР, програмите "Хоризонт 2020" и други източници.

Етап 2: Изграждане (2019-2020 г.) През този етап се акцентира върху изграждане на нови научни инфраструктури, както и активна финансова подкрепа за развитието на изградените такива. Преглед на обектите в НПКНИ ще бъде извършен в края на етапа от външни експерти, за да се прецени дали подкрепяните обекти устойчиво развиват своя потенциал и реализират научни и социално-икономически ползи за страната ни, както е планирано.

Етап 3: Развитие (2021-2023 г.) През този етап се акцентира върху развитието и подкрепата на съществуващите инфраструктури и засилена оценка на тяхната ефикасност и ефективност от гледна точка на експлоатация и комерсиализация на научните резултати. Актуализацията в края на този период съвпада и с актуализацията на Националната стратегия за развитие на научните изследвания и предопредя следващ цикъл на приоритизиране на значимите инфраструктури за страната, в контекста на новите приоритети за развитие на научно-приложни изследвания в страната и в ЕС.

Работният план и времевата рамка за изпълнение на тези етапи са представени в таблицата по-долу.

Таблица №6: Задачи, процедури и срокове относно етапите на развитие

Задачи	Процедури	Срок
Етап 1		
Възлагане на бизнес оценки на новите научните инфраструктури, включени в в НПКНИ	Подписване на договорите за оценка на нов бизнес инфраструктури	Юли 2017 г.
Попълване на апликационни форми за кандидатстване в Пътна карта ЕСФНИ 2018 г.	Онлайн въпросници, подадени с писмо за ангажимент на МОН, където е приложимо	Юли 2017 г.

Анализ на резултатите от оценките на ЦВП/ЦК	Подписани договори за финансиране на ЦВП/ЦК	Октомври 2017 г.
Сформиране на ПК на НПКНИ, утвърждаване на Правилник за работата и свикване на първо заседание	Заповед на министъра на образованието и науката за създаване на ПК на НПКНИ	Октомври 2017 г.
Възлагане на външна международна оценка с единна методика за оценяване на база методиката на ЕСФНИ	Възлагане на обществена поръчка на министъра на образованието и науката за провеждане на външна международна оценка, базирана на методологията на ЕСФНИ 2018 г.	Ноември 2017 г.
Разработване на методология за оценка на социално-икономическото въздействие от прилагането на НПКНИ и извършване на оценка на всички обекти от гледна точка на тяхната комерсиализация	Възлагане с договор на разработването на методологична оценка на социално-икономическото въздействие от прилагането на НПКНИ	Декември 2017 г.
Възложени от МОН годишни социално-икономически оценки относно ефекта от подкрепата за обектите от НПКНИ	Извършване на годишни социално-икономически оценки на ефекта от прилагането на НПКНИ	Януари 2018 г.
Самооценка, извършвана от екипите на обектите от НПКНИ въз основа на експертни карти, разработени от международни оценители	Доклад със самооценка, извършена от екипите за управление на изброените обекти на НПКНИ, въз основа на експертни формуляри, разработени от международни оценители	Февруари 2018г.
Възлагане от ФНИ на научни и финансови рецензии на външни и независими оценители. Тези рецензии се одобряват от ИС на ФНИ и се представят заедно с План за финансиране на ПК на НПКНИ.	Договори с външни и независими оценители за извършване на научни и финансови прегледи на бизнес плановете на изброените проекти в НПКНИ	Февруари 2018г.
Заседание на ЕСФНИ и предложение за включване на новите инфраструктури в Европейската пътна карта за научни инфраструктури	Решение на Борда на ЕСФНИ и препоръка към ЕСФНИ форума	Март 2018 г.

Заседание на ПК на НПКНИ за прилагане на методиката за оценка и разглеждане предложенията за включване и изключване на обекти от НПКНИ	Решение от заседание на ПК на НПКНИ	Март 2018 г.
Включване в ГОП на ФНИ на средствата за обектите от ПНК за 2018 г.	Решение на Министерски съвет Решение на ИС на ФНИ и утвърден от министъра на образованието и науката ГОП	Март 2018 г.
Заседание на ПК на НПКНИ за приемане на оценките и подготовка на решене за актуализация и приемане на планове за комерсиализация на научните комплекси от НПКНИ-2017 г.	Решение на ПК на НПКНИ	Май 2018 г.
Приемане на пътна карта на ЕСФНИ 2018	Решение на форума на ЕСФНИ	Юни 2018 г.
Анализ на социално-икономическия ефект от работата на консорциумите в НПКНИ	Възлагане на оценки и анализ на социално-икономическия ефект на проектите в НПКНИ, за да се идентифицира необходимия бъдещ ресурс за трансфер на знания и технологии	Окт. 2018 г.
Оценка на обектите от НПКНИ и последваща актуализация	Решение на Министерския съвет	Дек. 2018 г.
Етап 2		
Изпълнение на НПКНИ - период на изграждане на изследователските инфраструктури	Заповед на министъра на образованието и науката	2019 -2020 г.
Осигуряване на финансова подкрепа за дейностите на всички значими научноизследователски инфраструктури, включени в НПКНИ	Планиране в бюджета на МОН за съответната година	2019 -2020 г.
Извършвайки самооценки, бизнес оценки и мониторинг на научноизследователските инфраструктури	Решение на ПК на НПКНИ за приемане на самооценки, бизнес оценки и мониторинг	2019-2020 г.
Преглед на сайтовете на научноизследователските инфраструктури от външни експерти, за да се прецени	Заповед на министъра на образованието и науката за преглед на потенциалните и	Окт. 2020 г.

дали поддържаните обекти развиват устойчиво своя потенциал и осигуряват научни и социално-икономически ползи за страната	научните и социално-икономически ползи за страната от НПКНИ	
Етап 3		
Съществуващите научноизследователските инфраструктури биват оценени от гледна точка на тяхната ефективност и ефективност и експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от изследванията	Заповед на министъра на образованието и науката за извършване на редовна оценка на ефективността и експлоатацията и комерсиализацията на резултатите от изследванията, проведени от научно-изследователските инфраструктури	2021 – 2022 г.
Изпълнение на НПКНИ - период на развитие на научноизследователските инфраструктури	Решение на ПК на НПКНИ за изпълнение на заложеното в плана за развитие на научноизследователските инфраструктури	2021 – 2022 г.
Осигуряване на финансова подкрепа за дейностите на всички значими научноизследователски инфраструктури , включени в НПКНИ	Планиране в бюджета на МОН за съответната година	2021 -2022 г.
Извършване на самооценка, бизнес оценки и мониторинг на финансирането на значимите научноизследователски инфраструктури , включени в НПКНИ	Решение на ПК на НПКНИ за приемане на самооценката, бизнес оценките и мониторинга на финансирането и изпълнението	2021 -2022 г.
Приоритизиране на значимите научноизследователски инфраструктури в България в контекста на новите приоритети за разработване на приложни изследвания в страната и в ЕС	Решение на Министерския съвет за приоритизиране на научноизследователски инфраструктури , включени в НПКНИ	Януари 2023 г.
Нова актуализация на НПКНИ, която съответства на актуализацията на Националната стратегия за научноизследователско	Решение на Министерския съвет за актуализиране на НПКНИ, което отговаря на актуализацията на Националната стратегия за развитие на научните	Декември 2023 г.

развитие на Република България и предопределя следващия цикъл на приоритизиране на значителна инфраструктура в България	изследвания в Република България и определя следващия цикъл на приоритизиране на значимите научноизследователски инфраструктури в България	
---	--	--

Управление

Има няколко общи елементи при управлението на националните научни комплекси. Те са обобщени както следва:

- Разработване на средносрочни научни програми, бизнес планове и планове за комерсиализация на научните изследвания;
- Изработване и изпълнение на ежегодни оперативни планове за изпълнение на научната им програма;
- Въвеждане на международни експертни консултативни съвети;
- Сформиране на научни, технически и финансови комитети за контрол на изпълнението на програмите и плановете с ясно разграничени функции и задачи. Тези комитети ще включват представители на МОН, МИ, ФНИ, НИФ. Разработване на двуезични електронни страници на инфраструктурните обекти с цел осигуряване на публичност и достъп.
- Включване на неправителствени организации и на частни структури с активна дейност в областта на научните изследвания в управителните комитети с оглед гарантиране партньорство и работа по социалнозначими проблеми и по въпроси с приложен характер за националната икономика.

Отделно, към всеки изследователски комплекс ще се прилага и **специфичен подход**, съобразен с особеностите и типа на научната инфраструктура.

Дейностите и инструментите в оперативния план ще включват времева рамка, финансови източници и индикатори за мониторинг на изпълнението. Индикаторите за мониторинг ще включват и релевантните индикатори на ЕНП, които са приети от подгрупата на Комитета за висшите представители на държавите членки на ЕС за научни инфраструктури (ERAC), както и релевантните индикатори от ОП НОИР.

Научните комплекси имат ангажимент да разработят планове за управление, в т.ч. и да дефинират условия за достъп до научната инфраструктура, формуляри за заявки за извършване на специализирани услуги за граждани и за бизнеса.

Научните комплекси имат ангажимент, където е приложимо, да предоставят услуги за бизнеса и да работят съвместно за създаването на ново научно знание и за приложението му в полза на местния и националния частен сектор. В тази връзка НИИ комплекси трябва да разработят Управленски план, вкл. ангажиране за дефиниране на общи условия за достъп до НИИ и да разработят съответните формуляри за достъп за предлагане на специализирани услуги за граждани и бизнеса, където е приложимо.

Всяка научна инфраструктура има ангажимент да представя на ФНИ годишни научни и финансови отчети, както и да осигури публичност на провежданите изследвания. Важен елемент от дейността на научните комплекси е да насърчават интереса на младите хора към науката с цел създаване на ново научно поколение.

Мониторинг & Оценка

Основното изпълнение на Пътната карта и изграждането на отделните изследователски комплекси ще бъдат обект на постоянен национален и международен мониторинг и оценка (М&О). Ще включва общ преглед на изпълнението на политиките на НПКНИ на национално ниво, както и корективни действия и възможности за въвеждане на нови инструменти и схеми.

Ефикасността на участието на отделните НИИ в Европейската пътна карта и изпълнението на техните научноизследователски и технологични програми и дейности ще се наблюдава и оценява.

ФНИ ще организира независима външна оценка на научноизследователска дейност на националните научноизследователски комплекси на всеки две години, вкл. анкети и анализ разходи-ползи за регионалната и националната икономика. **Критериите за оценка** на научните инфраструктури най-общо обхващат следните компоненти:

- Необходимост и ползи от научните изследвания в инфраструктурата
- Развитие, поддържане и използване на научната апаратура и оборудване

- Научно качество от изследванията и основни бенефициенти на резултатите (измервани чрез публикации, патенти; цитирания; брой потребители)
- Институционален капацитет (научен състав, провеждащ конкретните научни изследвания; наличие на хабилитиран състав, брой докторанти, възрастов профил и т.н.)
- Управление на програмите за научни изследвания, финансирани на конкурсен принцип от национални и международни източници (брой текущи програми и проекти);
  - Активност при привличане на средства от различни източници;
  - Социално-икономически ползи и релевантност на резултатите (наличие на създаден продукт, технология, методология и т.н.);
- Създадени партньорства – национални, регионални и европейски.

За общия мониторинг на изпълнението на НПКНИ ще се създаде нов **Постоянен комитет** като консултативен орган към министъра на образованието и науката (вж. структура и функциониране на ПК, Приложение № 6). Този комитет ще подпомага МОН при планирането, мониторинга и оценката на изпълнението на НПКНИ. ПК на НПКНИ анализира изпълнението на НПКНИ и прави предложение за приоритизиране на обектите в НПКНИ комплекси на базата на предварително утвърдена методика от министъра на образованието и науката. Заседанията на Комитета са минимум два пъти в годината, като ПК на НПКНИ разглежда и дава становище по подготвения от Изпълнителния Съвет на ФНИ доклад за научните и финансови резултати от финансирането на обектите от НПКНИ.

Правомощията на ПК и оперативните процедури ще бъдат описани в писмени Правила за дейностите на ПК, одобрени от министъра на образованието и науката. Тези правила ще бъдат описани в Правилник за работата на ПК на НПКНИ, утвърдени от министъра на образованието и науката. Секретариат на ПК на НПКНИ е дирекция „Наука“ в МОН.

Оценката на обектите от НПКНИ се извършва въз основа на методика за преглед и оценка на ефектите от изграждането и развитието на обектите в НПК (Приложение №4) на **три етапа**: (1) самооценка, извършвана от екипите на обектите от НПКНИ въз основа на експертни карти, разработени от ФНИ, на базата на експертните карти на ЕСФРИ, (2) възложени от МОН годишни оценки относно

ефекта от подкрепата за обектите от НПКНИ и (3) възложени от ФНИ научни рецензии, извършвани от независими международни оценители. Тези рецензии се одобряват от ИС на ФНИ и се представят заедно с план за финансиране на ПК на НПКНИ.

Същият ред, с методика описана в методология за оценка за включване на обектите в НПКНИ според критериите на ЕСФНИ (Приложение №2) ще се прилага и при включване и/или изключване на обекти в НПКНИ. На базата на регулярна международна оценка могат да се предлагат нови национални инфраструктури и/или надграждане на съществуващи научни комплекси с национално и европейско значение. Включването на нови и/или обновени консорциуми ще става въз основа на разработен детайлен проект за изграждане или модернизирание на даден научен комплекс и при наличието на обява за набиране на нови предложения. Всеки нов проект ще подлежи на външна оценка от комисия експерти по компетентност. На базата на тези оценки ще може да се надградят съществуващите научни комплекси с национално и европейско значение, а също така да бъдат добавени нови национални научни инфраструктури.

НИИ, създадени по Стратегическа цел 1 на ОП НОИР (ЦВП и ЦК), ще бъдат пряко включени в НПКНИ, тъй като тези проекти ще бъдат одобрени на високо равнище по международна процедура за оценка и приоритизиране за допълнителна национална подкрепа. Същата процедура ще се прилага и за онези български изследователски групи, участващи в проекти по НИИ на "Хоризонт 2020". Бюджетът за изпълнение на НПКНИ ще бъде част от бюджета за наука на Министерството на образованието и науката и ще бъде изразходван чрез Годишната оперативна програма на ФНИ. Постоянният комитет ще предлага ежегодно финансовото разпределение за отделните НИИ в НПКНИ.

Дългосрочно финансиране и устойчивост

За осигуряване на изпълнението на НПКНИ ще се използват няколко типа финансови инструменти, както е показано в Таблица 4 по-долу. Разходите, описани в таблицата, са в съответствие с Плана за изпълнение на Стратегията за развитие на научните изследвания 2017-2030 г.

Таблицата отразява планираните интензивни капиталови разходи до 2023 г., предвидени за ускорено изграждане на модерни НИИ, следвано от значително нарастване на дела на разходите за издръжка и устойчиво развитие на тези

структури. През първите три години преобладава европейското финансиране, във връзка с изпълнението на първа ос на ОП НОИР, а през следващите години преобладава националното финансиране. Общо за периода средствата са почти по равно разпределени между държавния бюджет и европейските източници.

Финансирането на обекти от НПКНИ би могло да става единствено и само в рамките и при спазване на изискванията и ограниченията на относимото европейско и национално законодателство.

Деятностите финансирани от държавния бюджет ще бъдат включени в средносрочната прогноза за държавния бюджет като част от бюджета за раздел наука. Средствата от държавния бюджет ще бъдат използвани за развитие на инфраструктурите по НПКНИ чрез няколко инструмента, както следва:

- Национални средства за изграждане на инфраструктурни комплекси, както и за тяхното развитие, модернизиране, поддържане и оперативна дейност ще бъдат осигурявани чрез специална национална програма „НПКНИ“, която ще бъде изпълнявана чрез ФНИ или приемникът на ФНИ (Изпълнителна агенция към МОН), когато последният бъде създаден. Средствата от тази програма ще бъдат включени в годишната оперативна работна програма на ФНИ, която се утвърждава ежегодно от министъра на образованието и науката.

- Средствата за членски внос за участие в международни инфраструктури (като ЦЕРН и Дубна) ще бъдат осигурявани чрез бюджета за наука на първостепенния разпоредител - МОН.

- Отделно определен дял от средствата, отпускани от държавния бюджет за второстепенни разпоредители като ВУ, БАН и ССА, ще бъдат реално използвани за научни програми и за заплати на учените и техническия персонал, които са на постоянен щат в съответните научни организации и работят в обектите от НПКНИ.

- Европейското финансиране за различните типове центрове от ОП НОИР ще се реализира на конкурсен принцип, по приоритетите на ИСИС, в рамките на предвидените средства за изграждане и развитие на четири центъра за върхови постижения и осем центъра за компетентност. Отделно, Хоризонт 2020 и други европейски програми (напр. COST, COSME и др.) се очаква да финансират на конкурентен принцип български проекти, реализирани в съответните научни инфраструктури.

- Индикативният размер на средствата за изграждане, развитие и поддръжка на НИИ за целия период 2018-2023 г. възлиза на 986.5 млн. лв. и включва

финансирането на ЦВП и за ЦК от ОП НОИР на конкурентна база. От тях, капиталовите разходи възлизат на около 28%, поддръжката на инфраструктурата е около 56% (вкл. заплати на изследователите работещи в научните инфраструктури, средствата за консумативи и режимни разходи), членският внос възлиза на около 10%, а достъпът до научна информация възлиза на около 8%. Общото финансиране от ЕСИФ за НИИ възлиза на 55%, като по този начин се осигурява баланс между държавно и европейско финансиране.

Таблица №7: Прогноза за европейско и национално финансиране за изпълнение на НПКНИ (2018-2023 г.), в млн. лв.

Дейности	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.	Общо 2018-2023 г.
Обекти от НПКНИ - общо финансиране от държавния бюджет	21	23	28	33	48	65	218
- издръжка на дейността	15,0	16,0	18,0	20,0	30,0	45,0	144,0
- програма на ФНИ, вкл. капиталови разходи	6,0	7,0	10,0	13,0	18,0	20,0	74,0
Членски внос (от държавния бюджет)	18,50	16,50	15	15	15,50	15,50	96
Обекти от НПКНИ - финансиране от програми на Хоризонт 2020	13	14	15	16	17	20	95
ЦВП - общо ОП НОИР	70	70	40	10	10	0	200
- Европейски средства (85%)	59,5	59,5	34	8,5	8,5	0	170
- Национално съфинансиране (15%)	10,5	10,5	6	1,5	1,5	0	30
ЦК - общо ОП НОИР	50	50	30	10	10	0	150
- Европейски средства (85%)	42,5	42,5	25,5	8,5	8,5	0	127,5
- Национално съфинансиране (15%)	7,5	7,5	4,5	1,5	1,5	0	22,5
РЦ – общо	30,00	30,00	20,00	10,00	10,00	0,00	100
-Европейски средства (85%)	25,50	25,50	17,00	8,50	8,50	0	85
-Национално съфинансиране (15%)	4,50	4,50	3,00	1,50	1,50	0	15
Уникални инфраструктури - общо	7.0	7.0	7.0	7.0	8.0	8.5	44.5
- Европейски средства (85%)	5.95	5.95	5.95	5.95	6.80	7.23	37.8

- Национално съфинансиране (15%)	1.05	1.05	1.05	1.05	1.20	1.28	6.7
Достъп до европейски бази данни с научна информация	12.0	12.0	12.0	13.0	16.0	18.0	83.0
- Европейски средства (85%)	0.0	0.0	0.0	6.0	6.0	6.0	18.0
- Национално съфинансиране (15%)	12.0	12.0	12.0	7.0	10.0	12.0	65.0
ОБЩО	221.5	222.5	167.0	114.0	134.5	127.0	986.5
- от държавния бюджет	75.1	75.1	69.6	60.6	79.2	93.8	453.2
- от европейско финансиране	146.5	147.5	97.5	53.5	55.3	33.2	533.3

Източник: Национална стратегия за развитие на научните изследвания „По-добра наука за по-добра България 2017-2030 г.“, април 2017 г.

Бележка: В допълнение, финансирането по приоритетна ос 1 на ОП Иновации и конкурентоспособност „Технологично развитие и иновации“ разполага с целеви бюджет за стимулиране на сътрудничеството между бизнеса и академията с 298.2 млн. евро.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Този документ потвърждава стратегическия фокус на НПКНИ, която е сред ключовите инструменти за изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017-2030 и ИСИС. НПКНИ отразява и дневния ред на ЕСФНИ. Изводът е, че: (1) Диагностичния преглед показва недостатъчно наличие на модерна научна инфраструктура, недостатъчно добре разпределена териториално, но също така и наличие на пропуски и потенциали за подкрепа на интелитентната специализация, която е основно изискване за получаване на финансиране от Структурните фондове по ОПИК и ОПНОИР; (2) всички НИ в НПКНИ имат стратегически фокус и са влезли, или имат потенциал да влязат в обобщоевропейски НИ; (3) Има други НИ или възникващи НИ в България, които могат да бъдат включени в НПК през следващите години; До края на 2017 г., всички успешни ЦВП и ЦК, финансирани по ОП НОИР, автоматично ще бъдат включени в НПКНИ, включително изследователски проекти, финансирани по "Хоризонт 2020". Регионалните изследователски центрове също могат да влязат в НПКНИ, но не непременно, тъй като по-скоро имат регионално въздействие.

От 161 изследователски инфраструктури в България 12 са с европейско (7%), 84 са с национално (52%) и 65 с регионално значение (40%). Общо 23 комплекса (14 след последната актуализация през 2014 г. и 9 нови) бяха избрани и включени в НПКНИ 2017-2023 като ключови двигатели на националната научна система на България. Изпълнението е планирано в три етапа: (1) синхронизация (2017-2018 г.); (2) изграждане (2019-2020 г.), и (3) развитие (2021-2023 г.).

Всички значими изследователски комплекси, включени в НПКНИ, имат ангажимент да разработят План за управление, вкл. определящ условията за достъп до научноизследователската инфраструктура и формулярите за кандидатстване за предоставяне на специализирани услуги на гражданите и бизнеса, където е приложимо. Изпълнението на НПКНИ и изграждането на изследователски комплекси ще бъдат обект на постоянен национален и международен мониторинг и оценка. За тази цел ще бъде създаден Постоянен комитет за НПКНИ, като консултативен орган към министъра на образованието и науката. Ще се акцентира върху дългосрочното финансиране и устойчивостта на НПКНИ. Като цяло, европейското и националното финансиране за изпълнението на НПКНИ съставят 986.5 млн. лв. до 2023 г. и има баланс между национално и европейско финансиране.

ИЗТОЧНИЦИ

1. Ministry of Education and Science (2017). Bulgaria: Diagnostic Review of Research Infrastructures and Equipment. Document, prepared for the MES. March 2017. www.mon.bg
2. Доклад на групата по регионални въпроси към Европейския стратегически форум за изследователска инфраструктура - http://ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/esfri/publications/esfri_regional_issues_wg_2008_en.pdf#view=fit&pagemode=none Европейски стратегически форум за научните инфраструктури – http://ec.europa.eu/research/infrastructures/index_en.cfm?pg=esfri
3. Доклад на групата за електронна инфраструктура - http://ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/esfri/publications/esfri_regional_issues_wg_2008_en.pdf#view=fit&pagemode=none
4. Европейска пътна карта за изследователска инфраструктура – http://www.esfri.eu/sites/default/files/20160308_ROADMAP_single_page_LIGHT.pdf
5. Европейска визия за насърчаване на значими изследователски инфраструктури - http://ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/era_100216.pdf
6. Заключение на Съвета за приоритетни проекти на пътната карта на ESFRI 2014-2016 г., http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/142794.pdf
7. Министерство на образованието и науката (2017). Национална стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030, публикувана на www.mon.bg.
8. Министерство на икономиката (2017). Иновационна стратегия за интелигентна специализация, налична на: www.me.bg
9. Правна рамка за създаване на Европейски инфраструктурни консорциуми - http://ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/council_regulation_eric.pdf
10. Преглед на състоянието в европейските страни по отношение наличието на НПК - http://ec.europa.eu/research/infrastructures/index_en.cfm?pg=esfri-other-roadmaps.

Приложение № 1: ИСТОРИЯ НА РАЗВИТИЕТО НА НПКНИ И ОЦЕНКА НА СЪЩЕСТВУВАЩИ И НОВИ НИИ ПРЕЗ 2014 г.

Първата Национална пътна карта за научна инфраструктура (НПКНИ) на Република България е приета през 2010 г. с РМС № 692 и в нея са дефинирани националните потребности в областта на научната инфраструктура. Тя е обвързана с приоритетите на Европейската стратегия за научна инфраструктура.

С РМС № 569/31.07.2014 г. е приета актуализация на Националната пътна карта за преглед и оценка на съществуващи и нови научноизследователски инфраструктури, който представи преглед и оценка на съществуващите и нови НИ и идентифицира онези, които отговарят на европейските приоритети и целят да развият и/или модернизират нови научни съоръжения. Оценката на обектите е извършена на две нива – национално и международно.

В националната оценка през 2014 г. се включиха представители на МОН, МИ, МТИТС, Българска търговско-промишлена палата (БТПП), Българска стопанска камара (БСК), Софийски университет (СУ), Химико-технологичен и металургичен университет (ХТМУ), Технически университет (ТУ), Българска академия на науките (БАН). Националната работна група прегледа, оцени и селектира 16 от получените 35 предложения по тематични направления. Дванадесет (12) от първоначално постъпилите проекти бяха отхвърлени поради несъответствие с критериите за научноизследователска инфраструктура. Десет (10) предложения получиха висока оценка и бяха препоръчани за валидиране от международен експертен панел, а други тринадесет (13) - препоръчани за преработване и/или обединяване. Дванадесет от първоначално получените проекти бяха отхвърлени поради неспазване на критериите за НИИ. Десет проекта получиха висок резултат и бяха препоръчани за валидиране от международен експертен панел, и тринадесет проекта – препоръчани за преработка и/или консолидация.

Като резултат за международна оценка бяха предложени 23 проектни предложения, част от които постигнаха съгласие за обединяване в единен консорциум. Методологията за оценка на проектите обхваща количествени и качествени критерии, основани на критериите на ЕСФНИ (Приложение №2). Международният панел извърши оценка и препоръча 10 проекта с оценка по показателя за научно качество над 7 (от общо 9 точки) и с обща средна оценка над 6,5 (от максимална 9) да получат подкрепа при актуализацията на Национална пътна

карта на научните инфраструктури в България през 2014 г. Други 4 проектни предложения бяха препоръчани за предпроектни проучвания.

Оценката обхваща следните два типа научни инфраструктури:

А. Национални инфраструктури:

- Машабни, интердисциплинарни и уникални съоръжения, бази данни; компютърни мрежи.
- Широкодостъпни, мултифункционални научни инфраструктури от научно значение на национално, регионално и/или международно ниво.
- Технологично и финансово обзрими и постижими условия.
- Наличие на национален научен потенциал за пълноценната им експлоатация.

Б. Участие в международни научни инфраструктури:

- Наличие на консорциум от научни звена/колективи от различен тип научни институции с интерес за участие в международната инфраструктура.
- Аргументация за необходимостта от участието на България в международната инфраструктура; значение за решаването на национални и регионални научни проблеми; социален и икономически ефект за страната ни.
- Оценка на ефекта от участието ни в международната научна инфраструктура за повишаване на научния потенциал на страната и реализиране на икономически просперитет.
- Наличие на ресурсна осигуреност на научните звена/колективи за участие в дадена международна научна инфраструктура, в т.ч. налична материална база, човешки капитал и т.н.
- Съответствие на научната работа на звената/колективите с научните области, които ще обслужва международната научна инфраструктура.
- Традиции на научните звена/колективи в съответната научна област (и).
- Наличие на научни проекти, които се изпълняват в последните 5 години от съответните научни звена/колективи и които съответстват на научната област(и) на международната инфраструктура.
- Оценка на необходимите допълнителни ресурси за участието на научните звена/колективи в международната инфраструктура.

- Оценка на риска от участието.

Два типа проекти за национална научна инфраструктура бяха представени в НПКНИ-2014 г.

В напреднал етап на развитие:

1. Национална Грид инфраструктура (член на EGI.eu); Национален център за суперкомпютърни приложения: високопроизводителна инфраструктура за компютърно моделиране, симулации и изследвания с приложение в промишлеността, медицината, фармацевтиката, енергетиката, транспорта, финансите и околната среда – член на Association “National Centre for Supercomputing Applications” (NCSA) - PRACE;
2. Национален университетски комплекс за биомедицински и приложни изследвания, обвързан с участието на България в BVMRI;
3. Регионален астрономически център за научни изследвания и обучения – РАЦИО;
4. Съхранение на енергия и водородна енергетика;
5. Европейско социално изследване – ESS;
6. Инфраструктура за биологична микроскопия и био-медицински образни методи – Euro-BioImaging;
7. Национална интердисциплинарна изследователска е-инфраструктура за култура и хуманитаристика – DARIAH – БГ; Национална интердисциплинарна изследователска е-инфраструктура за интегриране и развитие на електронните ресурси за български език – CLARIN;
8. Разпределена инфраструктура от центрове за производство и изследване на нови материали и техните приложения за консервация, достъп и е-съхранение на артефакти (археологически, фолклорни) (INFRAMAT).
9. Национален циклотронен център;
10. Разпределена инфраструктура за устойчиво развитие в областта на морското развитие – EURO-ARGO.

В начален етап на развитие:

11. Изследване и иновации в земеделието и храните;
12. Алианс за клетъчни технологии – АКТ;
13. Национален геоинформационен център;
14. Еко и енергоспестяващи технологии.

В края на 2015 г. започна цялостно картографиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване в страната, за да се представи цялостна картина предвид обявяването на конкурси за Центрове за върхови постижения, Центрове за компетентност и Регионални научни центрове по Оперативна програма наука и образование за интелигентен растеж (ОПНОИР), както и да се подготви актуализация на Националната пътна карта, в която да бъдат отразени новите условия на периода 2014-2020 г., както и визията за устойчивост на научната инфраструктура.

Научните организации и висшите училища бяха поканени да опишат наличната научна инфраструктура, нейното местоположение и район на въздействие. Всеки от обектите е идентифициран с приоритетни направления в съответните тематични области на ИСИС, като по този начин се осъществява съгласуваност на политиките за инвестиции в научни изследвания и иновации в определените за перспективни стратегически области за развитие на българската икономика. Работата по картографирането продължи през 2016 г. и до март 2017 г., с провеждане на консултации на национално и регионално ниво, които включиха заинтересовани страни (академия, бизнес асоциации и представители на правителствени институции). Целите на консултациите бяха да изяснят степента на готовност на научноизследователските инфраструктури от Националната Пътна карта за НИ (2014) да се включат в работата на инфраструктурите от пътната карта на ЕСФНИ 2018, както и да отразят приоритетите на ИСИС. Оценката на бизнес плановете на всички НИ в Националната пътна карта за 2014 г. бе извършена и приключи през юни 2016 г., като междинна оценка на тяхното състояние. Оценката и анализът бяха направени от национални експерти, които следваха методологията на ЕСФНИ, включваща както качествени, така и количествени показатели. Анализът показва готовността на инфраструктурите да работят с потребителите, както и тяхната устойчивост.

Приложение №2: МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ОЦЕНКА ЗА ВКЛЮЧВАНЕ НА ОБЕКТИТЕ В НПК СПОРЕД КРИТЕРИИТЕ НА ЕСФНИ

В работата на международния панел през 2014 г. взеха участие следните учени:

1. В областта на материалознанието - Проф. Ян Хрушак член на Чешката академия на науките и на Управителния съвет на Европейския стратегически форум за научна инфраструктура.

2. В областта на медицината и биологията - Проф. Жак Демот, генерален директор на Европейската мрежа за клинични изследвания.

3. В областта на природните науки и физиката - Проф. Джорджо Роси, директор на експеримент за върхови изследвания на фотоемисия, Национална лаборатория TASC-INFN, зам.-председател на Европейския стратегически форум за научна инфраструктура.

4. В областта на социалните науки – проф. Жак Дюбюк, ръководител на работна група в областта на социалните науки на ЕСФНИ.

А. Научно и технологично качество на научната инфраструктура (50 % от оценката)

(i) Значимостта на инфраструктурата за съответната научна области (релевантност на научните задачи на инфраструктурата за поддръжка и насърчаване на върхови постижения в науката в България; капацитет за осигуряване на потенциал за изследвания от световна величина и научни постижения; очаквани ползи за националната научни и технологична система за провеждане на изследвания от висока класа на международно ниво, основно да се повиши участието в съвместни международни изследователски проекти, като тези от Хоризонт 2020;

(ii) Адекватно идентифициране на силите, слабостите, възможностите и заплахите

(iii) Степен на интернационализация, вкл. интеграцията в международни инициативи за научни инфраструктури , конкретно тези от ЕСФНИ

(iv) Степен на интердисциплинарност, вкл. ефектът на научните инфраструктури върху засилването на интердисциплинарният подход за изследвания в България

(v) Качество на предложеното обучение на изследователи.

Б. Капацитет за управление (25 %)

✓ оценка на структурата за управление по отношение на предложените научни цели

✓ изпълнение на предвидения План за действие по отношение на разпределение на отговорностите, опит и капацитет на базата на SWOT анализ;

✓ принос за увеличаване на достъпа до знания, ресурси и научен капацитет в областта на действие на инфраструктурата на регионално, национално и международно ниво, вкл. принос към увеличаване на достъпа до ресурси на знанието и научен капацитет в сферата на дейност на научната инфраструктура;

✓ оценка на наличното оборудване и подобренията на съществуващо такова и придобиването на ново;

✓ оценка на политиката за достъп и на плана за управление на данни;

✓ оценка на ефективността от използването на инфраструктурата;

✓ оценка на готовността за изграждане на инфраструктурата;

В. Бюджет и устойчивост (25 %)

Техническа осъществимост, разходи за човешки ресурси и ефективност на разходите на предложената инфраструктура (на базата на адекватността на исканото финансиране и предвижданите източници на средства, многогодишен бюджетен план с източници на финансиране, устойчивост и дългосрочен план за устойчивост на инвестицията)

Приложение №3: КОНСУЛТАЦИИ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ НА НАЦИОНАЛНО И РЕГИОНАЛНО НИВО (2015-2017 г.)

2015 г.

- В периода 01.09.2015 г. - 10.09.2015 г. МОН съвместно с МИ, националните контактни лица по „Хоризонт 2020“, ГД СФМОП, представители на фирма за консултантски услуги „Хирон“, Иновационният фонд, Фонд „Научни изследвания“ организира национален семинар-рали с основна тема „Възможности за съвместни проекти между научни и бизнес среди и местни власти в контекста на регионалното приложение на Иновационната стратегия за интелигентна специализация (ИСИС)“ в следните градове: гр. София, гр. Стара Загора, гр. Русе, гр. Габрово, гр. Враца, гр. Пловдив и гр. Бургас. През 2015 г. МОН организира две срещи с координаторите на научните инфраструктури от НПК на които беше обсъден напредъка по изграждането на инфраструктурите, подготовката на документацията за включване в проекти, кандидатстващи за пътната карта на ESFRI-2016, както и възможните връзки на обектите с подтематичните области на ИСИС.

2016 г.

- През м. февруари и март 2016 г. МОН съвместно с КРИБ проведе две срещи между бизнеса и научни организации в областта на информационните и комуникационните технологии и фармацевтичният сектор за обсъждане подготовката на съвместни научни изследвания с възможности за комерсиализация. По време на тези срещи са представени основните стратегически документи за развитие на научноизследователската инфраструктура и научния потенциал.
- На 12 април 2016 г. в София Хотел Балкан бе проведена конференция на тема „Инициатива за иновативни лекарства“, организирана от Асоциацията на научноизследователските фармацевтични производители в България и Министерство на образованието и науката. Целта на форума беше да се дискутират основните принципи, при формирането на консорциум към Инициатива за иновативни лекарства, както и конкретни проекти и примери за принос към научноизследователската фармацевтична индустрия в Европа. В рамките на конференцията МОН представи НПК за научноизследователска инфраструктура, чието развитие ще осигури нова среда за провеждане на научни изследвания и иновации.

- На 31 май 2016 г. под патронажа на МОН и с домакинството на София Тех Парк беше организирана международна конференция „Следващото ниво: Глобална технологична комерсиализация и опитът за България“. На конференцията се събраха представители на международни академични среди и бизнес от България, Великобритания, Франция, САЩ, Сърбия, Турция, Русия (с над 100 представители на академични среди и бизнес в България). Те получиха поредица от интересни презентации от световния опит в технологичната комерсиализация, а дискусиата беше допълнена от опита на бизнеса.
- В периода 2 юни - 2 юли МОН проведе обществено обсъждане на Националната стратегия за развитие на научните изследвания, в която е включен специфичен Стълб 3 за създаване на условия за развитие на научния капацитет и инфраструктура. Освен проведената пресконференция и общественото обсъждане, бяха проведени и срещи за представяне на проекта на стратегически документи с ръководството на БАН, Съюза на учените, Съюза на жените в индустрията, Селскостопанска академия, научните звена в другите министерства, представители на научната и бизнес общност, КРИБ, Министерство на икономиката, Министерство на финансите и други.
- Съвместно с Министерство на икономиката през периода юли-септември 2016 г. МОН участва в 10 регионални срещи – в Благоевград, Кюстендил, Смолян, Мотана, Пазарджик, Ловеч, Варна, Шумен, Велико Търново и Русе за представяне на НСНРИ и НПК пред държавни, общински, научни и бизнес организации.

2017г.

- Временна консултативна група за научноизследователската инфраструктура – среща в МОН на 8 март, председателствана от Министър на образованието и науката с участието на представители на БАН, СУ „Св. Кл. Охридски“, Технически университет-София, Медицински университет-София, Хранително-вкусов Университет-Пловдив, Съвместен изследователски център, и Фонд „Научни изследвания“.
- Среща на представители на български научноизследователски институти и университети, които са част от Националната пътна карта на Република България, 7 април 2017 г., организатор: Министерство на образованието и науката.

Приложение №4: МЕТОДИКА ЗА ПРЕГЛЕД И ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ЕФЕКТИ ОТ ИЗГРАЖДАНЕТО И РАЗВИТИЕТО НА НАУЧНИТЕ ИНФРАСТРУКТУРИ В НПК (приета с РМС №569/31.07.2014)

1. Измерване ефекта от:

- Научната програма за самата организация
- Научната програма за екипа
- Плана и експлоатацията на научни резултати за икономиката
- Потенциала от научни резултати за пазара
- Ползите за свързаните с тези научни резултати икономически сектори
- Оценка на типа на инфраструктурата по отношение на групирането на ресурсите
  - i. Концентрирани - "съсредоточени на едно място в един ресурс
  - ii. "разпределени" (организирани като мрежа от ресурси)
  - iii. "виртуални" (услугата се предоставя по електронен път)

2. Измерване (количествено и качествено) на ефекта от:

2.1. Верифициране и доказване актуалността и практическата достижимост на избраната цел при конкретните вътрешни и външни условия:

- анализ на вътрешната среда (правен статут на организацията; налични човешки и финансови ресурси; стратегически и планови документи; постигнати резултати);
- оценка на целите на организацията спрямо външните макро икономически фактори информация и (PEST и SWOT анализи);
- мисия; стратегически и специфични цели на търсеното подобрене/разширяване на НИРД инфраструктурата за постигане на поставената цел;
- научна програма на организацията/екипа за постигане на поставената цел;
- включени човешки ресурси за постигане на поставената цел (вкл. програма за насърчаване включването на млади учени и изследователи в дейностите по НИРД; привлечени български и външни водещи експерти, включени в НИРД);
- мотивация на екипа на организацията за постигане на избраната цел.

2.2. Подробно описание на предвидените НИРД за постигане на заложената цел/и (система от база данни):

- план-таблица на НИРД мероприятия;
- план-таблица на НИРД процеса;
- оптимизационен модел, оптимизационна задача и оптимизиране на НИРД инфраструктурата;
- план таблица за разчети по видовете НИРД продукти съгласно научната програма по години за плановият разчет.
- таблици за приходи, разходи и бруто печалба по месеци и години на плановият хоризонт;
- парични потоци по месеци и години на плановият хоризонта

2.3. Степен на покритие на сферата / специализацията на услугите предлагани НИ с приоритетните сектори, дейности и профил на потенциалните бенефициенти, заложен в

- Стратегията за интелигентна специализация
- ОПИК
- други ...

3. Обосновка на необходимият финансов ресурс (изграждане, издръжка, създаване на мрежа/и, участие в международни НИРД) съобразно потенциала от научни резултати, търсени от:

3.1. пазара (по икономически сектори) и обществото (човешки ресурси, вкл. образование; сигурност; обществени процеси и нагласи; здравеопазване; екология)

3.2. оценка на стойността на вложените публични средства - възвръщаемост (краткосрочна-средносрочна-дългосрочна)

4. Влиянието на тази инфраструктура върху различни сектори за създаването на нови научни знания в областта на:

- насърчаване на технологичния трансфер и развитието на природните, техническите, хуманитарните и обществените науки и иновациите;
- решаването на важни проблеми в областта на икономиката, образованието (екологията, човешките ресурси, сигурността, отбраната и здравето (здравеопазване, образование, обществените процеси, икономиката, околна

среда, селското стопанство, отбраната и сигурност, екология, културно-историческо наследство и др.)

5. Доказване на очаквания социално-икономическия ефект от предвидените за целта инвестиции: Доклад - оценка за социално-икономическа ефективност от инвестицията (очаквани резултати за защита на обществения интерес), вкл. например очакваните:

- брой проектни групи/брой проекти;
- брой заявки за патенти;
- брой патенти;
- осреднен брой очаквани ползватели на НИРД инфраструктурата;
- брой „spin-off” (нововъзникнали) компании;
- брой трансферирани технологии;
- участие в международни изследвания и добавена стойност за държавата от участието
- др.

6. Ясно дефинирани критерии и показатели за оценка на изпълнението на бизнес плана за развитие на НИРД инфраструктурата

6.1 Условия и начини на ползване на НИ

- Степен да определяне / дефинирани на оборудване и предлаганите услуги
  - Степен на определяне на политиката за достъп от базисните научни проекти или програми.
  - Наличие на разписани и публични правила / условия за ползване на НИ
  - Наличие на публичен орган/тяло/ съвет и механизъм, прилаган от него за оценка и избор на проекти, организации и отделни изследователи за използване на възможностите на НИ
  - Наличност на изследване и описание / дефиниране на научните общности (потребителите) и техните нужди
  - Доколко Степен НИ покрива нуждите на научните общности (потребителите) и техните нужди
- Доколко / Степен на припокриване на НИ със съществуващи научни организации, субекти, програми или проекти

6.2. Уникалност и съвместимост на НИ

- Степен на съответствие на НИ и европейските научни инфраструктури
- Степен на дублиране с други НИ (като оборудване, услуги, политики), включени в Пътната карта

7. Маркетингова стратегия за популяризиране на научните резултати от разширяването на инфраструктурата за НИРД

8. Индикатори за предварителната оценка на "общоевропейска значимост" на научноизследователска инфраструктура (НИ)

8.1. Основни индикатори за оценка на участието на партньорите

- Брой и дял на национални и на международни организации партньори (членове), ангажирани с дялово участие при изграждане или при операции, свързани с НИ
- Съзряване/Интернационализиране на НИ и/или на отделните членове от нея
- Брой възли на Разпределената Инфраструктура (РИ) (Distributed Infrastructure), партньорските съоръжения
- Анализ на управлението на НИ
- Структура на ангажиментите към (а) строителството и (б) експлоатацията на НИ: в борй и/или в натура
- Прогнозна стойност на националните центрове, допринасящи към РИ за (а) строителство и (б) експлоатация (брой и/или натура)

8.2. Стратегия към потребителите

- Процентно участие на възможните потребители на РИ (процент на учените от държавата в дадената област, географско разпределение на възлите на РИ); разпределение на РИ в различни научни области, интердисциплинарност на изследванията в дадена РИ, очакваното търсене (интерес на потребителите), инициативи за потребители, бази данни за потребителите в областта на научните изследвания чрез периодично допитване до научноизследователските и индустриалните общности
- Степен на предоставяне на услугите (очакван брой потребители и брой часове на достъп годишно)

- Ефективност от управлението на данните и на достъпа до НИ (вкл. централизирани и разпределени инфраструктури) (дял от предвижданата инвестиция в инфраструктура, която дава възможност за адаптиране на данните към международните стандарти в областта)

8.3 Създаване на изследователска мрежа

- Брой на потребители (консорциуми) готови/планирали да натоварят/ангажират/включат собствени ресурси при използването на НИ
- Очаквани дял на неевропейски потребители (показател за интернационализацията на проекта)
- Изразен /Деклариран/Отчетен интерес за използване на НИ от страна на различни научни общности (мултидисциплинарност)
- Върхови постижения в съответната научна област (Science Excellence)
- Привлекателност на изследователската инфраструктура за изследователи извън страната

8.4 Трансфер на знания

- Докторски програми, работещи съвместно с университети (Очакван брой на защитени докторски работи, изработени в НИ или цитиращи резултату, получени в изследователската научна инфраструктура)
- Достъпност на НИ за потребители от индустрията с цел осъществяване на проекти, реализиращи печалби, в следствие на използването на НИ, които печалби се споделят между предприятието и НИ.

Приложение №5: ПРОФИЛ НА НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИТЕ ИНФРАСТРУКТУРИ В НПК НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ⁹

Национална интердисциплинарна изследователска Е-инфраструктура (КЛаДА-БГ) за ресурси и технологии за българското езиково и културно наследство, интегрирана в рамките на европейските инфраструктура CLARIN

Координатор:

Институт за информационни и комуникационни технологии, Българска академия на науките (ИИКТ-БАН), София, България

Местоположение на инфраструктурата:

Инфраструктурата е виртуална и е разпределена в няколко региона на страната

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

Институт за информационни и комуникационни технологии към Българска академия на науките (ИИКТ-БАН);

Членове на консорциума:

Описание и дейности на инфраструктурата:

Основната цел на инфраструктурата КЛаДА-БГ е да се създаде национална технологична инфраструктура за ресурси и технологии за езиковото, културното и историческото наследство. КЛаДА-БГ осигурява публичен достъп до езикови ресурси и дигитални представяния, програмни средства и услуги за посочените области.

Инфраструктурата ще поддържа решаването на различни задачи, насочени към специализирана и към широка аудитория.

Тази цел ще бъде постигната чрез:

1. Адаптиране на българските условия към европейските постижения в областта на езиковите технологии чрез близка интеграция с европейската инфраструктура CLARIN ERIC и в областта на културно-историческите технологии чрез интеграция с европейската инфраструктура DARIAH ERIC.

2. Допълване на съществуващите езикови ресурси и технологии, както и създаване на нови като необходим минимум за функционирането на националната инфраструктура за обработка на текстове на български език.

По-нататъшно развитие на съществуващите технологии при културно-историческото наследство (предимно 3D технологии и семантични технологии) и дигитализацията на база данни за културно-историческото наследство, за да се подпомогне функционирането на националната инфраструктура в изкуствата и хуманитарните науки.

Компютърна лингвистика: разработка на програмни средства за създаване и управление на двуезични ресурси (двуезични онлайн речници и

⁹ Информацията за инфраструктурите, включително и посочените бюджети (приходи, разходи) се представят с оригиналните текстове, изпратени в МОН от институциите-координатори.

- Институт за математика и информатика към Българска академия на науките (ИМИ-БАН);
- Софийски университет “Св. Климент Охридски” (СУ);
- Нов български университет (НБУ);
- Шуменски университет “Константин Преславски” (ШУ);
- Булгариана – организация с нестопанска цел за опазване на културното наследство (Bulgariana);
- Югозападен университет “Неофит Рилски” (ЮЗУ)
- Сирма медия (СМ)
- Кирило-Методиевски научен център към Българска академия на науките (КМНЦ-БАН);
- Институт за Балканистика с Център по тракология към Българска академия на науките (ИБЦТ-БАН);
- Институт за Етнология и фолклористика с Етнографски музей към Българска академия на науките (ИЕФЕМ-БАН);
- Бургаски свободен университет (БСУ)
- Народна библиотека “Иван Вазов” - Пловдив (НБИВ-Пловдив);
- Исторически музей – София
- Онтотекст АД (в Сирма Груп – водеща българска софтуерна компания)

Област на дейност

Социални и културни иновации

Тип на инфраструктурата:

Клада-БГ е българска, виртуална, разпределена научна инфраструктура, реализирана чрез свързани центрове, които използват услугите и ресурсите на инфраструктурата и

двуетични подравнени корпуси с български език), на съвместими с TEI морфо-синтактични спецификации за българския език (за кодиране и аотиране на български езикови корпуси и лексикони) и създаване на езикови ресурси.

Теоретична и съпоставителна лингвистика: оценъчна морфология; семантика (формално моделиране на семантични явления); аспектология; писмени системи, тяхната история и типология.

Главните научни и научно - приложни резултати, постигнати от сътрудниците на секцията в областта на технологии за обработка на знания и мултимедийни технологии, са дигитални библиотеки, представяне и обработка на електронно съдържание за културно-историческо наследство, интерактивни платформи за електронно учене и разработване на съдържанието им, приложения в информационната сигурност и семантичния Интернет.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 50

Въздействие / ползи:

1. Лингвистични и други хуманитарни изследвания, при които се налага работа с огромно количество текстове или специфични типове текстове.
2. Обучение по български език и литература, при изследвания на текстове, ориентирани към обучението.
3. Системи за обучение при други дисциплини, чрез семантично аотиране и търсене на документи, както и въвеждането на персонализирано/адаптивно обучение
4. Изучаване на български език като чужд език, чрез изготвяне на специализиран софтуер за автоматизация на типични дейности по обработка на текста.
5. Изучаване на чужди езици от българи, чрез създаване на градиращи в съответствие с Европейската рамка ресурси
6. Създаване на софтуер за автоматична обработка на български език както за изследователски цели, така и в различни полезни приложения – например, автоматизиране на обработката на текста на анкети и др.

осъществяват връзката както с други центрове, така и с потребителите. Тя предоставя достъп до ресурси и услуги по електронен път

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

общо: 7.7 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура:

Националната инфраструктура КЛаДА-БГ (към БАН) е член на CLARIN ERIC

Година на включване: 2012 г.

Предвижда се членство в DARIAH ERIC

7. Електронното правителство, чрез анализиране на административни документи и тяхното индексиране и по-гъвкаво търсене на информация, скрити факти, взаимодействия и т. н.

8. Подпомагане дейността на културни институции, чрез създаване на софтуер за управление на колекциите на културните институции, който позволява каталогизиране, дигитално съхранение и представяне на колекции във всякакъв размер и вид.

Разработка на „Български свързани отворени данни“ чрез засилено участие във Wikidata, DBpedia, GeoNames и други, с което ще се разшири достъпът до информация на потребителите в мрежата.

Европейско социално изследване за България (ESS)

Координатор:

Университет за национално и световно стопанство

Местоположение на инфраструктурата: <http://www.ess-bulgaria.org/>

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

Университет за национално и световно стопанство

Членове на консорциума:

- Институт за изследване на обществата и знанието при БАН
- Агенция за социални анализи (АСА)
- Съюз на икономистите в България

Област на дейност:

Социални и културни иновации.

Тип на инфраструктурата:

ESS е от типа фундаментални научни проекти и според спецификациите на европейската научно - изследователска инфраструктура ESS ERIC за

Описание на инфраструктурата:

Научно-изследователската разпределена инфраструктура ESS ERIC-Bulgaria е създадена за да осигури пълноценно и равноправно участие на България в паневропейската инфраструктура ESS ERIC, която с решение на Европейската комисия е трансформиран вариант на досега функциониращия проект на ЕК и ЕНФ – (European Social Survey – ESS), в който България има почти 10-годишно успешно участие чрез Агенцията за социални анализи (АСА).

Глобалната цел на инфраструктурата е на всеки две години България и Европа да разполагат с надеждни данни за социалния климат на национално, регионално и европейско ниво, които да разкриват динамиката в нагласите, ценностите и притесненията на европейските граждани.

Организацията на функционирането на ESS в България са подчинени на генералната идея резултатите от ESS да носят многостранни ползи не само на академичната и научно-изследователската общност у нас и по света, но и да са полезни за максимално широк кръг лица и институции – политици, правителствени и неправителствени организации, студенти, журналисти, университетски преподаватели, докторанти, млади и с опит учени, изследователи – т.е. на всички, които се интересуват къде на социалната карта на Европа се намира България и защо е там.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 20

Въздействие / ползи:

пълноправно участие за необходими държавни финансови гаранции.

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

Общо: 1,5 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура:

Чрез ESS ERIC-Bulgaria се осигурява сътрудничество с европейския инфраструктурен консорциум European Research Infrastructure Consortium for the European Social Survey Research Infrastructure - ESS ERIC), изграден съгласно решение на Европейската комисия от 22 ноември 2013 г. (2013/700/EU)

Координатор на ESS ERIC е Сити Университет, Лондон, Великобритания

Година на включване в европейската инфраструктура - 2005 г.

Ползите за България от поддържането на научно-изследователската инфраструктура ESS-Bulgaria и от участието в ESS ERIC могат да се групират в следните основни направления:

- Благодарение на участието си в ESS България разполага с надеждна, актуална и сравнима географски и във времето информация с широк спектър на приложение: може да се използва за научни, образователни, политически, дипломатически и др. цели.
- ESS покрива изключително широк периметър от социални, икономически и политически проблемни теми, тенденции и нагласите към тях, при това в динамика, което предоставя уникална възможност за сравнимост във времето и между отделните страни.
- ESS осигурява възможност на академичната общност, държавата и бизнеса да разполагат не само с актуализирана на всеки две години информация за динамиката на социалния климат у нас и в Европа, но също и със специална иновативна програма за обучение ESS EduNet, която позволява да се синхронизира висшето образование в България с европейското и световното, както и да се обучават студенти, докторанти и млади учени на модерни изследователски методи и техники.
- ESS осигурява на журналистическата гилдия богат набор от „новини” при сравненията между българите и другите европейци, които служат не само да информират обществеността „Къде сме ние?”, но и да провокират гражданската активност в търсене на отговори и на въпроси като „Какви сме ние?”, „Защо сме такива?”, и много др. ESS дава изключително богат материал за организиране на научни дискусии, семинари и публични дебати по теми и проблемни области, които вълнуват хората, институциите, бизнеса.

Национален циклотронен център

Координатор:

Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика - БАН

Местоположение на инфраструктурата:

София и Варна

<http://www.inrne.bas.bg/>

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика – БАН

Членове на консорциума:

- Медицински университет – София;
- Медицински университет – Варна.

Област на дейност:

Природни и инженерни науки.

Тип на инфраструктурата:

Националният циклотронен център (НЦЦ) е стартираща форма на научно-фирмено сътрудничество в областта на

Описание на инфраструктурата:

Циклотронният център, като мащабна научна инфраструктура ще се състои от сграда, в която да се позиционират ускорителят-циклотрон, лабораториите за научно-изследователска дейност по радиохимия и радиофармация, лаборатория за научно-приложни изследвания.

Основният градивен елемент на установката е циклотронът, като тук се включва и съпътстващото го оборудване (вакуумни помпи, захранвания, линии за пренос на снопа ускорени частици и др.).

В помещенията за синтез ще се разположи апаратура като горещи камери с модули за синтез на радиофармацевтици; системи за газова, течна и тънкослойна хроматография като част от лаборатория за качествен контрол; апаратура за измерване чистотата на готовите радиофармацевтици; апаратура за микробиологичен контрол на отпадъчните продукти и пр.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 20

Въздействие / ползи:

- Подобро здравеопазване чрез навременно и прецизно поставяне на медицински диагнози и осигурен достъп до

научноизследователската и развойната дейност. По същество НЦЦ ще представлява конгломерат между изследователски институт (ИЯИЯЕ) и стартираща социална фирма.

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

51.9 млн. лв.

Бележка: Дарение от Департамента по енергетика на САЩ и Фонд АЕЦ Козлодуй в размер на 5 млн. щ.д. през 2016 г.

Приходи

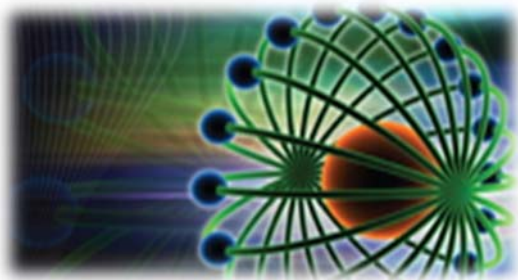
24.8 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура:

Циклотронът в Мултидисциплинарния институт Хуберт Кюриен в Страсбург, Франция (Le cyclotron Cursé l'IPHC), Циклотронът към Обединения европейски научен център в Испра, Италия (JRC Cyclotron, INCP Ispra), Националната лаборатория за ядрени изследвания в Леняро, Италия, PET-центърът Дрезден-Розендорф в Германия (PET Center Dresden-Rossendorf), Циклотронният Център Броновице в Краков, Полша, Центърът за Научни изследвания в Юлих, Германия и други. Някои от тези центрове вече са заявили интерес за сътрудничество и в момента се търси пътя за провеждането на тези сътрудничества.

радиофармацевтични продукти на българския пазар на **достъпни цени за всички пациенти, нуждаещи се от изследвания**

- Изграждането и работата на НЦЦ и на специализираните лаборатории ще има директен икономически и социален ефект – ще се понижат разходите за крайния потребител при закупуването на силно специализирани изотопи за диагностика и лечение на различни видове онкологични и неврологични заболявания. В момента за закупуването на изотопи от други страни, без да се отчитат транспортните разходи, **страната изразходва по 10 милиона евро годишно.**
- Производство на радиофармацевтици за вътрешния и външния пазар на стойност **няколко милиона лева годишно.**
- Осигурява подкрепа за **социално уязвими групи** от обществото – в случая онкологично и други болни.
- Осигуряване на нова, съвременна материална база за научни изследвания чрез създаването на три лаборатории – **радиохимична, такава за контрол на качеството и микробиологична** – и закупуване на апаратура с иновативен характер, необходима за провеждане на научна дейност.
- Обучение на висококвалифицирани специалисти и създаване на **ново поколение от учени** и инженери.

Разпределена инфраструктура от центрове за производство и изследване на нови материали и техните приложения, както и за консервация, достъп и е-съхранение на артефакти (археологически и фолклорни) – ИнфраMAT/INFRAMAT

Координатор:

Институт по физикохимия, БАН

Местоположение на инфраструктурата:

Основната част от ресурсите на Модул 1 за разположени в кампуса на БАН на 4-ти км в София. Инфраструктурни лаборатории на Модул 1 има и в двата факултета на СУ „Св. Климент Охридски“, разположени в кампуса на университета на ул. „Джеймс Баучер“, София (Факултет по химия и фармация, Физически факултет). Някои ресурси са разположение на територията на ХТМУ, София и Централна лаборатория за приложна физика в Пловдив.

Ресурси на Модул 2 са разположени в сградата на НАИМ, БАН, в София на адрес ул. Съборна 2. Инфраструктурни лаборатории свързани с Модул 2 има и в Химическия факултет и в Центъра по археометрия на СУ „Св. Климент Охридски“

<http://ipc.bas.bg/page/bg/dogovori/obschoinstitutski-infrastrukturni-proekti/proekti/inframat.php>

Български консорциум

Финансов координатор:

Описание на инфраструктурата:

ИНФРАМАТ (Модул 1) разполага с уникални възможности за комплексно охарактеризиране на материали с разнообразни приложения. Инструменталните единици на Модул 1 покриват основни методи в съвременното материалознание, обхващат множество нови, модерни и уникални за РБ апаратури като електронни микроскопи, рентгенови дифрактометри, спектрометри от различен вид, лабораторен комплекс за ядрен магнитен резонанс, микротомограф, наноиндентор и много други. Лабораториите на ИНФРАМАТ осигуряват експертна помощ на голям брой български индустриални фирми за контрол на качеството на техните изделия и в подкрепа на иновационната и развойната и дейност. ИНФРАМАТ (Модул 2) включва основни научни и образователни институции, работещи в областта на археометричните изследвания, диагностиката и опазването на движимо културно наследство с археологически и етнографски характер. Лабораториите на Модул 2 осъществяват дейности по диагностика, реставрация и консервация на артефакти с оглед на тяхното научно изследване и предпазване от разрушаване и по-нататъшно влияние на околната среда. Взаимодействието между двата модула на ИНФРАМАТ дава възможност за ползотворно прилагане на допълнителни техники при изследването на археологическите и етнографските артефакти.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 50

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

1. Модул 1

- Институт по физикохимия, БАН
- СУ „Св. Климент Охридски“ (Факултет по химия и фармация и Физическия факултет)
- Институт по органична химия с център по фитохимия, БАН
- Институт по обща и неорганична химия, БАН
- Институт по електрохимия и енергийни системи, БАН
- Институт по полимери, БАН
- Институт по катализ, БАН
- Институт по оптични материали и технологии, БАН
- Химикотехнологичен и металургичен университет, София
- Централна лаборатория по приложна физика, Бан, Пловдив

2. Модул 2

- Национален археологически институт с музей, БАН
- СУ „Св. Климент Охридски“ (факултет по химия и фармация)
- Национален исторически музей, София
- Национална художествена Академия, София
- Нов български университет, София
- Институт по балканистика с център по тракология, БАН
- Институт по органична химия с център по фитохимия, БАН
- Институт по етнология и фолклор с етнографски музей, БАН.

Област на дейност:

Природни и инженерни науки.

Въздействие / ползи:

1. Постигане на висока степен на интеграция на **мащабна и уникална изследователска апаратура** и човешки ресурс в подкрепа на научноизследователската и иновационната дейност.
2. Повишаване на качеството и конкурентоспособността на **изследванията в сферата на материалознанието и нанотехнологиите, зелени, пречистващи и безотпадни технологии, оползотворяване на суровини и биоресурси, както и национална идентичност** в съответствие с приоритетите на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2025
3. Осигуряване на инфраструктурна подкрепа за дейности в рамките на три от тематичните цели на ОПИК: засилване на научноизследователската дейност, **технологичното развитие и иновациите**
4. Осигуряване на **инфраструктурна основа** в подкрепа на развитието на Центровете за върхови постижения и Центрове за компетентност в рамките на ОП НОИР
5. Осигуряване на широк достъп до уникална по своята комплексност и ниво на технически възможности **обединена инфраструктура** за всички заинтересовани потребители от научно-изследователския, публичния и частния сектор на РБ
6. Осигуряване на условия за **устойчиво развитие** на научно изследователската и иновационната дейност в РБ в сектори от структуроопределящо значение за индустриалното развитие на страната
7. Присъствие на РБ на Европейската пътна карта за изследователска инфраструктура в областта на материалознанието и възможност за **реципрочно ползване на европейски изследователски инфраструктурни единици.**
8. Осигуряване на капацитет за консервация, реставрация и изследване на наличните музейни колекции и културни **ценности**

Тип на инфраструктурата:

ИНФРАМАТ е разпределена инфраструктура (т. 6.2.) с висока концентрация на ресурси.

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

Общо: 23 млн. лв.

Приходи

Общо: 23.5 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура:

ИНФРАМАТ (Модул 1) е направил официална заявка за включване в европейската разпределена изследователска инфраструктура CERIC (Central European Research Infrastructure Consortium). Получено е принципно съгласие за това участие като в момента се уточняват начините и обхвата на това включване. Модул 2 – Националният археологически институт с музей от 2012 г. е част от европейската инфраструктура за електронен обмен и електронно съхранение в областта на културата EUROPEANA чрез електронната мрежа CARARE за опазване на културно наследство. Година на включване в европейската инфраструктура:

Модул 2 – 2012 г. - EUROPEANA

9. Създаване на **критична маса от млади изследователи** и практики чрез специализации във водещи лаборатории в чужбина, които да осигурят устойчивост на консервацията, реставрацията и изследването на националното културно наследство в следващите поне две десетилетия
10. Свързване на **консервационната и реставрационната работа** с изследванията на артефактите
11. Развитие на научни изследвания върху древните технологии и **източници на суровини**
12. Създаване на предпоставки за изграждане за **балкански център по консервация, реставрация, археометрия** и интегрирането му с образованието в региона и България

Регионален астрономически център за изследвания и образование (РАЦИО)

Координатор:

Институт по астрономия с
Национална астрономическа
обсерватория (ИАНАО).

Ситуирана на едно място –
Национална астрономическа
обсерватория (НАО) - Рожен

Местоположение на инфраструктурата:

Рожен

<http://nao-rozhen.org/>

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на
образованието и науката

Научен координатор:

Институт по астрономия с
Национална астрономическа
обсерватория

Членове на консорциума:

- Астрономическа
обсерватория
Белградчик,
- Катедра "Астрономия"
на Софийски
университет "Св.
Климент Охридски";
- Астрономическия
център на Шуменския

Описание на инфраструктурата:

РАЦИО представлява обединение на изследователските и образователните институции в областта на астрономията в България. В Нацианланата обсерватория – Рожен са концентрирани специализирани ресурси за астрономически наблюдения, осъществява се праткитческото обучение на студентите и докторанти. Със своята уникална инфраструктура и техника за наблюдение , както и с наличната базова инфраструктура, Националната астрономическа обсерватория е най-голямата работеща обсерватория в Югоизточна Европа. Основните компоненти на специализираната инфраструктура са четири телескопа:

-200 см., Ричи-Кретиен-Куде телескоп

-60 см., Касегрен телескоп

-50/70/172 см., Шмид телескоп

-15 см., Био коронограф

В ход е построяването на обсерватория на Шуменско плато, с 40 см телескоп, който ще даде възможност и за научноизследователска дейност на преподавателите и студентите.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

96

Въздействие / ползи:

Телескопите на НАО - Рожен се използват за получаване на уникален наблюдателен материал, който служи за изследвания на широк кръг дейности от съвременната астрофизика. Резултатите от тези изследвания са публикувани в редица престижни международни астрономически издания. НАО работи в тясно сътрудничество с редица

университет
"Константин
Преславски"

Област на дейност:

Природни и инженерни науки.

Тип на инфраструктурата:

концентрирана, виртуална.

**Проект за бюджет за периода
2018-2022:**

45.6 млн. лв.

Приходи

0.5 млн. лв.

**Участие в европейска
инфраструктура:**

Участие в **ASTRONET** и
OPTICON.

Направено е
предварително проучване
за участие в

**Европейската южна
обсерватория.**

университетите, като Софийския университет и Шуменския университет, които имат акредитация за обучение по астрономия. Много от изследванията се провеждат в сътрудничество с учени от почти всички Европейски държави, САЩ, Канада, Чили и други страни със силно развита астрономия. Институтът по астрономия е основател и активен участник в субрегионалния астрономически комитет за югоизточна Европа.

Очаквани ползи могат да се посочат:

- Запазване статута на най-голяма астрономическа обсерватория в Югоизточна Европа;
- Подобряване качеството на образованието и укрепване на връзките между образованието и научноизследователския сектор, чрез практическа подготовка на студенти по астрономия в реални условия;
- Прилагане на иновативни методи за наблюдение за изследване на процеси протичащи при недостъпни за земните лаборатории условия: мощни гравитационни и магнитни полета, огромни плътности и температури, почти абсолютен вакуум и температури близки до абсолютната нула, релативистични скорости;
- Изучаване на физическите процеси при небесните тела с цел развитие на области с практическо приложение, като ядрената физика, физика на плазмата, неутринна физика и магнито-хидродинамиката;
- Откриване и проследяване чрез астрономически наблюдения на преминаващите в опасна близост до нашата планета астероиди и комети.

Национален геоинформационен център

Координатор:

Национален институт по геофизика, геодезия и география (НИГГГ)

Местоположение на инфраструктурата:

Разположена из цялата страна

<http://www.niggg.bas.bg/>

Български консорциум:

Координатор:

- Национален институт по геофизика, геодезия и география (НИГГГ)

Участници в консорциума:

- Национален институт по геофизика, геодезия и география (НИГГГ)
- Национален институт по метеорология и хидрология (НИМХ)
- Институт по океанология (ИО)
- Геологически институт (ГИ)
- Институт по математика и информатика (ИМИ)
- Институт по информационни и комуникационни технологии (ИИКТ)

Област на дейност:

Околна среда.

Тип на инфраструктурата:

Описание на инфраструктурата:

Национален геоинформационен център (НГИЦ) е новосъздаваща се научна инфраструктура за сътрудничество и интегриране на човешките ресурси и информационни продукти от ИКТ базирани системи (мониторингови мрежи и обсерватории), техния комплексен (интегриран) и широкоспектърен анализ и създаване на математически модели.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 50

Въздействие / ползи:

- Реакция при природни и антропогенни бедствия и аварии и **създаване на планове за превенция**, включително опасни метеорологични условия (горещи вълни, студове, ураганни ветрове и др.) и свързаните с тях проблеми на здравеопазването;
- Като цяло **98% от територията на България може да бъде подложена на сеизмично въздействие** с интензивност от 7 и по-висока степен, от които с интензивност 7 степен – 51%, 8 степен – 28%, 9 и по-висока степен – 19%.
- За **устойчиво градоустройствено развитие**; земеползване; проектиране и реализация на големи

НГИЦ е нова научна инфраструктура с национално покритие.

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

Общо: 44.5 млн. лв.

Приходи

Общо: 9.5 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура:

EPOS (European Plate Observing System), DANUBIUS (Danube International Centre for Advanced Studies for River-Delta-Sea-Systems), EURO-ARGO (European 'infrastructure' for Argo international program), ICOS (Unraveling Earth's greenhouse gas balance with measurements), ACTRIS (Aerosols, Clouds, and Trace gases Research Infrastructure Network).

Година на включване в европейската инфраструктура: 2012 г. DANUBIUS

инфраструктурни проекти (газопроводи, магистрали, водоснабдяване и др.);

- **Подобряване на управлението на водните ресурси** чрез по-добро разбиране на водния цикъл, подобряване на управлението и опазването на сухоземните, крайбрежните и морските екосистеми;
- ИГИП ще допринесат за изясняване на факторите на околната среда, засягащи човешкото здраве и благосъстояние, както и оценка, **прогнозиране, смекчаване и адаптиране към промените на климата;**
- НГИЦ **ще повиши информираността** на населението относно природни бедствия и промишлени аварии чрез нови интерактивни продукти;
- Новите ИГИП на НГИЦ ще обслужват както държавните институции, така и частния сектор, което ще доведе до **комерсиализация на научните резултати** и взаимодействие с различни бизнес субекти;
- Дейността на НГИЦ ще **насърчава и подпомага трансфера на научни резултати** в оперативните технологии чрез поощряване на кооперирането и сътрудничеството между изследователските общности;
- Информационните продукти на НГИЦ ще подпомогнат изследванията и развитието в ключови области на науките за Земята, **допринасяйки за напредъка в науката и технологиите.**

Инфраструктура за устойчиво развитие в областта на морските изследвания, обвързана и с участието на България в Европейската инфраструктура (Euro-Argo)

Координатор:

Институт по океанология

Местоположение на инфраструктурата:

гр. Варна

<http://www.io-bas.bg/>

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

Институт по океанология - Българска академия на науките

Членове на консорциума:

- Софийски университет „Св.Кл.Охридски“;
- Национален институт по метеорология и хидрология, БАН
- Център по хидро и аеродинамика, Варна към Института по металознание, съоръжения и технологии, БАН
- Институт за рибни ресурси, ССА
- Висше военноморско училище “Н. Й. Вапцаров”, Варна
- Технически университет – Варна; Медицински университет – Варна;

Описание на инфраструктурата:

Състои се от четири тематично обединени научни модула:

1. Научноизследователски флот;
2. Национална оперативна морска наблюдателна система;
3. Високопроизводителен изчислителен комплекс;
4. Изследователски лабораторен комплекс.

Всеки от модулите представлява разграничена на функционална база част от научната инфраструктура и се състои от отделни елементи, физически разпределени в различни научни организации в района на гр. Варна. Модулите включват: научно оборудване, съоръжения, бази данни, специализирани научни лаборатории и центрове, свързани в компютърна мрежа и необходими на научната общност, за да провежда модерни, висококачествени и конкурентни научни изследвания, трансфер, обмен и защита на научното знание.

Основните сфери на изследване се обобщават в следните групи:

- Хидродинамика на бреговата зона (ветрово вълнение в дълбока и плитка вода, ветро-вълнови климат, моделиране на ветровото вълнение), лито- и морфодинамика на бреговата зона (седиментен транспорт, съвременни промени на профила на подводния брегови склон, динамика на плажовете и кадастър) и управление на бреговата зона;
- Морска физика (морска хидрология, водна циркулация, течения, моделиране на процесите в полузатворени и

Област на дейност:

Околна среда.

Тип на инфраструктурата:

Разпределени – организирани като мрежа от ресурси

Изследователската инфраструктура обединява усилията на всички участници от проекта, които разполагат със свои звена, както по продължение на цялото Черноморско крайбрежие на Република България, така и изследователски центрове в вътрешността ѝ (НИМХ, ИМСТ). Чрез реализирането на дейностите по проекта ще се създаде възможност за обединяване на тези ресурси, тяхната оптимизация и последващата им дейност като организирана мрежа от ресурси.

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

Общо: 66 млн. лв.

Приходи

33.2 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура:

MASRI е разработен в съответствие с основни европейски инициативи и инфраструктури:

- Euro-Argo Infrastructure,
- WATERBORNE – The European Technology Platform,
- ECMAR - European Council for Maritime Applied R&D,
- ITTC – International Towing Tank Conference,

затворени басейни – Черно море, Каспийско море, Егейско море);

- Морска биология и екология (фитопланктон и зоопланктон, макрофитобентос и зообентос, оценка състоянието на рибните ресурси, биоразнообразие);

- Морска химия (мониторинг и анализ на хидрохимичните компоненти на морската, речната и езерната среда, индикатори на екологичното състояние на морската среда: биогенни елементи, кислород, тежки метали във водите и седиментите);

- Морска геология и археология (геоложки, геофизични и геохимични проучвания, геоложко картиране, геоморфоложки и тектонски процеси, древни морски брегове);

- Океанско технологии (разработване, поддръжка и обслужване на океански инструментариум, специализирани и прецизни устройства и системи)

- Център за океанографски данни (събиране, качествен контрол, обработка, съхранение, архивиране и разпространение на океанографски данни и информация).

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 50

Въздействие / ползи:

Океаните и моретата са ключът към климатичните промени и времето, влияещи се от теченията и промяна на температурата в големите водни басейни.

Системата ARGO е уникална разработка, чрез която е възможно да се измерва промяната на солеността и температурата и тяхното съхранение, промяната в теченията и възможността океаните и моретата да абсорбират излишния въглероден диоксид от атмосферата.

- EUROFLEETS network,
- SEADATANET network,
- ESONET - European Seas Observatory Network,
- GeoSeas,
- BLACK SEA SCIENTIFIC NETWORK,
- Mediterranean and Black Sea Technology Platform for Maritime and Marine Research Innovation and Training,
- JERICO,
- DANUBIUS-RI,
- Fix03,
- EMSO,
- Copernicus/MyOcean.

ARGO е съществен компонент на програмата Глобален мониторинг на околната среда и сигурността (ГМООС) и по-специално в частта за морски изследвания. ГМООС е инициатива за наблюдение на Земята, осъществявана под ръководството на Европейската общност и реализирана в партньорство с държавите-членки. Наблюдението на Земята позволява събирането на информация относно физичните, химичните и биологичните системи на планетата или т.нар. мониторинг на природната среда.

Ползите за България от участието в **EURO-ARGO** могат да се групират в следните основни направления:

- Изграждане на център за изследване на различни фактори, влияещи на морската среда и нейното опазване;
- Бази данни и мониторинг на промишлено важните видове риби с цел определяне на техните запаси и с оглед на рационалната им експлоатация, както и запазване на биоразнообразието;
- Развитие на компетенциите и инфраструктурата в областта на морските технологии и по-специално с приложение при морския и бреговия инженеринг, аеродинамика и водния транспорт;
- Подобряване на съществуващите технологии за предотвратяване на замърсяването от морския транспорт и петролни разливи;
- Разработване на апаратура и технологии за събиране на разливи от мазут, нефт и други замърсители при инциденти над и под водата;
- Участие в различни европейски мрежи и технологични платформи за обмен на данни и съвместни научни програми;
- Подобряване на методите за научно обучение и квалификацията на млади хора в областта на морските науки и технологии;
- Изграждане на модерни лаборатории и центрове с оглед конкурентно присъствие в европейските мрежи и програми в областта на морските изследвания и технологии;

-
- Разработка на преоперационни и климатични числени модели на физикохимични и екологични параметри в крайбрежната и откритоморската зона;
  - Оценка на климатичните промени в повърхностните и дълбоките слоеве.

Съхранение на енергия и водородна енергетика (СЕВЕ)

Координатор:

Институт по електрохимия и енергийни системи
- БАН

Местоположение на инфраструктурата:

Разпределена инфраструктура: София (БАН, МГУ, ХТМУ), Благоевград, Пловдив
<http://iees.bas.bg/bg>

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

Институт по електрохимия и енергийни системи
- БАН

Членове на консорциума:

- Единен център за иновации на БАН
- Институт по полимери (ИП - БАН)
- Минно-геоложки университет „Св. Иван Рилски“ (МГУ)
- Пловдивски университет „Паисий Хилендарски” – Лаборатория по биоелектрохимия (ПУ)
- Химикотехнологичен и металургичен университет- Център по водородни технологии (ХТМУ)
- Централна лаборатория по слънчева енергия и нови енергийни източници (ЦЛСЕНЕИ – БАН)

Описание на инфраструктурата:

Инфраструктурата покрива изцяло приоритетите на Стратегия 2020 и осигурява условия за интегрирането на България в изпълнението на Европейския стратегически план за нисковъглеродни енергийни технологии (SET-Plan). Тя обединява активните български научни центрове, работещи в дефинираната зона с тяхната налична база (научно оборудване, експертиза, изследователски и иновационен потенциал, международно сътрудничество) за съвместна научно-приложна дейност в една изключително актуална както за европейската, така и за българската икономика зона – производство, съхранение и използване на енергия от възобновяеми енергийни източници и ускорено навлизане на водородните технологии в различни сфери на икономиката. Ще бъде осигурено координирано целево надграждане, съобразено с принципа на интелигентната специализация и специфика на отделните географски райони в страната, което ще включва:

- поетапно модернизиране и разширяване на 4 разпределени тематични лаборатории (изградени на базата на 15 съществуващи лаборатории), в т.ч. създаване на електронна инфраструктура за дигитализиране на експерименталните процеси (VRIMS);
- създаване на лаборатория (НА ЧИЯ ТЕРИТОРИЯ) за сертифициране на батерии, която ще запълни една празна ниша на национално и на регионално ниво;

- Югозападен университет „Неофит Рилски” – Иновационен център за екоенергийни технологии (ИЦЕЕТ-ЮЗУ)

Област на дейност:

Енергия

Тип на инфраструктурата:

„Съхранение на енергия и водородна енергетика“ е разпределена национална научна инфраструктура (НИ СЕВЕ), която обединява 9 структурни звена – 5 научни института и Центъра за иновации на БАН и три университета (в София, Пловдив, и Благоевград). Тя има подчертано интердисциплинарен характер с научна и научно-приложна компетентност в няколко научни области – електрохимия, физикохимия, физика, материалознание, органична химия, корозия, биоелектрохимия, инженерни науки.

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

Общо: 33.1 млн. лв.

Приходи

20 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура:

- Мрежа комуникации в област полимери за Централна и Източна Европа – СЕЕРН
- Европейски интернет център по импедансна спектроскопия – EICIS
- EERA съвместни програми „Горивни клетки и водородни технологии“ и „Съхранение на енергия“. Активното участие в тази структура цели да стимулира подкрепа от

- o изграждане на обща лаборатория за изпитвания на батерии и горивни клетки (компоненти и системи) за електромобили и за съхранение на енергия, в т.ч. включването им в мрежата или към възобновяеми източници на енергия.

Тематичната ориентация на инфраструктурата ще гарантира среда за публично-частно партньорство, за тясно сътрудничество със стабилната национална батерийна индустрия и експертна подкрепа за навлизането и ефективното прилагане на новите водородни технологии. Тя ще създаде нова генерация специалисти в областта и ще съдейства за популяризиране на иновативните технологии.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 20

Въздействие / ползи:

- o Методи, съоръжение и технология за замяна на невъзобновяемите суровини и изкопаемите горива с използването на **възобновяеми, основани на отпадъчна биомаса**
- o Хибридни литиево-натриево йонни батерии с по-евтини електродни материали
- o Нови биоелектрохимични системи и **трансфер на ноу-хау** към потенциални потребители
- o Алгоритъм и изготвяне на дигитална база данни за **управление и координиране на експерименти**, провеждани в разпределената научна инфраструктура
- o Създаване и усъвършенстване на процеси, съоръжения и технологии за **повишаване на суровинната и енергийната ефективност** на действащи и новосъздадени предприятия

страна на ЕК за фундаментални изследвания в областта, както и изграждане на единна европейска научна политика на национално ниво, т. е. подпомагане разработването на национална стратегия, съобразена както с европейските приоритети, така и с националните интереси.

- НИ СЕВЕ е в синергизъм и с други европейски програми и инфраструктури: Intelligent Cities and Communities, Smart, Green and Intelligent Transport, TEN-T, ECCSEL, EU-SOLARIS.

Година на включване в европейската инфраструктура: 2008 г.

- **Хибридна система (батерия/горивна клетка)** за непътен транспорт (електрокари, воден транспорт)
- **Бази данни** за съхранение и транспорт на данни, образи и други информационни продукти (уеб библиотека)
- Платформа за електронно **обучение**
- Устройство за допълнително енергийно автономно захранване на транспортни средства
- Технология за интегрирано **управление на отпадъците** (битови, промишлени, опасни), съчетано с използването им като възобновяеми суровини и **източник на енергия**
- Технология за оловни **батерии за захранване на велосипеди** и скутер (в завод *Искра-Пазарджик*)
- Технология за **производство на водород чрез електролиза** или реформинг за зарядна водородна станция (*Аденчър, Самел*)

Еко и Енергоспестяващи технологии

Координатор:

Технически университет - Габрово

Местоположение на инфраструктурата:

Габрово

Български консорциум:

Потенциални участници в бъдещ консорциум са партньорски научни организации като Технически университет – София, Технически университет – Варна, Българска академия на науките, Русенски университет „Ангел Кънчев“

Област на дейност:

Енергия

Тип на инфраструктурата:

Концентрирана – съсредоточена на едно място

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

Общо: 11.9 млн. лв..

Приходи

0.5 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура:

Технически университет – Габрово е член на Европейската асоциация на университетите /EUA/. Кандидат член е на Университетския енергиен клъстер, основан през 2015 г., с цел да се направи общоевропейско картографиране на университетските образователни и

Описание на инфраструктурата:

Научноизследователска, научно - приложна, иновативна и приложна дейност, които да се осъществява в рамките на научната инфраструктура „Еко и енергоспестяващи технологии“, свързана с: машиностроене и уредостроене, CAD/CAM/CAE, лазерни технологии, системи за разпознаване на материали и среди, електроника и автоматика, електромобили, фотоволтаични системи, енергийно ефективни осветителни системи, соларотермични, вятърни и хибридни системи, акредитирани измервания и изпитвания в областите на дейност. Научната инфраструктура ще създаде иновационна среда, която ще позволи прилагането на ноу-хау в ТУ-Габрово и партньорските организации при създаването на еко и енергоспестяващи интелигентни технологии, машини и оборудване, специализирани детайли и възли, системи за разпознаване на среди и материали, лазерни системи, акредитирани измервания, изпитвания и експертизи.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 100

Въздействие / ползи:

Научните и научно - приложните резултати от работата на научната инфраструктура ще намерят приложение в индустриалните предприятия от преработващата промишленост в браншове, като: машиностроене, електроника, автоматика и роботика, уредостроене, електротехника, електромобили, енергетика и възобновяеми

изследователски дейности в областта на енергетиката.

ТУ – Габрово е член на IEEE – България (професор от ТУ-Габрово е първия IEEE Senior member от България). Научната инфраструктура „Еко и енергоспестяващи технологии” ще позволи интегриране в изследователски мрежи и в европейски технологически платформи като: Европейската мрежа за сътрудничество в областта на науката и техниката; мрежи на Европейската научна фондация; ENTREE – Европейска мрежа за обучение и научни изследвания в областта на електроинженерството и други.

Година на включване в европейската инфраструктура: 2015 г.

енергийни източници. Географското разположение на Габрово, дава възможност за бърз достъп на индустриални предприятия от региона и цялата страна до научните резултати, включително консултации на място, преглед на образци и прототипи, измервания, изпитвания и експертизи. Научната инфраструктура ще даде възможност за производство на уникални и високоточни елементи, детайли, възли, системи, включително резервни части, а освен това ще могат да се извършват прецизни измервания и изпитвания. Това ще даде възможност на фирмите да не инвестират средства за прецизна техника, която няма да могат да натоварят технологично. В много от случаите, бързото решаване на проблемите в производството прави предприятията по-конкурентоспособни.

Национална инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните RINA

Координатор:

Селскостопанска академия

Местоположение на инфраструктурата:

София, ул. „Шосе Банкя“ 7

Български консорциум:

Участници в консорциума:

- Селскостопанска академия – координатор
- Софийски университет
- Биологически факултет
- Геномен център
- Българска агенция за безопасност на храните
- Национален аграрен научно-информационен комплекс
- Централна селскостопанска Библиотека – ССА
- Аграрен университет – Пловдив
- Тракийски университет – Стара Загора
- Лесотехнически университет – София

Област на дейност:

Здраве и храни.

Описание на инфраструктурата:

Националната инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните – (**RINA, Research, Innovation, Agriculture**) е консорциум от научни институти, който ще надгради съществуващи до момента научни и обслужващи звена и ще ги обедини в 5 изследователски комплекса в основните тематични направления на аграрната наука.

1. Научен комплекс за устойчиво управление на почвените ресурси, ефективно използване на водите и дефиниране на екологичните рискове и заплахи
2. Научен комплекс за генетични изследвания и растителна селекция
3. Научен комплекс за изследвания на храни и напитки
4. Научен комплекс за изследвания на животновъдството, рибовъдството и аквакултурите
5. Научен комплекс за агроинформация, агроуправление и развитие на селските райони

RINA има за цел създаване на модерна национална научноизследователска инфраструктура за постигане на значими научни и приложни резултати, трансфер на знания и технологии в областта на земеделието, храните и опазването на природните ресурси. НИ ще работи за интегриране на съвременните фундаментални и приложни изследвания и образователни дейности, за постигане на икономически жизнеспособен и стабилен отрасъл при условията на адаптация към климатичните промени, гарантиращо качеството на живот на населението. Обединяването на ресурсите на научните комплекси – лаборатории и лабораторна техника, генетични ресурси, съществуващи и новосъздадени информационни системи и бази данни, демонстрационни ферми и изследователски капацитет в различни тематични области с цел създаване на комплексни научни решения ще доведат – от технологии за устойчиво производство на стопански важни култури и животни, през подходящи високотехнологични и

Тип на инфраструктурата:

Обединение на пет научни комплекса, разполагащо с необходимата съвременна материално - техническа база – лаборатории, опитни станции, демонстративни ферми, информационни системи и бази данни и др., както и необходимите финансови средства за провеждане на множество изпитания и изследвания, резултатите от които да бъдат внедрявани в икономиката.

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

Общо: 52.5 млн. лв.

Приходи

21.8 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура:

В стратегическия доклад за научноизследователските инфраструктури – Пътна карта на ЕК от 2010 г., като пропуск и слаба страна е посочена липсата на специализирана европейска научна инфраструктура за изследвания в земеделието, която да обединява основни тематични направления. Работна група „Изследвания в селското стопанство“ към SCAR предлага да бъдат

качествени сортове и сертифицирани семена за тях, до технологии за преработката им в краен продукт с високи хранителни и здравословни качества. Осигуряването на отворен достъп до научните резултати, до големи информационни масиви от данни и генетични ресурси чрез създаване на е-платформи ще отразяват резултатите от дейността на инфраструктурата. Цел на НИ RINA е превръщане на научната инфраструктура в желан партньор за международни изследвания, както и създаването на кълъстери между наука, аграрен и преработвателен бизнес.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 500

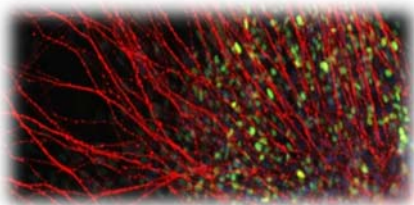
Въздействие / ползи:

1. Иновативни подходи за получаването на **екологично чисти, функционални храни и напитки** от растителен и животински произход
2. Прогнози и стратегии за **устойчиво и рационално използване на почвените ресурси** на страната
3. Повишаване устойчивостта на сектора чрез **внедряване на нови български сортове и породи**, които са по-добре адаптирани към конкретните почвено-климатични условия.
4. Увеличаване на асортимента от **храни за специални целеви групи с хронични заболявания** – диабет, наднормено тегло, затлъстяване, сърдечно-съдови болести
5. Пряко значение в **производството на материали, субстрати, чисти култури за фармацевтичната промишленост**
6. Пряко значение за развитие на конкурентна ниша за **производство на детски и ученически, клинично изпитани, нова генерация храни**
7. Разпространение на нови технологии в хранителния бизнес и **повишаване на конкурентоспособността** му при производството на храни и напитки
8. Развъдни програми, технологии, прогнози и **стратегии за устойчиво и рационално използване на националните ресурси** за развитие на животновъдството

създадени нови
изследователски съоръжения,
състоящи се от интегрирани
инфраструктури за изследвания
и развитие, които да бъдат
проектирани като ограничен
брой взаимосвързани
инфраструктури с модерно
технологично оборудване.

**На този етап предлаганата
научна инфраструктура не
участва засега в подобна
европейска.**

9. **Технологичен трансфер към МСП на нови специални храни с висока добавена стойност, подходящи за реализация на скъпи хранителни пазари**
10. Повишаване на научно-творческия потенциал и професионален опит на служителите на Центъра, които ще осигуряват приемственост на знания и опит в името на бъдещ просперитет.
Трансфер на знания и повишена информираност на земеделските стопанства и агробизнеса относно иновациите и възможностите за подобряване на конкурентоспособността
11. Усъвършенстване на **политиката за подкрепа на младите учени;** въвеждане на демонстрационни и нагледни практически модули
12. **Повишаване на качеството и ефективността на услугите в подкрепа на агробизнеса и селските райони**
13. Разгръщането на капацитета за научни изследвания и иновации ще открие възможности за **нови партньорства с бизнеса и за създаване на нови предприятия** в аграрната сфера
14. **Улеснено ползване на аграрната информация** и поръчването на анализи и разработки от държавните институции, неправителствените организации и бизнеса
15. Повишаване достъпността на научните резултати и ускореното им **приложение в практиката.**

Национален университетски комплекс за биомедицински и приложни изследвания

Координатор

Медицински университет –
София, чрез Център за
молекулярна медицина (ЦММ)

Местоположение на инфраструктурата

Медицински университет –
София и Медицински
университет – Пловдив

<http://mmcbg.org/bg/index.php>

Финансов координатор:

Министерство на образованието
и науката

Научен координатор:

Медицински университет –
София

Членове на консорциума:

- Център по молекулярна медицина
- Медицински факултет
- Фармацевтичен факултет
- Национална генетична лаборатория, СБАЛАГ “Майчин дом“
- УМБАЛ „Александровска“
- УМБАЛСМ „Пирогов“
- УСБАЛЕ „Акад. И. Пенчев“

Медицински университет –
Пловдив:

Описание на инфраструктурата:

Националният университетски комплекс за биомедицински и приложни изследвания (НУКБПИ) е **разпределена инфраструктура**, организирана като мрежа от ресурси (биобанка, научно-техническо оборудване и изследователски звена) от двата от най-големи медицински университета в България - Медицински Университет-София (МУ-София) и Медицински университет – Пловдив (МУ-Пловдив) Центърът е стратегическа мрежа от инфраструктури за фундаментални и приложни биомедицински изследвания и включва партньори от двата най-големи медицински университетав България, както и редица болнични заведения и центрове. Паралелно с това инфраструктурата включва някои от най-големите биобанки за генетичен и тъканен материал в страната.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 20

Въздействие / ползи:

Ролята на Консорциума е да свърже съществуващите ресурси, постигайки критична маса от експертиза и технологични възможности, което да даде нов тласък на изследванията в областта на молекулярната медицина, генетиката и епидемиологията в България в пост - геномната ера. Целта е да се ускори преходът между фундаменталните изследвания и клиничната практика, с цел подобряване на профилактиката, диагностиката и лечението на най-значимите за обществото заболявания.

1. Развитие на биобанкирането в България и включване на националната инфраструктура в европейската инициатива BVMRI-ERIC
2. Подобряване нивото на биомедицинските науки и образование чрез създаване, разширяване и поддържане на **модерна инфраструктура за геномни, протеомни, метаболомни и транслационни изследвания**

- Медицински Факултет
- Научен център по имунология
- Център за медицински молекулно-биологични изследвания

Медицински университет – Варна:

Център по нутригеномика

Потенциални партньори:

МУ-Варна, МУ-Плевен, Тракийски университет и още над 10 институции

Област на дейност

Здраве и храни

Тип на инфраструктурата;
разпределена

Проект за бюджет за периода 2018-2022: Общо: 39.6 млн. лв

Приходи - 1 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура

Научен и технически екип на научната инфраструктура

Година на включване в европейската инфраструктура

BBMRI – 2011 г. Подписан меморандум

3. Стимулиране на приложните изследвания в областта на геномната медицината за създаване на подходи за персонализирана терапия с цел **подобряване диагностиката, профилактиката и лечението на социално значими заболявания**, като онкологични, сърдечно - съдови, невропсихиатрични, метаболитни и редки генетични болести
4. **Развитие на биомедицинските изследвания**, насърчаване на приложния трансфер на знания и иновациите – Това ще насърчи създаване на публично-частно партньорство основаващо се на предлагането на услуги в областта на биомедицинските изследвания и прилагането на „omics“ технологиите, ще даде начало и тласък на развитието на spin-off компании, базирани на иновации, с несъмнен социален и икономически ефект и ще привлече партньори и клиенти от изследователски и здравни организации от Балканския регион и страните в ЕС.
5. Разрешаване на важни проблеми в областта на науката, образованието и здравеопазването - технологичното развитие на националната инфраструктура ще даде нужния тласък на работата на изследователите в тези области на биомедицината, гарантирайки лесния достъп до модерна апаратура, възможности за допълнителна квалификация на персонала и основа за **изграждане на колаборации за обмен на знания и трансфер на научните резултати и постижения в практиката**
6. **Редки болести** – значителен социален и икономически ефект, факт, дал основание за препоръки на Европейската комисия и Съвета на Европа и отразен в Националната програма за редки болести на Република България и **Националната здравна стратегия**
  - Център по молекулна медицина, МУ-София е асоцииран член на BBMRI от 2011 г.
  - Възможност за присъединяване към EATRIS (European Advanced Translational Research InfraStructure) – Европейска инфраструктура за приложна медицина
  - Възможност за присъединяване към BBMRI (Biobanking and Biomolecular Resources Research Infrastructure) – Европейска изследователска инфраструктура за биобанкиране

EATRIS – 2013 г. покана за
присъединяване
BioImaging – план за
присъединяване няма
предприети действия за
присъединяване.

Националният университетски комплекс за биомедицински и Приложни
Изследвания (НУКБПИ) включва научноизследователски звена с 501
изследователи

**Център за съвременна микроскопия за
фундаментални и приложни изследвания в областта
на биологията, медицината и биотехнологиите
(EuroBioImaging)**

Координатор

Институт по молекулярна биология
“Академик Румен Цанев”, Българска
академия на науките

Местоположение на инфраструктурата

Център за съвременна микроскопия за
фундаментални и приложни изследвания в
областта на биологията, медицината и
биотехнологиите (EuroBioImaging), София
– град, София, ул. “Акад. Г. Бончев“, бл. 21.
<http://www.bio21.bas.bg/imb/?lang=bulgarian>

Български консорциум

Финансов координатор:

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

Институт по молекулярна биология
“Академик Румен Цанев”, БАН

Липсват партньори по проекта

Област на дейност

Здраве и храна

Тип на инфраструктурата

Европейска, разпределена

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

Общо: 5.3 млн. лв.

Приходи - 4.6 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура:

Описание на инфраструктурата:

Euro-BioImaging е проект за създаване на общоевропейска инфраструктура за научни изследвания от Европейския стратегически форум на основата на Пътната карта за научноизследователски инфраструктури (ESFRI). Инфраструктурата представлява множество центрове – възли за осъществяването на фундаментални и приложни изследвания в областта на биологията, медицината и биотехнологиите. Центърът за съвременна микроскопия за фундаментални и приложни изследвания в областта на биологията, медицината и биотехнологиите (Euro-BioImaging) е единственият препоръчан за изграждане възел на консорциума Euro-BioImaging в Югоизточна Европа.

Центърът за съвременна микроскопия за фундаментални и приложни изследвания в областта на биологията, медицината и биотехнологиите към EuroBioImaging консорциум има за цел изграждане на инфраструктура за съвременна микроскопия, която да осигури на българските изследователи свободен достъп до иновативни технологии за получаване на изображения. Центърът ще предоставя достъп до следните авангардни микроскопски техники:

1. Мултифотонна и конфокална сканираща микроскопия Този тип система, която в момента не е налична в България, позволява, наблюдение с висока резолюция дълбоко в тъканите на организмите
2. Лазерна микро - дисекция позволява разделяне на раковите клетки от нормалната тъкан с висока

Центърът за съвременна микроскопия за фундаментални и приложни изследвания в областта на биологията, медицината и биотехнологиите е част от EuroBioImaging, пан - европейски консорциум, който е включен в Пътната карта на Европейския стратегически форум за изследователски инфраструктури (ESFRI)

Година на включване в европейската инфраструктура - 2015 г.

прецизност за последващи изследвания и диагностика.

3. Light sheet микроскопия (SPIM) е нова техника, с голям потенциал, която позволява заснемането на тримерни изображения на клетки и малки организми в продължение на дни без фото - токсичност.

5. Високо - производителната флуоресцентна микроскопия дава възможност за едновременно изследване ефекта върху нормални и ракови клетки на хиляди биологично активни химични съединения с потенциално използване в медицината.

Научен и технически екип на научната инфраструктура

Над 50

Въздействие / ползи:

Изграждането на инфраструктурата ще даде възможност на изследователите да се възползват от авангардни техники: микроскопия за наблюдение на фиксирани и живи клетки за изследване в областта на биологията, медицината и биотехнологиите.

Осигуряването на свободен достъп до съвременни микроскопски технологии посредством създаването на Център за съвременна биомедицинска микроскопия като част от международната инфраструктура Euro-BioImaging ще увеличи възможностите българските учени да развият както фундаментални научни изследвания, така и развойна дейност. Изграждането на система за споделяне на технологии и съоръжения между науката и бизнеса ще улесни концептуалната и технологичната интеграция на биомедицинските изследвания на България в ЕС.

В дългосрочен план ще се стимулира създаването на биомедицински продукти със защитена интелектуална собственост като лекарствени продукти, други биологично - активни вещества, тестове с приложение в диагностиката и криминалистиката и др. Ще се разширят възможностите за

трансфер на знания от сферата на науката в сферата на производството за превръщане на технологичния замисъл в реална производствена технология на продукти с висока добавена стойност. Тази научна инфраструктура ще увеличи конкурентоспособността на българската икономика в областта на здравето и биотехнологиите и ще подпомогне изграждането на модерна икономика, базирана на знание и научни постижения.

Научна инфраструктура по клетъчни технологии в биомедицината (НИКТБ)

Координатор

ДЗЗД Алианс за клетъчни технологии - АКТ
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Местоположение на инфраструктурата

София - Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Биологически факултет, СУ „Св.Кл.Охридски“

Бул. Драган Цанков 8, 1164 София

https://www.uni-sofia.bg/index.php/bul/universitet_t/fakulteti/biologicheskifakultet2

<https://www.alliancecelltechnologies.eu>

Български консорциум

Финансов координатор

Министерство на образованието и науката

Научен координатор

Софийски университет „Св.Кл.Охридски“

Участници:

- Софийски университет „Св.Кл.Охридски“
- Институт по биология и имунология на размножаването – БАН
- Медицински център „РепроБиоМед“ ООД – София
- Ин витро Медицински АГ център „Димитров“ ЕООД
- Сдружение Българска асоциация по регенеративна медицина (БАРМ)

Описание на инфраструктурата:

НИКТБ е обединение с обществено-полезна цел от научни и професионални организации за извършване на съвместна научно-изследователска, научно-приложна и образователна дейност в областта на клетъчните биотехнологии с приложение в хуманната репродуктивна и регенеративна медицина. Научната инфраструктура обвързва четирите основни фактора, необходими за изграждането на динамичен икономически модел с цел устойчиво развитие на науката и нейната приложимост в индустрията с цел здравна превенция и подобряване на качеството на живот. В областта на образованието НИКТБ извършва разпространение на знанието чрез фундаментално обучение и учене през целия живот, дисеминация, курсове и конференции представящи всички дейности, свързани с изследването, преподаването и формирането на знание в областта на клетъчните биомедицински технологии. Основна задача е създаването на иновации, основани на висококачествени научни изследвания, приложни продукти и услуги, трансфер на знания и умения, обмен и достъп до съоръжения между отделните звена и другите институции. НИКТБ е социално ангажирана с демографски и здравни проблеми между които насърчаване на доброволчеството и донорството, подпомагане на нискодоходни социални групи и хора в затруднено положение за

- Българска Асоциация по репродуктивна човешка ембриология (БАРЧЕ);
- Институт по регенеративна медицина ООД;
- Институт по регенеративна медицина ООД
- Съвместен геномен център ООД, София
- Институт по биофизика и биомедицински изследвания – БАН;
- Университетска болница „Лозенец“

Област на дейност

Здраве и храни

Тип на инфраструктурата

Разпределена, уникална, свързана със съхранение на човешки генетичен материал

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

24 млн. лв.

Участие в европейска инфраструктура

Установени контакти и инициран процес на присъединяване към Европейската инфраструктура за транслираща медицина EATRIS, част от ESFRI през 2015 г.

достъп до иновативно здравеопазване и сътрудничество за социална образованост, защита и благополучие.

НИ КТБ има за цел създаването на експериментално-развоен поток от най-ново поколение за извършване на изследователска, диагностична и терапевтично ориентирана дейност, позволяваща следните дейности:

- получаване, ин-витро анализ и криобанкиране на полови клетки (гамети), репрограмирани и стволови клетки, тъкани и др. биологични обекти;

- анализ на единични и редки специфични клетъчни популации, органели и нано структури, поведение на клетки, клетъчни функции и механизми на сигнализация;

- анализ на целия геном за оценка на генетичната основа, анализ на цял или прицелен транскриптом за оценка на експресията на всички или голяма група гени, позволяващ получаване на нуклеотидни последователности с голяма плътност на прочита, с висока степен на точност и възможност за проследяване на малки популации от клетки съдържащи единични мутации или нови фузионни генетични феномени;

- анализ на метаболитен профил (метаболом), с цел неинвазивно проследяване и изучаване развитието на ембриони за експериментални и клинични цели, корелиране на промени в метаболома с изменения в генома и протеома;

- анализ на протеом на ембриони, гамети и тъкани за определяне пълния профил от функционални белтъци свързан с определени фази на ембрионалното развитие (диагностична употреба), репрограмирани и стволови клетки;

- анализ на липиден профил (липидом) на биологични мембрани на репрограмирани, ембрионални стволови клетки и гамети, изследване

поведението на специфични лиганди и рецепторни молекули;

- генериране на синтетични генни продукти и вграждането им в генома на стволови клетки с цел поправка на патогенна мутация и/или терапевтично приложение на стволови клетки;

- геномно редактиране на клетки с цел получаване на популации с правилната индел мутация (инсерция на нов „поправен“ ген или делеция на мутирал ген);

- селектиране на стабилни геномно редактирани клетки, специфично диференцирани стволови клетки, антицяло продуциращи клетки и др.

Възможностите за развитие на НИ КТБ са свързани със:

- съзвучие на изследователските направления с националните и Европейските политики и стратегически приоритети в областта на здравето и качеството на живот;

- повишени обществени и бизнес нагласи и разбиране за НИРД инвестиции в приложна клетъчна медицина, особено с развитието на епигеномиката и осъзнаването на директното влияние на репродуктивните технологии върху глобалния епигеномен ландшафт;

- дефинирани приоритети областта на здравето и храните в актуализираната Национална стратегия за наука и интелигентна специализация;

- развитието на нови международни мрежи на партньорските организации позволяващи достъп до апаратура за образни и омикс изследвания, което се отразява в по-високи наукометрични показатели;

- наличие на патенти, висока концентрация на изследователи с международен академичен и професионален опит.

Научен и технически екип на научната инфраструктура

500

Въздействие/ползи:

Очакваните ползи от функционирането на НИ КТБ са в сферата на иновациите, трансфера на знание и предоставянето на висококачествени биомедицински услуги. В НИ КТБ е налична експертиза, която е в състояние да осигури достъп до научните и технологичните постижения за широк кръг от потребители, които след това могат да развият и използват технологиите в нови продукти, процеси, приложения, материали или услуги в сферата на репродуктивната и регенеративната медицина.

Национален център за високопроизводителни и разпределени пресмятания

Координатор

Институт по информационни и комуникационни технологии, Българска академия на науките (ИИКТ-БАН)

Местоположение на инфраструктурата

ИИКТ-БАН, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 25А, София
<http://www.hpc.acad.bg/?lang=bg>

Български консорциум

Финансов координатор:

- Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

Институт по информационни и комуникационни технологии, БАН, е научен координатор на следните два консорциума:

Консорциум за суперкомпютърни приложения (от 2009 г.)

Членове на консорциума:

- Софийски университет „Св. Климент Охридски“
- Технически университет – София
- Медицински университет – София
- Национален център по геофизика, геология и география – БАН
- Институт по механика – БАН

Описание на инфраструктурата:

Инфраструктурата има централизиран модел на управление, поддръжка и мениджмънт на ресурсите, осигуряващ компютърна сигурност, бързо разрешаване на технически проблеми, регулярни инсталации и обновяване на мидълуера, както и подкрепа за потребителите и приложенията.

Националният център за високопроизводителни и разпределени пресмятания е електронна инфраструктура, която интегрира изчислителни системи и системи за съхранение на данни, софтуер, мидълуер и услуги, и предлага на българските изследователи прозрачен и отворен достъп с цел разработване и работа на изчислително- интензивни научни приложения.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 100

Въздействие/ползи:

1. Прозрачен достъп до най-съвременни изчислителни средства за екипи от учени от различни научни дисциплини;
2. Компетентна подкрепа за научни приложения в ключови области като медицина и биоинформатика, екология и био-разнообразие, нови материали, транспорт, енергийна ефективност, хуманитарни и социални науки и др.
3. Съдействие за формиране на интердисциплинарни екипи, използващи новите постижения в информационните

Консорциум за разпределени (Грид и облачни) приложения (създаден през 2004 г., обновен през 2012 г.)

Членове на консорциума:

- Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика - БАН
- Софийски университет „Св. Климент Охридски”
- Технически университет-Габрово
- Институтът по молекулярна биология "Акад. Румен Цанев" -БАН
- Институтът по органична химия с център по фитохимия -БАН
- Национален институт по геофизика, геодезия и география – БАН
- Институт по механика - БАН

Институт по математика и информатика-БАН
ИКТ

Област на дейност

Електронна инфраструктура

Тип на инфраструктурата Концентрирани – съсредоточени на едно място

Проект за бюджет за периода 2018-2022:

Общо: **20.8** млн .лв.

Участие в европейска инфраструктура Грид инфраструктура (EGI) и участва в PRACE чрез сътрудничеството с НЦСП.

Година на включване в европейската инфраструктура

Европейска Грид Инфраструктура – EGI (от 2010)

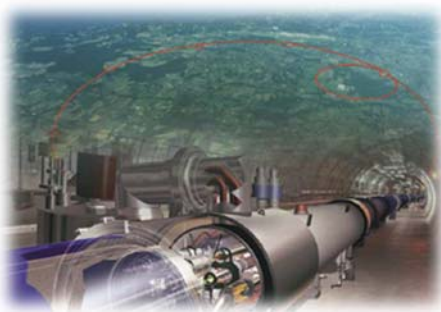
Европейска инфраструктура за

високопроизводителни пресмятания – PRACE (от 2010, чрез сътрудничество с НЦСП)

технологии; Възможност за моделиране на процеси и явления, с обработка на големи обеми от данни и сложни математически модели

4. Обмяна на опит и ноу-хау
5. Затвърждаване на България като регионален лидер в областта на информационните технологии
6. Разширяване на участието на български научни екипи в европейски проекти и научни програми
7. **Да служи като електронна инфраструктура за други национални научни инфраструктури**
8. Обучение на млади учени и развитие на човешкия потенциал в приоритетни направления

Европейски център за ядрени изследвания - ЦЕРН

Координатор

Министерство на образованието и науката

Местоположение на инфраструктурата

ЦЕРН е разположен на границата между Франция и Швейцария в покрайнините на гр. Женева. Центърът има изградена инфраструктура на територията и на двете страни.
<http://www.cern.ch>

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

ИИЯИЕ, ИИКТ и ИСИР на БАН, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ и НЦРЗ.

Област на дейност:

Природни и инженерни науки

Тип на инфраструктурата

Европейския Център за Ядрени Изследвания (ЦЕРН)

Описание и дейности на инфраструктурата

Европейския Център за Ядрени Изследвания (ЦЕРН) е създаден през 1954 г. с цел да се обединят усилията на европейските страни в изследванията на елементарните съставляващи на материята и силите отговарящи за техните взаимодействия.

Това е международна междуправителствена организация в която членуват 22 държави (Австрия, Белгия, България, Чешката република, Дания, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Унгария, Израел, Италия, Холандия, Норвегия, Полша, Португалия, Словакия, Испания, Румъния, Швеция, Швейцария и Обединеното кралство). Асоциирани членове на организацията са Сърбия, Кипър, Индия, Пакистан, Турция и Украйна.

Областите на дейност са свързани с фундаментални научни изследвания в областта на физиката на елементарните частици, ядрената физика, информационните технологии и приложения на разработените методи и технологии за нуждите на бизнеса и обществото, обучение на висококвалифицирани специалисти.

В ЦЕРН се провеждат изследвания, като се ускоряват до високи енергии стабилни или дълго живеещи заредени частици (протони, електрони и тежки йони), които след това се сблъскват с ядра от специално подбрана мишена или помежду си. С помощта на разположени около мишената или точката на сблъсъка детектори се регистрират продуктите на взаимодействието, като по тях се съди за протичащите процеси.

В ЦЕРН в продължение на много години е изграден уникален ускорителен комплекс, състоящ се от верига ускорители (LINAC, BUSTER, PS, SPS, LHC), като във всеки следващ ускорител се инжектира сноп, ускорен до определена енергия от предишния. Големият адронен колайдер (LHC) е последният от тази верига и може да ускорява протони до енергии 7 TeV и тежки ядра до 2.76

Проект да бюджет за периода 2018-2020 г.

Членският внос на страните членки се определя по формула и зависи от БВП на страната ни, както и от БВП на всички страни членки. За 2017 г. членският внос е 3,283,900 CHF. През следващите няколко години може да се очаква леко повишение.

Съгласно договора за присъединяване на България към ЦЕРН и съгласно т. 3 от Решение № 354 от 27.05.1999 г. и Решение № 753 от 28.11.2008 г. на МС, за обезпечаване участието на българските колективи в научната програма на ЦЕРН трябва да се отделят допълнителни средства в размер до 30% от вноската на страната за дадената година.

В момента страната ни участва в следните експерименти: CMS, NA61, NA62, ISOLDE, SHiP. За да се обезпечи пълноценно участие на българските екипи е необходимо да се осигури

Приходи:

Приходите на организацията за 2017 г. са в размер на 1231MCHF, като основната част от тях се формира от

TeV/нуклон. На този ускорител са разположени 4 детекторни комплекса (ATLAS, CMS, ALICE, LHCb), с помощта на които се регистрират продуктите на взаимодействие на ускорените снопове. ATLAS и CMS са с общо предназначение, докато другите два експеримента са специализирани за решаването на конкретни проблеми.

LHC е разположен в тунел, затварящ кръг с периметър около 27 км. В него са инсталирани 9593 свръхпроводящи магнита, обезпечавачи стабилна орбита на сноповете частици и 16 радиочестотни резонатора, ускоряващи заредените частици. Магнитното поле се създава от свръхпроводящи намотки, работещи при температура 1.8 К, докато ускоряващите елементи работят при температура 4.5 К. За охлаждането на цялата система са необходими около 120 т. течен хелий. Тунелът и детекторите са разположени под земята на дълбочина между 50 и 150 м.

ISOLDE е експериментална инфраструктура в ЦЕРН за производство на снопове от радиоактивни ядра. Протонен сноп от PSB бомбардира мишени от които се подлучват различни ядра. След изотопно разделяне се формират ниско енергетични снопове от радиоактивни ядра, които могат допълнително да се ускоряват в линейния ускорител НИЕ-ISOLDE или да се използват за изследвания в областта на ядрената физика, астрофизиката, физика на твърдо тяло и медицинска физика.

В ЦЕРН е изградена необходимата инфраструктура за поддържане работата на ускорителите, както и изключително мощен изчислителен център, разполагащ със 17000 изчислителни процесора (85000 ядра) и възможност за съхранение на 185 PB данни. В него се събират и съхраняват експерименталните данни. Той е централен за световната LHC Grid мрежа, състояща се от 170 компютърни центъра, разположени в 42 държави от цял свят. Данните от центъра в ЦЕРН се прехвърлят към другите компютърни центрове, където се анализират. Организацията разполага и с различни технически служби и работилници, в които се поддържа и произвежда част от оборудването, използвано в ЦЕРН.

Въздействие / ползи:

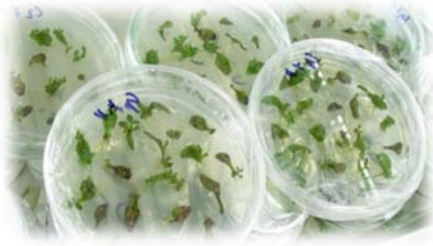
вноската на страните членки, който е в размер на 1119.9 MCHF.

Участие в европейска инфраструктура -

Проектът HL-LHC е включен в Пътната карта на ESFRI. През 2018 г. ISOLDE също ще бъде включена в SFRI като част от проектът EURISOL DF. През 2012 г. Предвижда се членство в DARIAH ERIC

Година на включване - На 3 юни 1999 г. XXXVIII Народно събрание ратифицира Конвенцията на ЦЕРН и приложения към нея Финансов протокол, а на 11 юни 1999 г. България е обявена официално от ЮНЕСКО за пълноправен член на ЦЕРН. С това приключва близо десетгодишният период на преговори, подготовка и работа по присъединяването на България към най-голямата междуправителствена организация за фундаментални изследвания в Европа. На 18 юни 1999 г. по време на 113-та Сесия на Съвета на ЦЕРН бе издигнат националният флаг на Република България пред главния вход на ЦЕРН.

1. Лингвистични и други хуманитарни изследвания, при които се налага работа с огромно количество текстове или специфични типове текстове.
2. Обучение по български език и литература, при изследвания на текстове, ориентирани към обучението.
3. Системи за обучение при други дисциплини, чрез семантично аотиране и търсене на документи, както и въвеждането на персонализирано/адаптивно обучение
4. Изучаване на български език като чужд език, чрез изготвяне на специализиран софтуер за автоматизация на типични дейности по обработка на текста.
5. Изучаване на чужди езици от българи, чрез създаване на градиране в съответствие с Европейската рамка ресурси
6. Създаване на софтуер за автоматична обработка на български език както за изследователски цели, така и в различни полезни приложения – например, автоматизиране на обработката на текста на анкети и др.
7. Електронното правителство, чрез анализиране на административни документи и тяхното индексирание и по-гъвкаво търсене на информация, скрити факти, взаимодействия и т. н.
8. Подпомагане дейността на културни институции, чрез създаване на софтуер за управление на колекциите на културните институции, който позволява каталогизиране, дигитално съхранение и представяне на колекции във всякакъв размер и вид. Разработка на „Български свързани отворени данни“ чрез засилено участие във Wikidata, DBpedia, GeoNames и други, с което ще се разшири достъпът до информация на потребителите в мрежата.

Център по растителна системна биология и биотехнология (ЦРСББ)

Координатор

Институт по молекулярна биология и биотехнологии

Местоположение на инфраструктурата

Пловдив, България

<http://cpsbb.eu/>

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

Консорциум „PlantaSYST”

<http://plantasyst.eu/>

Област на дейност

Здраве и храни

Проект за бюджет за периода 2018-2022 г.: 21 900 000 евро

Приходи:

За периода 2018-2022 се очакват приходи от европейско финансиране, приходи от трети финансиращи организации, от услуги в областта на метаболомиката и биоинформатиката.

Тип на инфраструктурата

Описание и дейности на инфраструктурата

ЦРСББ е изследователски център със следната организационна структура:

Общо събрание – върховен орган;

Ръководство: Директор и Управителен Съвет (УС);

Административен отдел, ИТ отдел и отдел техническа поддръжка;

Изследователски отдели:

Отдел 1: Молекулна физиология на стреса.

Отдел 2: Растителна клетъчна биотехнология.

Отдел 3: Биология на развитието на растенията.

Отдел 4: Синтетична биология.

Отдел 5: Зеленчукопроизводство.

Отдел 6: Биоинформатика и математично моделиране.

Отдел 7: Растителна метаболомика.

Отдел 8: Почвена фертилитет.

Отдел 9: Технологичен трансфер, комерсиализация, IP-мениджмънт и комуникации.

Отдел 10: Проектна дейност.

Областта на дейност е растителна системна биология и биотехнология, растениевъдство, геномика, молекулярна биология, метаболомика, биоинформатика

Въздействие / ползи:

ЦРСББ ще създаде иновативен, надежден и икономичен изследователски център в областта на растителната системна биология и биотехнология. В резултат на това:

- Ще се прави модерна наука в областта на растителната системна биология и биотехнология, следствие на което ще се увеличи изследователския и иновационен потенциал на растителната наука в България.

Изследователски център в областта на растителната системна биология и биотехнология

Участие в европейска инфраструктура - H2020 проект PlantaSYST

- Ще се въведат нови технологии за зеленчукопроизводство и за прогноза на растителния добив.
- Ще се подобри взимането на решения в селското стопанство, което ще има благоприятен ефект върху селскостопанските производители и крайните потребители, както и върху околната среда.
- Стимулира растежа в селскостопанския и биотехнологичен сектори на българската икономика.

Координатор

Сдружение за Научно изследователска и развойна дейност

Проф. Марин Христов,
m.hristov@sofiatech.bg

Местоположение на инфраструктурата

гр. София, район Младост, бул. „Цариградско шосе“ № 111 „г“;
<http://www.sofiatech.bg>

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на икономиката
Изпълнителна агенция за насърчаване на МСП
София Тех Парк АД

Научен

координатор/асоцииран член:

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Технически университет - София

Медицински университет – София

Област на дейност

Лабораторен комплекс в областта на фармацевтичните науки

Научно-технологичния парк „София Тех Парк“

Описание и дейности на инфраструктурата

Област на дейност: Извършване на независими научни изследвания и разпространяване в широк мащаб резултатите от тези дейности посредством преподаване, публикации или трансфер на знания.

Описание: Комплекса разполага с 11 лабораторни звена, като осем от тях от тях са част от Е-инфраструктурата:

1. Лаборатория по биоинформатика "БиоИнфоТех"

Основната цел на лабораторията е създаването на бази данни, които съдържат биологична информация. Тази информация ще бъде анализирана, което ще доведе до генерирането на познания за структуриране на нови лекарства. Лабораторията, също така, ще разработва нови софтуерни инструменти, необходими за генерирането на такива познания.

2. Лаборатория за 3D креативност и бързо прототипиране на нови продукти

Мисията на лабораторията е да създава иновативни практики и да изгражда уникални и достъпни възможности за изследване и развитие в областта на 3D креативността чрез системи за бързо физическо материализиране на нови идеи и продукти. Лабораторията ще играе ролята на център за иноватори и изследователи, които търсят нови решения, като използват технологии за тестване на идеи директно от компютърни модели.

3. Лаборатория „Изкуствен интелект и CAD системи“

Лабораторията предоставя възможност за използване на споделени източници, софтуер и информация, като достъп до множество CAD базирани софтуерни приложения, които могат да бъдат използвани и от академични институции, и от компании, които разработват нови продукти. Лабораторията ще разработва и тества устройства,

Здраве и храни

Тип на инфраструктурата

Научна инфраструктура.

Лабораторен комплекс, състоящ се от 11 лабораторни звена

Разходи за период 2018-2022 г.:
37 500 000 лв.

Приходи:.

За периода 2018-2022 се очакват приходи от европейско финансиране, приходи от трети финансиращи организации, 3 млн. лева от услуги от дейността на лабораторния комплекс

Участие в европейска инфраструктура

София Тех Парк е асоцииран член на IASP - International Association of Science Parks and Areas of Innovations: <http://www.iasp.ws/>

София тех парк е сключил през 2013 Меморандум за сътрудничество със Italian Association of Science and Technology Parks (APSTI);

СТП планира в периода 2017-2020 да кандидатства за членство и партньорство в европейски партньорски мрежи, сред които: Европейската мрежа в

които използват електроенцефалография, например прототипи на работи, които се контролират дистанционно от хора, като се използват мозъчните им вълни.

4. Микро Нано Лаб

Основните дейности на лабораторията са свързани с изследване, тестване и анализ на дефекти и повреди на: микроелектронни схеми (чипове), електронни устройства, сензорни системи и други високотехнологични продукти в областта на електронно устройство, алтернативна енергия, автомобилостроене, комуникационно оборудване и компютри. Основният приоритет на лабораторията е изучаване и идентификация на причините за отказ на тестваните продукти, оптимизиране на изследователския процес, и разработване на нови продукти, устройства и системи.

5. Лаборатория по Киберсигурност

Лабораторията по киберсигурност е основана на съвременни методи за оценка на риска, диагностика на вътрешните заплахи и управление на сложни компютърни и мобилни инфраструктури. Освен това лабораторията ще извършва дейност, свързана с дизайн и разработване на софтуер и сложни системи, като се използват последните методи за сигурно кодиране - разработване на сигурен и безопасен софтуер въз основа на принципите, определени от CERT България и Националното звено за реакция при инциденти в компютърната сигурност.

6. Лаборатория по Виртуална и разширена реалност

Основната дейност на лабораторията се изразява в извършване на научни изследвания и внедряване на иновативни решения за тестване и верификация на свойствата на нови продукти в много ранен етап от тяхното развитие. Лабораторията ще предлага иновативна услуга за страната и региона, която се състои в подготовка, изследване и коригиране на модели на устройства и оборудване в имерсивна среда, като се използват естествени техники за взаимодействие и интегриране на тактилна обратна връзка и звукови ефекти с цел бързо развитие на нови продукти и подкрепа за взимането на решения.

7. Лаборатория за Високопроизводителни изчисления

<http://nestum.phys.uni-sofia.bg/>

Лабораторията предоставя надеждни, устойчиви изчислителни ресурси и услуги, за да се улесни използването на

подкрепа на бизнеса (EEN), Мрежа от европейски бизнес и иновационни центрове (EBN), Асоциация на професионалистите в областта на научно-технологичния трансфер“ (ASTP) и др.

Година на включване: в IASP - International Association of Science Parks and Areas of Innovations - 05.2014.

високопроизводителни изчисления и да се отговори на малките и средни изчислителни нужди на научно-изследователската общност в академичните институти и високотехнологичните МСП, разположени в цялата страна и региона. Достъпът до инфраструктурата е осигурен целогодишно чрез посочения уеб-адрес.

8. Лаборатория "Интелигентни комуникационни инфраструктури"

Лабораторията ще извършва научно-изследователска и развойна дейност и ще провежда тестове в областта на железопътни системи (влакове, трамваи и метро) за управление на трафика. Научно-изследователската дейност на лабораторията ще бъде насочена към създаването на уникална платформа за валидиране и сертифициране на индустриални решения и компоненти в сигнализационния железопътен сектор (ERTMS) и бордовите компютри.

Въздействие/ползи:

Повишаване и подкрепа на научно-изследователския капацитет на Република България.

Насърчаване на иновационната култура и конкурентноспособността на предприятията и организациите, основани на знанието.

Съдействие за създаването на ефективна работна среда за научноизследователска и иновационна дейност.

Обединен институт за ядрени изследвания (ОИЯИ, гр. Дубна)

Координатор

Агенция за ядрено регулиране

Местоположение на инфраструктурата

<http://www.jinr.ru>

гр. Дубна, Московска област, Руска федерация

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

1. Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика
2. Институт по физика на твърдото тяло
3. Институт по електроника
4. Институт по математика и информатика;
5. СУ „Св. Климент Охридски“: Физически факултет, Факултет по математика и информатика, Факултет по химия и фармация;
6. ПУ „Паисий Хилендарски“: Физически факултет;
7. ЮЗУ „Неофит Рилски“: Природо-математически факултет;
8. ШУ „Еп. Константин Преславски“: Факултет по природни науки;

Описание и дейности на инфраструктурата

В състава на ОИЯИ влизат 7 лаборатории, всяка от които по мащаби на изследванията и състав на персонала се равнява на голям научно-изследователски институт. В Института има изградена и функционира уникална научно-изследователска база. ОИЯИ разполага със: свръхпроводящ ускорител Нуклотрон, ускоряващ протони, деутрони и тежки йони до енергии 4.5 GeV/нуклон; циклотрони У-250 и У-400 за ускоряване на тежки йони до енергии 30 MeV/нуклон; силноточен циклически ускорител Фазотрон, ускоряващ протони до енергия 660 MeV, който се използва и за протонна терапия; импулсен реактор на бързи неутрони ИБР-2, осигуряващ интензивни неутронни снопове за изследвания по физика на кондензираната материя; мощни високопроизводителни изчислителни комплекси. В момента в ОИЯИ се реализират няколко крупни инфраструктурни проекта:

- изгражда се ускорителен комплекс с насрещни снопове от тежки йони NICA (Nuclotron based Ion Collider fAcility) с проектна цена около 500 млн. \$;

- създава се фабрика за свръх-тежки елементи на базата на циклотронния ускорителен комплекс на Лабораторията за ядрени реакции (проектна цена около 80 млн. \$);

- създава се детектор за космически неутрина в езерото Байкал с обем около 1 млрд. куб. м. (проектна цена около 50 млн. \$).

Въздействие / ползи:

От членството в ОИЯИ страната ни получава мощни импулси за развитието си в различни посоки. На първо място, това е подготовката на кадри за науката и висшето образование. През годините там са работили над 400

9. Национален център по радиобиология и радиационна защита.

Област на дейност

Природни и инженерни науки

Тип на инфраструктурата

Международен научно-изследователски институт – междуправителствена организация, в която членуват 18 държави: Азербайджан, Армения, Белорусия, България, Виетнам, Грузия, Казахстан, КНДР, Куба, Молдова, Монголия, Полша, Русия, Румъния, Словакия, Узбекистан, Украйна, Чехия и 6 асоциирани страни: Германия, Египет, Италия, Сърбия, Унгария, РЮА.

Проект за бюджет за периода 2018-2022 :

1 042,3 млн. \$

Приходи:

За периода 2014-2015 общо – 1 097,9 хил. \$

Участие в европейска инфраструктура -

Строящият се ускорителен комплекс NICA е включен в Пътната карта на ESFRI.

Година на включване – 2016 г.

български физици, математици, химици, инженери, биолози и др. Ежегодно около 100 учени от България посещават лабораториите на ОИЯИ за кратки и средносрочни командировки В ОИЯИ от българи са защитени над 20 дисертации за придобиване на научната степен „Доктор на науките” и над 85 дисертации за научната степен „Доктор”, десетки други дисертации са защитени у нас върху материал, получен там. За срок от три и повече години в ОИЯИ са работили 5 наши академици и член-кореспонденти, десетки професори и доктори на науките. Стотиците българи, работили в Института, впоследствие са ръководители на институти, катедри, звена, водещи изследователи и преподаватели в Българската академия на науките, Софийския университет, Пловдивския университет и много други.

Големи прибори, доставени в ИЯИЯЕ от ОИЯИ:

1. Магнитен алфа-спектрометър. Монтиран е на канал на експерименталния реактор ИРТ-1000. Приборът е използван за изследване на фината структура на алфа-спектрите на изотопи на тежки и редкоземни елементи;

2. Магнитни бета-спектрометри (2 броя). Монтирани в сутерена на ИЯИЯЕ. Използвани са за измерване на енергетични спектри на електрони на вътрешна конверсия. С тяхна помощ е изследвана структурата на възбудените състояния на изотопи на редкоземни елементи, като мишените са получавани от установката ЯСНАП, ОИЯИ-Дубна или са облъчвани на реактора ИРТ-2000;

3. Магнитен мас-спектрометър. Монтиран в сутерена на ИЯИЯЕ. Използван за определяне на възраст (геохронология) по оловно-изотопния метод. С този прибор са изследвани геоложки проби от руди от почти всички находища в България. С данните от изследванията е установен местният произход на повечето от откритите в България праисторически (енеолитни) оръдия на труд.

Голяма част от инфраструктурата на компютърната мрежа на центъра

по физически науки на БАН е създадена с материалната помощ и участието на специалисти от ОИЯИ.

В следващите три години с помощта на специалисти от Лабораторията по информационни технологии на ОИЯИ ще бъде реализиран проект, финансиран до голяма степен от членския внос на Република България в ОИЯИ. В резултат на това в Центъра за физически науки на БАН и в Софийския университет ще бъдат изградени и пуснати в действие облачни компютърни структури, свързани по между си и със съответната структура на ОИЯИ, с което рязко ще се повиши ефективността на научните изследвания в участващите институции,

особено на извършваните съвместно такива.

ОИЯИ финансира провеждането на важни международни научни форуми в България. Такива са редовно провежданите (през година)

Международна школа по ядрена и неутронна физика и ядрена енергетика и Международен симпозиум по ядрена електроника и компютърни технологии. В тях взимат участие водещи специалисти

от цял свят, което дава възможност на широк кръг български учени да се запознаят с най-новите резултати и тенденции на развитие на съответните изследвания.

От десет години насам Агенцията за ядрено регулиране, съвместно с ИЯИЯЕ-БАН и ЮЗУ „Н. Рилски”, организира „Дни на ОИЯИ в България”. Това е школа за българските студенти по физика от различни ВУ, които в продължение на една седмица слушат лекции от водещите учени на ОИЯИ за най-новите резултати и насоки на изследвания в основните области на ядрената физика и физиката на елементарните частици. От 2015 год. Школата е международна. Финансирането ѝ е отново за сметка на членския внос на Р България в ОИЯИ.

Ежегодно по няколко български студенти взимат участие в летни студентски практики, а няколко български учители по физика повишават своята квалификация в специални курсове, организирани от Учебно-научния център на ОИЯИ.

Българска Антарктическа База

„Св. Климент Охридски“

Координатор

Български антарктически институт

Местоположение на инфраструктурата

Българската Антарктическа база се намира на о. Ливингстън, който е част архипелага Южношотландски острови. Тя е отдалечена на 838 км от нос Хорн, 124 км от Антарктическият полуостров, 3050 км от Южния полюс, и 13800 км от София. Намира се на полуостров Хърд, на Българско крайбрежие на източния бряг на вътрешния залив Емона, който е част от Южния залив.

Координати: 62° 38' 29" S, 60° 21' 53" W

<http://bai-bg.weebly.com/1041107210791072109>

Български консорциум

Финансов координатор

Министерство на образованието и науката

Научен координатор

Български антарктически институт

Област на дейност

Околна среда

Тип на инфраструктурата

Създадената през 1988 г. инфраструктура е с цел осигуряване на възможност за провеждане на широк спектър от научни изследвания, интегрирани, мултидисциплинарни и интердисциплинарни фундаментални и приложни изследвания, както и мониторинг в уникалните райони на Антарктида.

Описание и дейности на инфраструктурата

Антарктическият договор, подписан през 1959 г. и ратифициран от България през 1978, определя Антарктида като територия, която да се използва единственото и само за мирни цели и свободна за научни изследвания и свободен обмен на информация и научни резултати.

Също така според член 2 на Протокола за опазване на околната среда на Антарктида „...страните се ангажират за всестранна защита на околната среда на Антарктика и свързаните с нея екосистеми и определя Антарктида като природен резерват, посветен на мира и науката.“

БАБ задоволява непрестанно нарастващия интерес на българската научна общност към изучаването на полярните области, като осигурява възможност на учени, както от България, така и от чужбина за провеждане на научни изследвания в този уникален световен резерват.

Провежданите изследвания са основно в следните научни области: геология, геофизика, биология, медицина, глациология, сеизмология, и екология.

Ролята на инфраструктурата е да свърже съществуващите ресурси, постигайки критична маса от експертиза и технологични възможности, което да даде нов тласък на изследванията в полярните области.

БАБ е сезонна база и функционира ежегодно през антарктичното лято, в периода от ноември до март. Капацитетът на базата е 22 души, от които 15 учени и 7

**Проект за бюджет за периода 2018-2022 г.: 5
400 000 лв.**

логистичен екип (лекар, механик, електро техник, планински водач, водач на лодка, домакин-готвач)

Понастоящем БАБ се състои от следните сгради:

- Основна, построена през 1997 г.; размери 11 на 6.6 м. Стените са бетонни панели с вътрешна изолация от гипсокартон. Жилищна сграда с дневна и кухненски бокс, сервизно помещение и три спални с десет легла (от общо 28 на базата), както и мазе, използвано за склад. През сезона 2005/06 към сградата е добавена метална пристройка 4 на 6.6 м, в която е разположен инсинератор (горивна камера за изгаряне на отпадъци) и санитарен възел с две допълнителни душ кабинни, бойлер и пералня. Инсинераторът е с две камери – основна, работеща при температура до 900°C, и втора – за изгаряне на твърдите частици в димните газове при 1200°C, с филтри за изходящите газове.
- „Куцото Куче” построена през 1988 г.; размери 6 на 3.5 м. Понастоящем е Музей на остров Ливингстън, от октомври 2012 г., филиал на Националния исторически музей в София. Разполага с радио-комуникационен център и поща, а при необходимост има условия за обитаване от петима души. Това е най-старата постройка на острова. На XXXVIII Консултативно съвещание по Антарктическия договор, проведено в София 1-10.06.2015 г. „Куцото Куче” беше добавено към културно-историческото наследство на Антарктида.
- „Руската барака“, построена през 1988 г.; размери 4 на 2.5 м, от дървени панели. Работилница и склад. От четири години е затрупана от два метра сняг и е неизползваема.
- Малка пирамидална постройка „Каса Испаня“, построена през 2006/07 г., като вътрешните помещения и инсталации са завършени през 2010 г. Двуетажна жилищна сграда с размери 3.6 на 7.2 м,

пет легла, санитарен възел и работно помещение за учените.

- Голяма пирамидална къща, построена през 2007/08 и окончателно завършена през 2011 г. Двуетажна сграда с размери 9.7 на 7.2 м, с общо девет легла, две необзаведени помещения за лаборатории, лекарски кабинет и санитарен възел. Фундаментите ѝ, както и на „Куцото Куче” и на „Каса Испаня“ са от варели за нафта, вкопани в моренния насип и запълнени с бетон, а външните стени са ламаринени сандвич-панели с полиуретанова сърцевина.
- Генераторна постройка, изградена през 1995 г. Размери 6 на 4 м, ламаринена. Смачкана от натрупания сняг през зимата на 2010 г., постройката е неизползваема в момента. Един от генераторите на базата е монтиран отделно, в малък метален контейнер непосредствено пред основната сграда.
- Старият параклис „Свети Иван Рилски” е построен и осветен през 2003 г. Размерите му са 3.5 на 3 м, абгешпертови плоскости, покрити с ламарина. Разположен е 220 м югоизточно от „Куцото Куче” и е първа православна постройка в Антарктика и най-южна в света до 2011 г. Зимно време в него се съхраняват моторни шейни. Въпреки скромните си размери, параклисиът придобива широка популярност като едно от най-оригиналните молитвени места в света.
- През сезона 2011/12 е построена нова сграда на параклиса, дъгообразна конструкция с размери 4 на 5.5 м, ламаринена с шперлатова вътрешна облицовка. Разположена е на склона на Песяков хълм 60 м южно от „Куцото Куче”.
- Аркообразен ламаринен хангар за лодките Зодиак, построен през 2006/07, с размери 6 на 5.5 м, разположен до мястото за дебаркиране в подножието на хълм Есперидес. През последните

четири сезона е затрупан от дебела снежна покривка, вероятно деформиран и неизползваем.

- Аркообразен ламаринен хангар за многофункционалната „Маниту“, построен през 2015-2016, с размери 6 на 5.5 м. разположен на морския бряг край северния бряг на Голямата лагуна на 120 м. северозападно от „Основната Къща“
- Ветро генератори и фотоволтаици.
- Две лодки тип зодияк окомплектовани с двигатели съответно с 50 и 20 к.с. осигуряват логистичната подкрепа както на научните проекти на лодки и моторни шейн

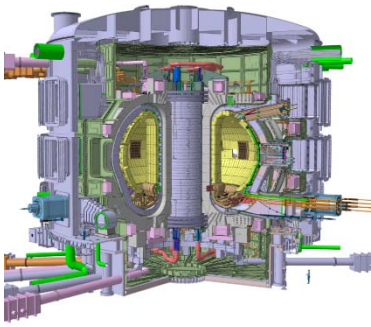
Повечето от нейните постройки са групирани на 130 м от брега, на надморска височина от 12 до 15.5 м между хълм Синеморец и Песяков хълм. Всичките са с метална носеща конструкция. Основната сграда, старият и новият параклис са изградени върху коренна скала, а останалите – върху моренен скален материал.

Въздействие/ползи

Полярните региони, са едни от основните области влияещи върху климатичните промени и времето на нашата планета.

Антарктида е най-големия природен резерват на Земята, където се крият отговорите на много загадки

Изследвания в областта на управляемия термоядрен синтез /ИТЕР/

Координатор

Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика БАН

София -1784, Бул. „Цариградско шосе“ № 72,
<http://www.iter.org>;
<http://www.f4e.europa.eu>.

Местоположение на инфраструктурата

ITER е позициониран в Южна Франция, в центъра на Commissariat à l'Énergie Atomique (CEA) в Кадараш. На това място вече има изграден Токамак (Tore Supra).

Български консорциум

Финансов координатор

Министерство на образованието и науката

Научен координатор

Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика БАН

Членове на консорциума:

Асоциацията EURATOM–INRNE включва ИЯИЯЕ, Институт по Физика на Твърдото Тяло, Институт по Електроника, Софийския Университет и Техническия Университет, София.

(2014-2020), EUROFUSION–INRNE е страна, участник в Европейския Консорциум EUROFUSION включващ 28 Европейски страни и Швейцария.

Описание и дейности на инфраструктурата

България не разполага с експериментална Токамак установка. През 2006 г. имаше предложение за построяване заедно със специалисти от СУ „Св. Кл. Охридски“ на Токамак на територията на ИЯИЯЕ-БАН. След проведени дискусии и разговори с Евроатом беше решено българските специалисти да участват с проекти и да ползват най-модерните Токамак установки в Европа, тъй като България от 2006 г. е член на ЕВРАТОМ. По този начин финансовите разходи за участие на българските учени в изследванията по управляемия термоядрен синтез ще бъдат незначителни. От 2007 г. до сега наши специалисти участваха в научни изследвания в Института по Физика на Плазмата, Гархинг, Германия, Ядрения център в Карлсруе, В JET (Joint European Torus), единствения засега в света термоядрен реактор в Кълъм до Оксфорд, Великобритания, Изследователския ядрен център, Киото, Япония, Института по Плазма в Мадрид, Испания и др.

Въздействие/ползи

От ITER е експериментален термоядрен реактор с цел демонстрация на неограничен източник за производство на енергия от термоядрената плазма. Ако този тестов реактор се окаже успешен, ядрения синтез ще се превърне в основен енергиен източник за човечеството. Преработването на морската вода за получаване на изходните продукти за термоядрения синтез е много по-евтино, отколкото преработването на същите

ИЯИЯЕ е базовата организация, Другите участници съгласно клаузите на Европейския Консорциум EUROFUSION участват като трети страни, при същите условия както ИЯИЯЕ.

Област на дейност

Енергия

Проект за бюджет за периода 2018-2025 г.-
570 000 евро

Приходи:

Чрез участието на българските специалисти в Европейски проекти от консорциума EUROFUSION, планираните бюджетни разходи могат да бъдат възстановени на България. Част от разходите за апаратура, консумативи, както и за научни командировки се финансират от EUROFUSION. Признават се и 25% неdireктни разходи по проектите. EUROFUSION финансира 100% разходите за закупуването на компютри, принтери и консумативи както и участието на докторантите в конференции и школи по управляем термоядрен синтез, които са одобрени от комисия на EUROFUSION.

Участие в европейска инфраструктура

През 2006 год. България подписа договор с ЕВРАТОМ за създаване на Асоциация ЕВРАТОМ-ИЯИЯЕ. Асоциацията през периода 2007-20013 участва с проекти чрез Договор с ЕВРАТОМ (CoA - Contract of Associations).

количества нефт. Термоядрения реактор ще произвежда екологично чиста електро енергия. Реактора е безопасен от ядрено замърсяване.

Нашите специалисти провеждат изследвания и натрупват знания и умения в областта на управляемия термоядрен синтез. Участниците в проектите както и докторантите имат възможност да участват в дискусии и експерименти на модерни установки в света. Не на последно място е факта, че се дава възможност на младите учени да работят по тази тематика в наши научни институти в България. Осъществява се сътрудничество по един изключително удобен начин с най-добрите специалисти в областта на управляемия термоядрен синтез от ЕС както и държави извън ЕС, имащи споразумения с Евратом за термоядрен синтез.

От 01-01- 2014 г. INRNE-EUROFUSION е участник в Европейският Консорциум EUROFUSION, участието е чрез GRANT AGREEMENT.

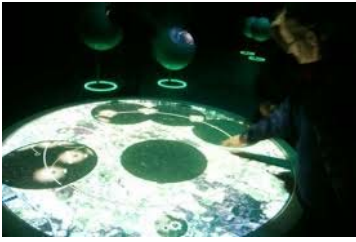
Horizon 2020 - EURATOM Consortium EUROFUSION. Изследвания по управляем термоядрен синтез.

Българските специалисти участват в различни проекти изброени по-горе в област на дейност. PWI -Plasma Wall Interaction, Diagnostics, Heating and Current Drive, Energy and particle, confinement/ transport systems, Theory and modelling, Development of High-Temperature superconductors for DEMO, Collective training of young engineers and scientists in field of thermonuclear plasma. Подготовка на магистри и докторанти от областта на управляемия термоядрен синтез.

Година на включване:

От 2004 год до 2006 год ние участвахме с договори по линия на Cost Share Actions (CSA). През 2006 год. България подписа Договор с ЕВРАТОМ за създаване на Асоциация ЕВРАТОМ-ИЯИЯЕ. Асоциацията през периода 2007-20013 участва с проекти чрез Договор с ЕВРАТОМ (CoA - Contract of Associations).

От 01-01- 2014 г. INRNE-EUROFUSION е участник в Европейският Консорциум EUROFUSION, участието е чрез GRANT AGREEMENT.

СТА-MAGIC

Международно сътрудничество в сферата на астрофизиката на частиците

Координатор

Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика

София -1784, Бул. „Цариградско шосе“ № 72,
<https://www.cta-observatory.org/>

Местоположение на инфраструктурата

СТА ще се разполага на две места: 1) в Южното полукълбо в пустиня Атакама на надморска височина 1700 м в Чили, близо до Европейска астрономична обсерватория, 2) в Северното полукълбо на остров Ла Палма от Канарския архипелаг на Испания.

Северната част ще се намира на мястото на разположението на експеримента MAGIC. Ядрото на екипа на СТА, отговарящ за построяването и последващата експлоатация на установката се състои от участници в експеримента MAGIC. Вече е изграден фундаментът на първия голям телескоп.

Български консорциум

Финансов координатор

Министерство на образованието и науката

Научен координатор

Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика БАН

Членове на консорциума

Асоциацията СТА-MAGIC включва ИЯИЯЕ и Софийския Университет. ИЯИЯЕ е базовата организация.

Описание и дейности на инфраструктурата

Астрофизиката на частиците се превърна в глобално интегрирана област на науката, в която работят над 4000 учени. Те провеждат експерименти под повърхността на Земята и в океаните, на земната повърхност, в атмосферата и в Космоса. Тези изследвания се финансират с около 400 милиона евро годишно.

Експериментите в астрофизика на частиците използват при детектирането огромни обеми от океаните или от земната кора дълбоко под повърхността, както и от атмосферата и космичното пространство. Това предполага взаимно влияние и тясно сътрудничество с науки като **геофизика, океанология, науки за атмосферата, космически изследвания** и др. Такива експерименти с необходимост обхващат най-новите достижения на науката и технологиите.

Екип от учени от Института за ядрени изследвания и ядрена енергетика (ИЯИЯЕ) на Българската академия на науките от 10 години участва в световно значимия астрофизичен експеримент MAGIC , като част от **голяма международна колаборация**, състояща се от 150 учени от десет страни (България, Италия, Испания, Германия, Финландия, Полша, Швейцария, Хърватия, Япония и Индия). Научната цел на експеримента е да се изследва т.н. "мистерия на Вселената" - ежедневните избухванията на гама-лъчи в Космоса, откриването на нови космични източници на гама лъчи със свръхвисоки енергии, както и изследването на известните вече такива.

За да постигне тази цел, астрофизичната международна колаборация MAGIC създаде и експлоатира най-

Област на дейност

Енергия

Проект за бюджет за периода 2018-2022 г.-

1 600 000 евро

Участие в европейска инфраструктура

България е официален член на астрофизична колаборация MAGIC от 2005г. Колаборацията MAGIC, заедно с два други водещи световни експеримента HESS и VERITAS са основатели на проекта за експеримент от ново поколение СТА. В момента консорциумът СТА включва над 1350 учени от 32 страни. Той е включен в пътната карта на ESFRI (European Strategy Figures) от 2008 г. В пътна карта на ESFRI от 2016г.

(http://www.esfri.eu/esfri_roadmap2016/roadmap-2016.php) СТА е първи в списъка от три проекта в областта на физическите науки и инженерство, препоръчани от ESFRI за финансиране.

Проектът получава финансиране от програма Horizon 2020 на Европейския съюз за изследвания и иновации (agreement No

По отделни части на проекта са получавани грантове от Седма рамкова програма.([FP7/2007-2013] [FP7/2007-2011] ,

големия до скоро **детектор на космични гама-лъчи в света**. Цената на експеримента надвишава 50 млн евро. Участието на групата физици от ИЯИЯЕ в MAGIC позволи включването на наши учени в световния научен проект СТА (Cherenkov Telescope Array), **без заплащането на задължителна встъпителна вноска** (например, Словения заплати 1 млн евро, а США 170 млн долара за встъпване в експеримента). СТА представлява ново поколение Черенковски гама-експерименти, интегриращо най-новите технологични достижения. В проектирането на СТА участват над 1200 учени от най-развитите страни в света – почти всички европейски страни, САЩ, Япония, Бразилия, Индия. Северната част ще се намира на мястото на разположение на експеримента MAGIC. Ядрото на екипа на СТА, отговарящ за построяването и последващата експлоатация на установката се състои от участници в експеримента MAGIC. Те ще съвместяват участието си в сеанси на наблюдения със телескопите на MAGIC и построяването на СТА.

През м. юли 2015 г. Дирекцията на Европейския консорциум по астрофизика на частиците APPEC (European Consortium) посети България, с цел запознаване с начините на финансиране на българската наука. APPEC е консорциум от европейски финансиращи организации, отговарящи за координацията и финансирането на изследванията в областта на астрофизика на частиците. Както на среща в МОН със заместник-министър проф. Костадинов, така и на семинар в Института за ядрени изследвания (ИЯИЯЕ), с представители на катедри от Софийския университет и Института по астрономия на БАН, ръководството на APPEC подчерта изключителния принос на българските учени от ИЯИЯЕ в астрофизичните експерименти MAGIC и СТА.

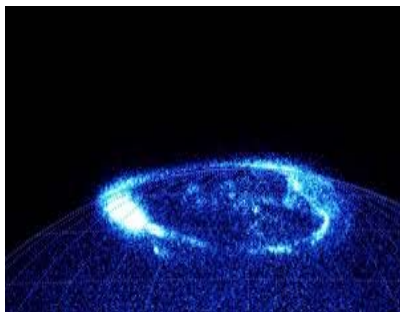
Практиката показва, че в тези огромни транснационални научни колективи се обучават хиляди студенти и докторанти, които впоследствие

отиват в най-съвременните и високо технологични отрасли на индустрията.

Българските специалисти участват във всички етапи на провеждане на експериментите: проектиране и построяване на установките, получаване на експериментални данни, разработване на модерни методи на анализ на огромни масиви от данни, физически анализ на резултатите..

Въздействие/ползи

Получаване на първокласни фундаментални научни резултати. Подготовка на магистри и докторанти в областта на астрофизиката. Запазване на научните контакти и възможности за участие в паневропейски и световни физически експерименти.

Национална научноизследователска инфраструктура за наблюдение на атмосферните аерозоли, облаци и газови замърсители, интегрирана в рамките на пан-Европейската инфраструктура ACTRIS

Координатор

Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика и Институт по електроника

www.inrne.bas.bg

<http://www.ie-bas.org>

Местоположение на инфраструктурата

ACTRIS обединява партньори от 21 Европейски държави, включвайки над 100 научни института и организации.

<http://www.actris.net/>

Български консорциум:

Финансов координатор:

Министерство на образованието и науката

Научен координатор:

1. Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика

2. Институт по електроника

Област на дейност

Околна среда

Тип на инфраструктурата

Описание и дейности на инфраструктурата

Стратегическата цел на пан-Европейската научно-изследователска инфраструктура ACTRIS е по-нататъшно интегриране на добре оборудвани с апаратура наземни европейските станции за регулярни изследвания на аерозоли, облаци и газове, осигуряване на дългосрочни координирани наблюдения на атмосферните обекти и оценка на качеството на въздуха, изграждане на потребителски-ориентирана уникална европейска изследователска инфраструктура, а така също гарантиране на устойчиви ресурси и надеждно управление на ACTRIS дейностите на национално и на Европейско ниво.

ACTRIS е включена в ESFRI roadmap 2016. Чрез ESFRI-статуса си, ACTRIS инициира осъществяването на пан-Европейски дейности и установяването на организационна структура за обезпечаване на услугите за потребителите на данни. Цел на цялостния план е изграждане на обслужваща система на изследователската инфраструктура за обработка на комплексния поток от данни, идващ от калибрираните системи на националните научни комплекси, минаващ през качествен контрол, както и по-високо ниво информационни продукти, достъпни чрез Центъра за данни на ACTRIS, и накрая – към хранилищата за данни, които ще осигуряват дългосрочно достъп за много големи групи от ползватели, в световен мащаб.

ACTRIS е разпределена инфраструктура. Тя обединява партньори от 21 европейски държави, включвайки над 100 научни института и организации. Партньори в тази Европейска научна инфраструктура от самото ѝ създаване са Института за ядрени изследвания и ядрена енергетика - БАН (ИЯИЯЕ – БАН) и Института по електроника - БАН (ИЕ-БАН). Целта на българското участие в ACTRIS е развитие на научно-изследователска инфраструктура за регулярни дистанционни и наземни аерозолни изследвания, както и измервания за наличие на газови замърсители

ACTRIS е разпределена инфраструктура. Тя се състои от 8 взаимосвързани компонента: разпределени Национални научни комплекси, 7 Централни комплекси (Главен офис, Центрове за данни и 5 Калибрационни центъра).

Приходи за периода 2018-2022 г. - 4 млн. лева

Участие в европейска инфраструктура -

Пан-европейската инфраструктура ACTRIS е включена в ESFRI roadmap. Година на включване – 2016 г. Подкрепена е от проекти по 7ПП - ACTRIS (Project No.262254, 2011-2015) и програма Horizon2020 – ACTRIS-2 (Project No. 654109, 2015-2019) и ACTRIS PPP (Project No. 739530, 2017-2019).

в атмосферата, и предоставяне на данни от мониторинга на качеството на атмосферния въздух над България към европейските центрове за данни. Дистанционните измервания се извършват с помощта на лазерна сондираща апаратура (лидари) в ИЕ-БАН, София, а наземните измервания - в обсерваторията „БЕО Мусала” към ИЯИЯЕ-БАН на връх Мусала.

Въздействие / ползи:

Научно-изследователската инфраструктура ACTRIS играе съществена роля за подпомагане на придобиването на нови знания и изграждането на общоевропейска политика за климатичните промени, качеството на въздуха и преноса на замърсявания на големи разстояния (включително транс-гранични).

Участието на български колективи като партньори в международната научно-изследователската инфраструктура ACTRIS и в изпълнението на проекти по 7ПП и Програма Хоризонт2020 на ЕК е от значение за националния мониторинг на околната среда и поддържане на националния научен капацитет в областта.

Развитието на научната инфраструктура ще подобри взаимодействието между научно-изследователските организации и компетентните административни структури за вземане на информирани управленски решения за контрол на качеството на атмосферния въздух и оценка на въздействието върху екологията и човешкото здраве.

Проучване на здравето, застаряването и пенсионирането в Европа (SHARE)

Координатор:

Институт за изследване на обществата и знанието при Българска академия на науките (ИИОЗ-БАН)

Местоположение на инфраструктурата:

<http://www.share-project.org/organisation/share-eric.html>

Български консорциум:

Финансов и проектен координатор:

Munich Center for the Economics of Aging (MEA), Max Planck Institute for Social Law and Social Policy, Munich, Germany

Научен национален координатор:

Институт за изследване на обществата и знанието при Българска академия на науките (ИИОЗ-БАН)

Членове на консорциума:

- Институт за изследване на обществата и знанието при Българска академия на науките (ИИОЗ-БАН)
- Националният консорциум предстои да бъде създаден през 2017-2018 с релевантни научни и административни институции

Описание на инфраструктурата:

През март 2011, Изследването на здравето, остаряването и пенсионирането в Европа (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE)) става първата Европейска изследователска инфраструктура (ERIC). Това позволява на всички държави членки на ЕС и други страни-участнички в ERIC да придобият законова правосубектност и капацитет, както и данъчни облекчения (напр. ДДС), както други международни организации. Това също позволява да се развие организационна структура, да се прилагат тържни процедури за подизпълнители – две важни предимства при провеждане на мащабно изследване като SHARE. SHARE-ERIC първоначално се управлява в Холандия, след което седалището се премества в Мюнхен, където централния координационен офис е в MEA (Munich Center for the Economics of Aging), Max-Planck-Institute for Social Law and Social Policy, Германия. Проектът има за цел да подпомага изследователите да разберат влиянието на застаряването на населението върху европейските общества и по този начин – да подпомага създателите на публични политики да направят обосновани решения относно здравето, социалната и икономическата политика.

Австрия, Белгия, Чехия, Германия и Холандия са учредители на SHARE-ERIC, заедно със Швейцария със статут на наблюдател. Италия се присъединява през юни 2011. От ноември 2013 в инфраструктурата са приети също Гърция, Израел, Словения и Швеция. На 22 октомври 2014 Полша също става член на SHARE-ERIC, а през 2015 Франция също се присъединява. Унгария става член на инфраструктурата през февруари 2017 година.

като Българска социологическа асоциация, Министерство на образованието и науката, Министерство на здравеопазването, Министерство на труда и социалната политика.

Област на дейност:

Социални и културни иновации.

Интердисциплинарно, международно, лонгитюдно изследване на здравето, остаряването и пенсионирането.

Тип на инфраструктурата:

SHARE-ERIC притежава интердисциплинарно, международно, лонгитюдно изследване с безпрецедентно качество относно кохерентността, обхватът и международната сравнимост, които в бъдеще ще имат голямо значение в много различни области на фундаменталните и приложните науки като демография, икономика, епидемиология, геронтология, биология, медицина, психология, здравеопазване, здравна политика, социология и статистика. SHARE има правна форма на Консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура (ERIC), учреден съгласно разпоредбата на Регламент 723/2009 на Съвета от 25 юни 2009 г. 7-та вълна на SHARE се **финансира от национални, международни и европейски фондове.**

Набирането на данни за SHARE се финансира от Европейската комисия чрез 5 ПП (проект QLK6-CT-2001-00360 в тематична програма Качество на живот), 6 ПП (проекти SHARE-I3, RII-CT-2006-062193, и като интегрирана инфраструктурна инициатива, COMPARE, CIT5-CT-2005-028857, като проект по приоритет 7, (Citizens and Governance in a Knowledge Based Society), и SHARE-LIFE (CIT4-CT-2006-028812)), чрез 7 ПП (SHARE-PREP (No 211909), SHARE-LEAP (No 227822) и M4 (No 261982), чрез Хоризонт 2020 (SHAREDEV3 (No 676536 и SERISS (No 654221)). Разширяването на обхвата на изследването SHARE сред всички държави-членки на ЕС е благодарение инициативата и финансовата подкрепа на Европейската Комисия, DG "Employment and Social Affairs" с проект VS/2016/0135 2016-2018 година.

Научен и технически екип на научната инфраструктура:

Над 20

Въздействие/ползи:

Европейската комисия и Европейският съвет от 2001 г. (Документ на Съвета 6997/01) идентифицират застаряването на населението и неговите социални и икономически предизвикателства пред растежа и просперитета като част от най-неотложните предизвикателства на 21-ви век в Европа, което показва сериозна липса на инфраструктура за разбиране на застаряването на населението, и след това призовават да "се проучи възможността за създаване в сътрудничество с държавите-членки на европейско лонгитюдно проучване на застаряването". SHARE-ERIC бе избран от ESFRI процеса по пътна карта като една от централните инфраструктури на Европейското научноизследователско пространство. България участва за първи път в SHARE-ERIC през 2016-2018 г. чрез институционално членство на ИИОЗ-БАН с финансовата подкрепа на Европейската комисия.

Присъединяването на новите 8 държави е финансирано изцяло от ЕК.

Бюджет на SHARE от ЕК:

Общо: 60 милиона лв. (2004-2011)

Общо: 5,3 милиона лв. (2016)

Бюджет за България 2016-2018:

Общо от ЕК: 315000 лв. за набиране на данни

Общо: 110 000 лв. национално съфинансиране

Участие в Европейска инфраструктура:

ИИОЗ-БАН е институционален член на SHARE-ERIC от 30.11.2016. Процедурата по членство на България предстои да бъде иницирана през 2017 г.

Година на включване в изследователска инфраструктура:

През 2011 година SHARE-ERIC получава правен статут на ERIC (Европейска комисия, Решение 2011/166/EU).

През 2016 г. ИИОЗ-БАН става институционален член на SHARE-ERIC.

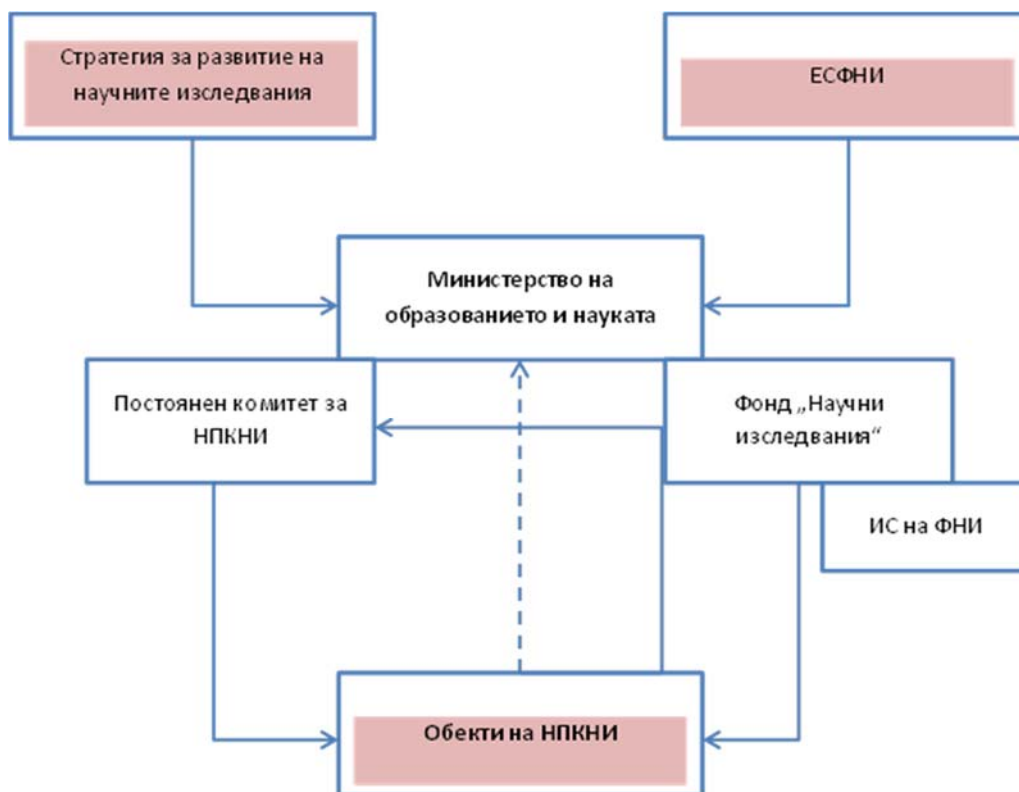
Ползите за България от поддържане на научноизследователската инфраструктура SHARE ERIC и от участие в SHARE SURVEY могат да бъдат групирани в следните области:

- Справянето с общите предизвикателства на застаряващите общества ще бъде значително подобро чрез разширяване обхвата на проучването SHARE към всички държави-членки на ЕС, включително и България. Фактът, че европейските общества непрекъснато застаряват, води до ситуация, която никога преди не е съществувала. Сътрудничеството в целия ЕС е от съществено значение, за да се справим с тези безпрецедентни обстоятелства. SHARE, Проучването на здравето, остаряването и пенсионирането в Европа, е най-голямото паневропейско проучване на социалните науки, което е уникално в света и е в състояние да развие този съвместен процес.
- През 2016-2018 г. България набира информация за жизнената история на хората на 50 и повече години чрез 2000 индивидуални интервюта. Проучването е представително за населението на 50+ на България и данните са сравними с другите държави, участнички в консорциума. SHARE-ERIC ще предостави обществено достъпна информация за детството, трудовата история, здравословното състояние, пенсионирането и социалните обстоятелства в рамките на човешкия живот, когнитивната способност и силата на захвата на ръцете.
- Информацията от изследването е уникална, набирана за първи път в България и ще подпомогне обществените политики, основани на знанието, в областта на пенсионирането, заетостта, образованието и ученето през целия живот, здравеопазването и социалното осигуряване.
- Проучването ще предостави важна информация за социалните и обществени политики и тяхното влияние върху живота на хората.
- Проучването ще предостави задълбочена информация за фундаментални и приложни научни изследвания.

- Изследването се основава на най-високи научни стандарти и иновации, които могат да бъдат използвани за научни и политически решения.
- SHARE-ERIC ще предостави данни за национални и сравнителни анализи за остаряване, здравеопазване и пенсиониране, които са от голямо значение за социалното, икономическото и политическото развитие на България и Европейския съюз.

Приложение № 6: ПОСТОЯНЕН КОМИТЕТ ЗА НПКНИ: СТРУКТУРА, КОМПЕТЕНЦИИ И МЕХАНИЗЪМ ЗА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЕ

Постоянния комитет за НПКНИ, сформирани със Заповед на министъра на образованието и науката включва:

1. Зам.-министър (МОН)
2. Дирекция „Наука“ в МОН
3. Представители на национално представени бизнес организации
4. Представители на БАН
5. Представители на Съвета на Ректорите
6. Представител на ФНИ
7. Представител на България в ЕСФНИ
8. Представители на Министерство на икономиката
9. Представител на ГД „СФМОП“ в МОН –управляващ орган на ОП НОИР
10. Представител на Националния Иновационен Фонд
11. Представител на ГД „Европейски фондове за конкурентоспособност“ в МИ –управляващ орган на ОП ИК
12. Независими експерти

Примерни компетенции на ПК на НПКНИ (уредени в Правилник за дейността му):

- ✓ изпълнението на НПК (наблюдава, препоръчва, приоритизира в условията на недостиг на финансов ресурс и контролира)
- ✓ утвърждава механизъм за разпределение на финансови ресурси
- ✓ подпомага министъра при вземане на решения
- ✓ докладват се пред министъра резултатите от ежегодната оценка по методика в приложение №4
- ✓ предлага на министъра на образованието и науката решение въз основа на представения от ФНИ доклад за финансовото изпълнение на НПКНИ
- ✓ изготвя годишен доклад на НПКНИ
- ✓ изисква (разглежда) становища от независими експерти
- ✓ разглежда и взема решение по възложената от МОН междинна оценка на НПКНИ
- ✓ външни оценители от ИС на ФНИ
- ✓ разглежда и приема доклада, изготвен от дирекция „Наука“ и от ФНИ от извършените самооценки

Секретариат: дирекция „Наука“, МОН

- ✓ оценката → ежегодна
- ✓ международна междинна оценка → на всеки две години

Механизъм за вземане на решения

1. Сформиране на ПК на НПКНИ със заповед на министъра и приемане на правилник за работата му
2. Обектите, включени в НПКНИ, извършват самооценка, резултатите от които се представят в дирекция „Наука“, МОН и ФНИ
3. Дирекция „Наука“ възлага независима социално-икономическа оценка относно ефектите от подкрепата за обектите от НПКНИ
4. ФНИ възлага рецензии на самооценките → резултат; предложение за годишно финансиране на обектите от НПКНИ
5. ПК на НПКНИ предлага на министъра решение за приоритизиране на обектите за финансиране въз основа на годишен доклад от ФНИ и оценката, възложена от дирекция „Наука“
6. ФНИ изплаща финансовият ресурс на приоритизираните за съответната година обекти и извършва финансов мониторинг за изпълнение на НПКНИ

7. ПК на НПКНИ ежегодно докладва на министъра на образованието и науката за изпълнението на НПКНИ.